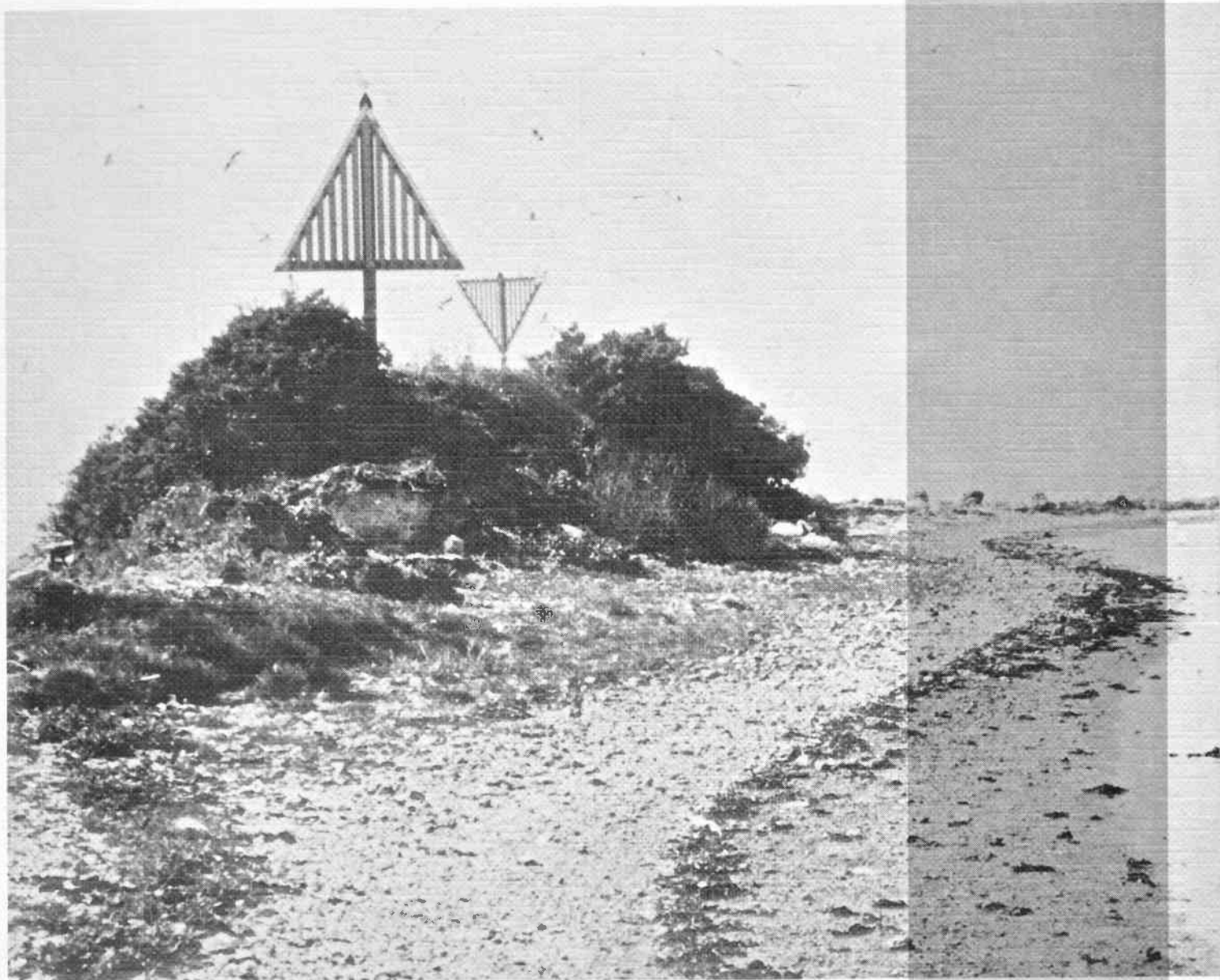

EN
BESKRIVELSE
AF
85
FYNSKE
SMÅØERS
NATURFORHOLD

ØERNE OMKRING FYN

NIELS ANDERSEN
B. STAUGARD-NIELSEN
H. RASMUSSEN

FREDNINGSTYRELSEN · 1977

Øerne omkring Fyn

*En beskrivelse af 85 fynske
småøers naturforhold*

FREDNINGSTYRELSEN · 1977

Redaktionen:

Niels Andersen
Bent Staugaard Nielsen
Henning Rasmussen

Fotografier:

Niels Andersen
Aksel Hansen
Bent Staugaard Nielsen
Henning Rasmussen

Tegninger:

Peter Klokke

Lay-out:

Ingalill Johansen

Sats, repro og tryk:

Dyva Bogtryk aps

Geodætisk Instituts kort er
reproduceret i henhold til
tilladelse (A 400/76)

BEMÆRK

Alt materiale til denne rapport er afgivet af oplyserne under den forudsætning, at det bruges i bestræbelserne for bevarelse af de fynske øer med deres fugleliv, men alligevel skal det pointeres, at vi betragter det som en selvfølge, at ingen af oplysningerne i rapporten bliver misbrugt til indsamling af fugle, deres æg eller forstyrrelse på levestederne.

INDHOLD

FORORD	5	Nyland	48
INDLEDNING	7	Græsholm ved Bredholm	48
DELTAGERLISTE	9	Buddiken	49
VURDERING AF MATERIALET	9	Bredholm	49
KLASSIFIKATION	10	Grensholm	50
FORANDRINGER OG TRUSLER	11	Strynø	51
REGLER FOR OPTÆLLINGEN	14	Strynø Kalv	51
Optællingsskema	15	Bondeholm	51
BESKRIVELSE AF DE ENKELTE ØER	17	Vogterholm	52
ØERNE I LILLEBÆLT	19	Dejrø	52
Fænø	21	Lilleø	52
Fænø Kalv	22	Halmø	53
Brandsø	22	Langholm	54
Baagø	22	Langholmshoved	54
Egholm	25	Lindholm	54
Bastholm	25	En ny holm ved Storeholm	55
Småholmene	25	Storeholm	55
Torø	26	ØERNE I LINDELSE NOR	57
ØERNE I HELNÆSBUGTEN	27	Asholm	58
Fiskerholm	29	Kueholm	58
Illumø	29	Bukø	58
Horsehoved	29	Eskildsø	58
Vigø	29	Kværnen	59
ØERNE I DET SYDFYNSKE ØHAV	31	VRESEN I STOREBÆLT	60
Lyø	33	ROMSØ I STOREBÆLT	61
Bjørnø	34	ØERNE I LILLESTRAND	63
Holmene ved Bjørnø	36	Mejlø	65
Kidholm ved Svelmø	36	Enø	65
Skålholm	37	Vejlø Kalv	65
Lille Svelmø	37	Bogø	66
Store Svelmø	37	Ægø	66
Avernakø/Korshavn	38	ØERNE I ODENSE FJORD	67
Flæskholm	39	Vigelsø	69
Grydholm	39	En lille holm ved Vigelsø	69
Skarø	39	Dørholm	70
Iholm	40	Pludderholm	70
Kidholm ved Thurø	40	Roholm	70
Lille Rallen	40	Flintholm	71
Store Rallen	41	Kyholm	71
Odden	42	Leammer	72
Mejlholm	42	Ægholm	72
Hjelmshoved	42	Trindelen	73
Hjortø	43	Sorte Ø	73
Vibeholm	44	Mågeø	73
Græsholm ved Drejø	44	Stenøerne	73
Drejø	44	ØERNE I KATTEGAT	75
Birkholm	45	Æbelø	76
Store Egholm	46	Æbeløholm	76
Lille Egholm	48	Dræet	77
		En ny holm ved Dræet	77
		Forslag til færdselsregulering	78

Ejlinge	79	Øerne i Odense Fjord	108
Mågeøerne	79	Øerne i Kattegat	110
ROTTER PÅ ØERNE	80	12 Ø-FUGLE · UDBREDELSE 1974-1976	112
ÆGINDSAMLING	81	Udbredelseskort over Knopsvane	113
ULOVLIGHEDER MOD KNOPSVANEN	82	Udbredelseskort over Grågås	114
BETRAGTNINGER	83	Udbredelseskort over Ederfugl	115
Forslag til færdselsregulering	85	Udbredelseskort over Strandskade	116
YNGLEFUGLELISTER	86	Udbredelseskort over Stor Præstekrave	117
Øerne i Lillebælt	86	Udbredelseskort over Svartbag	118
Øerne i Helnæsbugten	89	Udbredelseskort over Sølvmåge	119
Øerne i Det sydfynske Øhav	89	Udbredelseskort over Stormmåge	120
Øerne i Lindelse Nor	103	Udbredelseskort over Hættemåge	121
Vresen i Storebælt	105	Udbredelseskort over Splitterne	122
Romsø i Storebælt	105	Udbredelseskort over Havterne	123
Øerne i Lillestrand	107	Udbredelseskort over Dværgerne	124
		KILDER OG LITTERATURLISTE	125

FORORD

Denne rapport rummer resultaterne af de undersøgelser af naturforhold og fugleliv, som en arbejdsgruppe under Dansk Ornithologisk Forenings lokalafdeling på Fyn har foretaget på 85 mindre øer omkring Fyn.

Arbejdet er både i felten og senere ved skrivebordet udført med en sådan dygtighed, entusiasme og faglig kompetence, at den meget overskuelige rapport med sin rigdom af oplysninger kan tjene som et forbillede for, hvad der lokalt kan udrettes ved naturinteresseredes aktivitet til gavn for landets naturværdier.

Rapporten er udarbejdet af en redaktionskomite inden for gruppen, og de fremførte synspunkter og vurderinger er naturligvis komiteens ansvar.

Fredningsstyrelsen har fundet det udførte arbejde så værdifuldt, at man har ønsket at støtte publiceringen af rapporten, der danner et værdifuldt supplement til de rapporter om det fynske landskab, som fredningsplanudvalget for Fyns amt har udsendt. Først og fremmest "Landskabsanalyse 1975" og "Idéskitse", der udkom i 1976. Idéskitsen og det nu foreliggende om øernes naturforhold og fugleliv vil således kunne supplere hinanden under den igangværende regionplanlægning for Fyns amt.

Rapporten danner tillige en værdifuld fortsættelse af den analyse af vore mindre øers landskabelige værdier, som ministeriet for kulturelle anliggender som fredningsmyndighed dengang foretog i slutningen af 1960'erne, og som resulterede i rapporten "Danmarks små øer".

Fredningsadministrationens særlige interesse for de små øer må ses i lyset af, at disse trods deres beskedne areal ofte indeholder en enestående koncentration af landskabelige værdier. De 85 øer, hvoraf adskillige tillige tilhører miljøministeriet, som denne rapport behandler, udgør således kun meget beskedne områder af Fyns amts samlede areal, men alligevel rummer de betydningsfulde ressourcer af en række ellers sjældne typer af oprindelig natur, samt mange væsentlige fuglelokaliteter.

Rapporten vil være særlig værdifuld, når der skal tages stilling til, hvilke øer der bør være genstand for varieret beskyttelse af hensyn til de registrerede værdier, og hvilke øer der kan tåle en mere intensiv rekreativ udnyttelse.

En stor del af øerne ligger inden for internationalt vigtige områder for vandfugle i det sydfynske øhav og omkring Æbelø og Lillebælt. Fredningsstyrelsen har gennemført Danmarks tiltrædelse af en international konvention om beskyttelse af disse internationalt vigtige områder, den såkaldte Ramsar-konvention. Også i forbindelse med denne konventions videre opfølgning er rapporten værdifuld.

Det bør også nævnes, at der på Europarådets initiativ i alle europæiske lande i 1976 og 1977 er blevet gennemført en kampagne for beskyttelse af vådområder og ikke mindst af de lavvandede kystområder. Denne rapport indgår således tillige som et bidrag til det materiale, der er publiceret i anledning af denne kampagne.

København, november 1977

Viggo Nielsen
Direktør

De resultater, som foreligger i denne bog udgivet af fredningsstyrelsen, har krævet en meget stor arbejdsindsats på hundredvis af timer samt en betydelig faglig ekspertise af vore medlemmer på Fyn. Bortset fra at Dansk Ornithologisk Forenings videnskabelige udvalg har støttet projektet med nogle få tusinde kroner til transport m.v., har undersøgelsen været foretaget som frivilligt arbejde for deltagernes egne midler.

Der er ikke tidligere foretaget en sådan undersøgelse af alle de fynske øer, men der foreligger i Dansk Ornithologisk Forenings Tidsskrift en del oplysninger om fuglelivet på adskillige øer i Det sydfynske Øhav allerede fra begyndelsen af dette århundrede.

De fynske farvande – med de mange store og små øer – har en ganske særlig charme, og man kan sige, at det fynske landskab fortsætter ud på øerne og her når en fylde – en skønhed – som gør denne natur enestående æstetisk.

Men det er ikke alene æstetisk, disse mange øer rummer så store værdier – det er også ornitologisk og biologisk – idet der på dem endnu findes uberørte kyststrækninger, strandsumpe, strandenge m.v. i et omfang som få andre steder i landet.

Det er særligt vigtigt at få beskrevet alle disse øers fugleliv og natur, fordi disse værdier indgår i et landskabsbillede, som – både nationalt og internationalt – er enestående.

Selvom nutiden kan synes lys for øernes natur og fugleliv, gælder dette næppe fremtiden. Turisme, sejlads og anden rekreativ og industriel udvikling kan blive trusler mod øernes nuværende, værdifulde naturforhold – og derfor er behovet for en fremsynet planlægning af øernes beskyttelse og udnyttelse påtrængende nødvendig. Der vil her blive behov for naturfredninger.

Men foruden planlægning er der også behov for fredninger eller anden beskyttelse i de lavvandede farvande omkring øerne, idet disse områder ofte danner baggrund for det rige kystfugleliv.

Vi håber, at denne bog både vil medvirke til at oplyse om, hvilke fugle- og naturklenodier Fyn ejer på disse øer, og at den vil medvirke til, at disses natur bliver bevaret for de fremtidige generationer.

Den 7. juni 1977

Lorenz Ferdinand
Formand for Dansk Ornithologisk Forening

Interessen for at beskytte fuglelivet på vore småøer er steget i takt med nedslidningen af sådanne lokaliteter samt den tiltagende forurening. Enkeltpersoners eller smågruppers ornithologiske iagttagelser har været medvirkende til at Dansk Ornithologisk Forening gennem tiderne veldokumenteret har kunnet bistå myndighederne ved planlægninger i eller ved gode naturområder.

Ved udgivelse af "Større Danske Fuglelokaliteter" i 1971 var alle områder af stor betydning for opretholdelsen af et rigt og varieret fugleliv kortlagt. Heri er omtalt og beskrevet ynglefuglefaunaen på 41 øer i Fyns Amt baseret på sporadiske optællinger.

Konstateringen af tiltagende trusler mod fuglenes yngleforløb specielt på de ubeboede øer fik Dansk Ornithologisk Forening til at indkalde til et symposium i dagene 4-5 september 1971, hvor ornithologer og andre sagkyndige kunne diskutere problemerne igennem. Symposierapporten formede sig som en status over kendskabet til fuglelivet på øerne 1971, og blev samtidig et arbejdsgrundlag for fremtidige undersøgelser og beskyttelse af dette fugleliv. Det fremgik klart af rapporten, at kendskabet til øernes fugleliv og bestandenes størrelser var meget mangelfuldt og af oplægget til beskyttelsesdebatten på symposiet fremgik også tydeligt, at *en fuldstændig registrering af fuglelivet på vore ubeboede øer* ville være det nødvendige grundlag for alle beskyttelsesbestræbelser.

Året forinden – i 1970 – havde Ministeriet for Kulturelle Anliggender offentliggjort en meget værdifuld bog om Danmarks små øer. Denne bog behandler ialt 65 øers landskabelige, befolkningsmæssige og erhvervsøkonomiske forhold. Først og fremmest skildres de små øsamfunds vanskeligheder ved at klare omstruktureringen i det moderne samfund. Ialt 24 øer indenfor det fynske område er beskrevet.

Rapporten om de ubeboede øers fugleliv og bogen om Danmarks små Øer supplerer hinanden på en meget væsentlig måde, og netop disse to publikationer har da også været idégrundlag og kildemateriale til denne rapport om de fynske øers fugleliv med alle ornithologiske data ført ajour til og med 1976.

I maj 1973 kortlagde medlemmer af Ternegruppen og DOF en stor del af fuglelivet i det sydfynske øhav. Man lagde hovedvægten på kystfuglene, og denne undersøgelse resulterede i rapporten: "Det sydfynske Øhav 18.-26. maj 1973".

Allerede inden denne rapport forelå havde man dog i Dansk Ornithologisk Forenings lokalafdeling for Fyn vedtaget, at somrene 1974, 1975 og 1976 skulle bruges til at klarlægge ynglefuglenes status på øerne omkring Fyn. Man valgte en treårig periode, idet eventuelle fejlgivende faktorer, som f.eks. pludselig højvande eet år, herved kunne elimineres.

Formålet med dette projekt var dels at kortlægge bestandene, dels at undersøge de trusler og landskabelige forandringer som fuglelivet er udsat for på de enkelte øer. Resultatet af projektet skulle så senere gøre det muligt at føre en aktiv beskyttelsespolitik.

Med 28 feltornithologers hjælp er materialet indsamlet, og disse ornithologer har fortrinsvis været bosiddende på Fyn, og med et nærmere forhåndskendskab til de enkelte øer. Til brug ved optællingen udarbejdedes specielle skemaer samt kortmateriale (se side 15). Efter planen skulle øerne besøges to gange i løbet af yngletiden for at opnå den bedste dækning af de forskellige fuglegrupper, og i stor udstrækning er dette blevet gennemført. Undtagelser forekommer dog, da transportproblemerne netop ved sådanne undersøgelser er store. Lige lidt hjælper det, at man har skaffet sig transport til en afsondret ø, hvis det sætter ind med ugunstige vejrforhold. Fra begyndelsen blev det kraftigt understreget overfor deltagerne, at optællingen skulle foretages under bedst mulige vejrforhold, og at fuglene skulle forstyrres mindst muligt i forbindel-

se med registrering. Alle optællere fik derfor skriftlige direktiver for, hvordan registreringen skulle foretages i nøje overensstemmelse med den optællingsmetodik, som symposier rapporten "De ubeboede Øers Fugleliv" beskriver. Færdslen på øerne er således sket på fuld forsvarlig vis, og, hvor dette var påkrævet, efter aftale med ejeren, (se side 14).

Efter udgivelsen af denne rapport er det vort håb, at kommuner, amt og stat vil gøre brug af dens oplysninger om fuglelivet på vore småøer ved planlægning fremover. Da rapporten beskæftiger sig med samtlige mindre beboede og ubeboede øer i det fynske amt, skulle det herefter være muligt at tilgodese fuglenes tarv ved enhver fysisk planlægning i disse områder.

Det har glædet os, at vort materiale allerede har ligget til grund for udvælgelsen af de ubeboede øer i Fyns Amt, som i nærmeste fremtid vil få status som vildtreservater med adgangsforbud i fuglenes yngletid.

Rapportens oplysninger indgår også i øjeblikket i Miljøministeriets overvejelser i forbindelse med debatten om faste forbindelser til Ærø.

Europarådet opfordrede til at gøre 1976 til det år, hvor man gjorde en særlig indsats for fuglelivet tilknyttet de våde områder. Lad da denne rapport være DOF-Fyns bidrag hertil samt et supplement til "Landskabsanalyse" og "Ideskitse" udarbejdet af Fredningsplanudvalget.

I rapporten gøres der status over fuglelivet og ved fremtidige registreringer vil man kunne klarlægge bestandssvingninger og ændringer af landskabsmæssig karakter.

Optællere, grundejere og iøvrigt alle, der ved undersøgelsen har hjulpet til med materiale, arbejde og velvillighed bringes hermed vor varmeste tak. Uden den store hjælpsomhed og interesse, som undersøgelsen har mødt overalt, ville vi ikke have nået samme resultat.

Tak til Kjeld Hansen for gennemlæsning af manuskriptet.

Endelig takkes Miljøministeriet for økonomisk hjælp ved gennemførelsen af optællingerne samt udgivelsen af nærværende rapport.

Kysten på Vigelsø bærer præg af Odense kommunes kontrollerede losseplads på Stige ø.

Niels Andersen, Nyborgvej 276, 5700 Svendborg.
 Jens Bech, 5943 Strynø.
 Søren Bøgelund, Nørremarksgyden 12, 5856 Ryslinge.
 J. K. Groth, Teglværksvej 2, 5600 Fåborg.
 Aksel Hansen, Skovballevej 116, Landet, 5700 Svendborg.
 Lars Hansen, Præstevænget 47, 5800 Nyborg.
 Poul Erik Hansen, Nymarken 56, 5300 Kerteminde.
 Poul Henrik Harritz, "Grønærten", Ærtevej 130, Egense, 5700 Svendborg.
 Eyvind Hogstad, Fynshovedvej 318, 5380 Dalby.
 Lars Husted, Niels Juels Alle 59, 5250 Fruens Bøge.
 Find Lars Jensen, Thorøhusevej 39, 5610 Assens.
 Michael Mosebo Jensen, Flagbakken 203, Thurø, 5700 Svendborg.
 Niels Bomholt Jensen, Svendborgvej 28, 5540 Ullerslev.
 Gregers Johannesen, Hvidkløvervej 5, 5000 Odense.
 Kurt Due Johansen, Bülowsvej 22, 5700 Svendborg.
 Hans Jørgensen, Vesterløkken 12, 5881 Skårup Fyn.
 Leif Jørgensen, Brændbjerggård, Lunde, 5771 Stenstrup.
 Søren Klingenberg, Søkilde 2, Korshavn, 5600 Fåborg.
 Ole Kristjansen, Rødegårdsvænget 12, 5000 Odense.
 Bo Madsen, Gersøvej 5, 5450 Otterup.
 Poul Madsen, Gersøvej 5, 5450 Otterup.
 Willy Mardal, Legindvej 102, Sønderhå, 7752 Snedsted.
 Jens Mortensen, Gyvelvej 6, 5681 Bellinge.
 Bent Staugaard Nielsen, Fuglebakken 10, Brylle, 5690 Tommerup.
 Ib Petersen, Nørreballegård, Nørreballevej 11, 5932 Humble.
 Henning Rasmussen, Gerskovvej 6, 5450 Otterup.
 Lars Rønsager, Svalevænget 8, 5000 Odense.
 Aksel Scheppan, Kornmodvænget 13, 5461 Korup Fyn.

**VURDERING
 AF MATERIALET**

De indkomne tal skønnes generelt at være meget sikre, da de fleste øer er besøgt to gange i ynglesæsonen. Dette er aldrig tidligere blevet gjort, men har den indlysende fordel at flere arter med forskellige yngletidspunkter er blevet registreret bedre. F.eks. begynder ænder, gæs og til dels svaner ret tidligt på året (i april) med rugningen, mens nogle vade-fugle, måger og småfugle først begynder rugningen i maj (juni). Alligevel er der sikkert arter, der er blevet overset, nogle fordi de er meget vanskelige at tælle op (ænder og skalleslugere).

Tre arter, stenvender, knarand og mosehornugle er ikke taget med i oversigterne for de enkelte øer på grund af deres sjældenhed i landet. Der er ialt konstateret følgende ynglefund i de 3 år: stenvender 3 til 8 par, knarand 2 til 3 par og mosehornugle 2 til 3 par.

Det er klart, at materialet fra de enkelte øer kan være noget uensartet, da mange forskellige ornithologer med uens forudsætninger har bidraget. For at bøde for dette, har alle tællere fået udleveret optællingsvejledning og samtidig en "færdselslære", som anviser dels hvilken metodik de forskellige fuglearter bedst registreres ved, dels giver retningslinier for hvordan færdslen bør og kan finde sted. Som det vigtigste punkt i denne vejledning anførtes det, at optællere ved færdsel på lokaliteterne skulle gøre sig klart, at det var vigtigere, at fuglene fik et vellykket yngleforløb, fremfor at registreringen blev fuldstændig, (se side 14).

Sammenligner man ynglefuglelisterne side 86 til 111 med tidligere undersøgelser, må man først vurdere sammenligningsgrundlaget. Der har kun været få tidligere undersøgelser af fuglelivet i amtet. Her skal nævnes de fire undersøgelser i det Sydfynske Øhav, som hovedsagelig har været benyttet.

1) I 1907 taltes op på ialt 37 øer og holme. Kun enkelte lokaliteter på de større og beboede øer blev undersøgt. Men dette var den første undersøgelse af holmenes ornithologiske forhold som helhed. Den største mangel ved denne optælling er de ret upræcise talangivelser, talværdien af ordene "mange, nogle, almindelig, en del og få" er os idag ukendt. Hvad man måske anser for "almindelig" idag, var måske dengang af en hel anden størrelsesorden.

2) I 1942 blev ialt 18 holme besøgt, tildels de samme som i 1907. Denne tælling rummer betydelig flere og mere præcise talangivelser, og giver et godt indtryk af de undersøgte holmes fugleliv.

3) I 1965 blev ialt 15 øer og holme undersøgt, tallene meget præcise og i flere tilfælde specificeret ud på enkelt-lokaliteter. Flere af de større øer blev denne gang undersøgt.

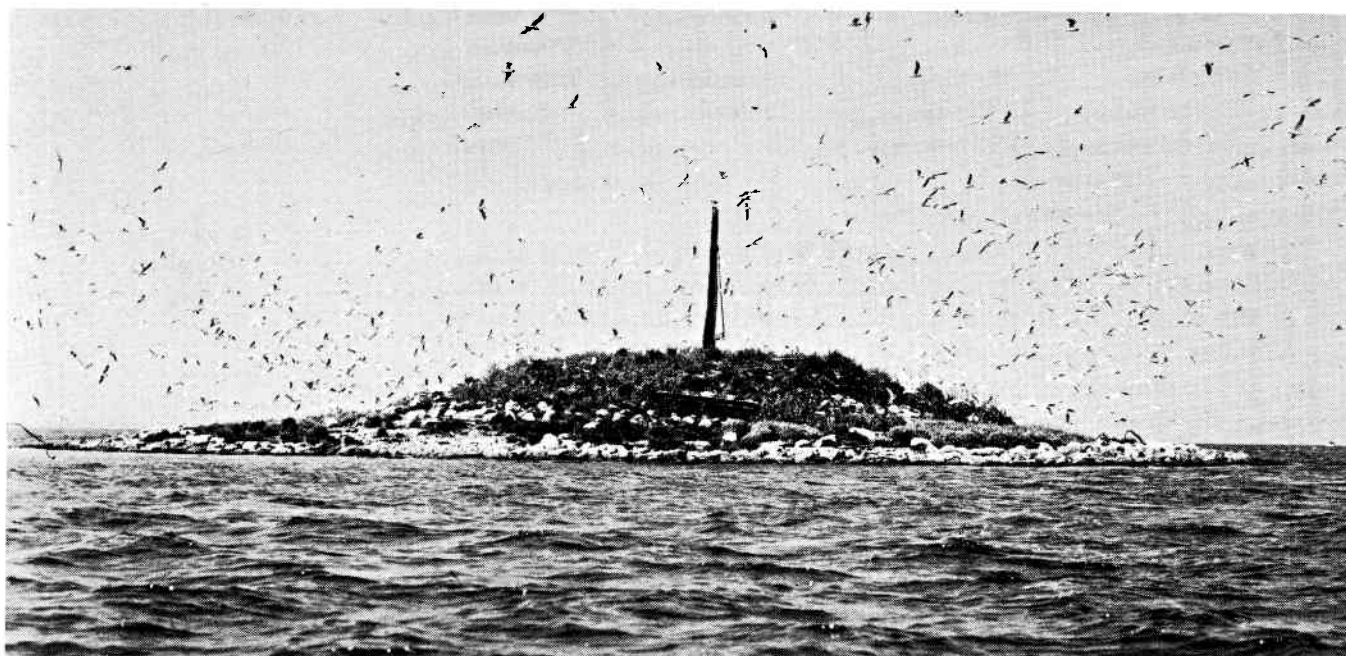
4) I 1973 besøgte ialt 33 øer og holme i Det sydfynske Øhav, og overalt er der, med undtagelse af småfuglene, hæftet nøjagtige tal på.

For alle undersøgelserne gælder det, at de er blevet foretaget i maj og af dygtige ornithologer. Sammenligningsgrundlaget skulle altså være til stede, men i alle fire tilfælde må det dreje sig om minimumstal p.g.a. kun ét besøg i hele yngletiden.

KLASSIFIKATION

Ved planlægning i naturområder er det klart, at de implicerede myndigheder og enkeltpersoner ikke altid har den ornithologiske viden, der må ligge til grund for hensyntagen til fuglenes tarv i de enkelte situationer.

I ynglefugleoversigterne bagerst i rapporten vil ornithologer kunne

Sorte ø i Odense Fjord er et bevis på, at en kunstig skabt ø kan blive af stor værdi for fuglene.

drage slutninger om de enkelte lokaliteters betydning. Men tanken bag denne rapport er først og fremmest, at den skal kunne forstås af alle planlæggere, ejere eller brugere af vore småøer.

Ved udgivelsen af Større Danske Fuglelokaliteter (1971) har L. Ferdinand udarbejdet et let overskueligt klassifikationssystem, som efterhånden finder international anvendelse (se side 12).

Vi har valgt at anvende samme system, da lokaliteterne derved bliver sammenlignelige med det øvrige land.

Klassifikationsbetegnelsen er placeret under "Fugleliv" ved de enkelte øer samt under "Ynglefugleoversigt".

At en ø i dag har mindre betydning i ornithologisk henseende bør ikke resultere i at de implicerede parter ser bort fra en sådan lokalitet, idet stedet hurtigt kan udvikle sig til et ekstraordinært godt fugleområde, hvis f.eks. nærliggende øer bliver ødelagt (se f.eks. Odense Fjord).

Vore småøer, og måske især de ubeboede, har i de senere år fået en central placering i ornithologisk henseende, idet hav- og kystfuglenes bestande er meget udsatte og belastede i deres livsbetingelser, og man har hos adskillige arter bemærket en endog ret betydelig reduktion af ynglebestandene.

Øerne kommer med deres store kystlinie, ret ekstensive opdyrkning og sparsomme færdsel centralt ind i billedet, når man ser på kyst- og strandfuglenes nuværende status og fremtidige bestande. Set i dette perspektiv er udsigterne desværre temmelig mørke. Færdslen på øerne i de senere år er øget og vil formodentlig i de kommende år stige meget kraftigt. Øerne har nemlig en meget stor rekreativ værdi. Det er derfor af største vigtighed, at man på et så tidligt tidspunkt som muligt får kendskab til bestandsvingningerne for vore småøers karakteristiske fugleliv for at man kan gribe ind i tide.

Alle de beboede øer er ramt af ø-problematikken med utilstrækkelige erhvervsmuligheder og med affolkning til følge. For fuglelivet er denne udvikling nok til gunst, idet færdselstrykket derved bliver mindre, men mens færdslen som helhed nok aftager, er de nye "sommerøboeres" færdsel antagelig mere uhensigtsmæssig set ud fra et ornithologisk synspunkt. Det er jo nemlig sådan, at husene ved affolkningen bliver solgt til fritidsbenyttelse og derfor ofte bebos i sommertiden, netop hvor mange fugle har unger.

Lystbådeantallets uhæmmede vækst, med en fordobling næsten hvert tredje år, er meget betænkelig ud fra et ornithologisk synspunkt, idet forstyrrelsen alene ved sejladserne er betragtelig. Den nemmere adgang til at nå ud til selv de mest afsondrede øer, påvirker givet bestandene negativt. Problemet begrænses dog for nogle øers vedkommende, fordi de fleste ubeboede holme er omgivet af store lavvandede grunde, ligesom farvandet næsten overalt på disse lavvandede områder er meget stenfyldt.

Andre faktorer der i fremtiden vil påvirke bestandene er af mere plejemæssig karakter, f.eks. hvordan fuglene vil reagere på ændringerne i

FORANDRINGER OG TRUSLER

SKEMA OVER KODERNE TIL INDELING AF FUGLEØERNE TIL BEDØMMELSE
AF DERES RELATIVE BONITET

	1 Områder af international betydning.	2 Områder af national betydning.	3 Områder af regional betydning.
S Skovlokaliteter	over 15 par: Spurvehøg Duehøg Tårnfalk Mus- og Hvepsevåge. Vandrefalk Fiskeørn Skarv	over 6 par i samlet skovområde: Spurvehøg Tårnfalk Mus- og Hvepsevåge Stor Skallesluger Høgesanger Duehøg Lærkefalk Ravn	gode småfugleskove Natravn Pirol Svaleklire Skovsneppe Huldue Vendehals
M Moser og søer	over 200 par: vade- og andefugle vandhøns lappedykkere 2000 par Hættemåger Skestork Rørdrum Dværghmåge Rødhovedet and	60-200 par: vade- og andefugle vandhøns lappedykkere over 5 Grågås over 300 par Hættemåger Rørhøg Hedehøg Sorth. Lappedykker Taffel- og Troldand Knarand Plettet Rørvagtel Sortterne	30-60 par: vade- og andefugle vandhøns lappedykkere over 3 par Gråstr. Lappedykker over 3 par Hættemåger Krik- og Atlingand Skeand Grågås Dobbeltbekkasin Vandrikse Drosselrørsanger
E Enge, strandenge og sandstrand	over 200 par: vade- og andefugle Sandterne	60-200 par: vade- og andefugle Stor Kobbersneppe Brushøne Stenvender Hvidbr. Præstekrave Spidsand Mosehornugle	30-60 par: vade- og andefugle Alm. Ryle Klyde Dværghterne
F Kolonirugende kystfugle. Fugleøer	over 2000 par: måger, terner og ænder Lomvie Alk Sandterne	500-2000 par: måger, terner og ænder over 5 par Grågås koloni af Knopsvaner over 10 par Ederfugle Splitterne Sildemåge Svartbag Tejst Ride	100-500 par: måger, terner og ænder Havterne Fjordterne Dværghterne Ederfugl Skærpiiber

Bogstavkoden angiver, hvilken landskabstype lokaliteterne kan tilhøre. Talkoden angiver, hvilke eller hvor mange ynglende fugle en lokalitet skal have.

BEMÆRK: En bestemt lokalitet skal ikke for at blive klassificeret til en bestemt kode opfylde alle de ornithologiske betingelser, men behøver kun at opfylde en af disse, samme lokalitet kan have flere bogstavkoder og således indeholde flere landskabstyper.

de forskellige enges afgræsningsforhold. Nogle steder er afgræsningen ophørt, andre steder genoptaget. Sølvmågerne antal synes også at have en vis sammenhæng med græslængden, omend der ikke kan siges noget generelt. De seneste ti år har vist en ekspansion af sølvmåger helt uden sidestykke. Endnu har man ikke noget sikkert overblik over, hvordan den økologiske balance påvirkes af dette forhold, men visse fuglearter synes ikke under de nuværende forhold at kunne modstå konkurrencen fra de store sølvmåger. Den største trussel ligger antagelig i den plads sølvmågerne optager til deres yngleterritorier, og derfor fortrænger andre arter, eller ihvertfald trænger disse ud i mindre gunstige biotoper, f.eks. hvor rederne er mere udsatte for oversvømmelse.

Visse arter som ederfugl og grågås finder en vis beskyttelse ved at yngle i store sølvmågekolonier. Men ved menneskers færdsel på sådanne steder vil mange andefugle blive jaget af rederne, hvorved æg er et let bytte for sølvmågen. Hvis den rugende ederfugl eller grågås selv forlader æggene, bliver de omhyggeligt dækket med dun, så mågerne ikke kan få øje på dem.

Et andet forhold er ægindsamling, selvom indsamlingen sikkert er aftaget med årene, har den stadig betydning. Ikke så meget de mågeæg der indsamles, men det langvarige ophold indsamlingen kræver, har betydning. I den tid det varer at samle æggene, er alle reder blottet for angreb, f.eks. fra sølvmågen. Det kan ikke udelukkes, at der sker fejlbestemmelser, så f.eks. klyde- og strandskadeæg af og til indsamles.

Knopsvaneæggene bliver også mange steder efterstræbt. For det meste prikkes der hul i æggene, så svanen ruger meget lang tid på de samme æg, så lang tid, at det bliver for sent at lægge et nyt kuld.

En sådan systematisk ødelæggelse af knopsvanens yngleforsøg er en klar overtrædelse af jagtloven og en meget utiltalende form for overgreb mod en art, som tidligere p.g.a. hensynsløs jagt har været udryddelsen nær som ynglefugl i Danmark.

Hvad indsamling af mågeæg angår, er det efter samtale med flere ægindsamlere vores overbevisning, at langt de fleste indsamlinger sker i strid med jagtloven, ofte p.g.a. folks manglende viden.

Ifølge jagtloven af 1967 (§ 28 stk. 3) må grundejeren i tiden 1. april til 25. maj indsamle eller lade indsamle æg af måger (hætte-, storm-, silde-, sølvmåge samt svartbag), når *ejeren* forinden ægsamlingen har modtaget instruktion herom af en jagtkonsulent.

Denne instruktion består af en vejledning i form af en lille folder med ejerens og jagtkonsulentens navn samt farvetavler over mågeæg, og æg der kan forveksles. Folderen *skal* medbringes under indsamlingen.

Det er vor opfattelse, at al ægindsamling snarest bør ophøre.

Flere øer har i optællingsperioden været hjem søgt af rotter, som bl.a. lever af ynglefuglene. Stigningen i rottebestanden skyldes sandsynligvis milde vintre. Men åbne lossepladser på eller i nærheden af øerne må også antages at være rottefremmende. (se "Havrevimpen" nr. 1 1974, lokalbladet for Dansk Ornithologisk Forening på Fyn).

En stor del af truslerne mod ynglefuglene på de små øer skyldes menneskers uvidenhed samt ubetænksomhed, og en udvikling i samfundet som f.eks. lystbådssejladser, hvis negative betydning man først nu så småt erkender. Ved landgangsforbud i yngletiden på nogle af øerne samt ved en udvidet oplysning om problemerne vil meget være nået. Et skridt på vejen er Dansk Ornithologisk Forenings pjece og plakat "Tag hensyn til fuglene", som er udgivet med støtte fra Tuborgfondet og Miljøministeriet og tilsendt samtlige sejlkubber i landet.

Helt anderledes står det til med de beføjelser ejendomsretten giver, og store fugleområders fremtid må desværre konstateres stadig at være

underkastet ejerens forgodtfindende, selv om lokaliteterne indeholder arter, som er totalfredet af samfundet.

Sluttelig skal ikke glemmes de kræfter, der arbejder mod fredninger. Truslen om landvindinger lurer stadig om hjørnet. I foråret 1976 blev der i Folketinget fremsat forslag om kortlægning af mulighederne for yderligere landvindinger.

REGLER FOR OPTÆLLINGEN

1. Undersøgelsens medarbejdere skal selv ansøge om tilladelse til færdsel på de lokaliteter, der ikke giver fri adgang i henhold til Naturfredningsloven.
2. Lokaliteterne ønskes besøgt 2 gange. Første gang i tiden 15. apr.-5. maj, anden gang i tiden 20. maj-10. juni.
3. Der må aldrig optælles i køligt eller regnfuldt vejr. Længere ophold skal undgås i kolonier, hvorfor flere optællinger må anbefales på større øer.
4. Ynglefuglenes optælling:
 4. a. *Ederfugl, Grågås og Knopsvane*: registreres på grundlag af fundne reder. Afjagede individers reder skal tildækkes.
 4. b. *Måger, Terner og Vadefugle*: bestanden registreres på grundlag af antallet af flyvende individer over en opskræmt koloni – altså ikke antal par.
5. Færdsel på mindre øer sker langs stranden. På ingen lokaliteter må færdsel ske i høj bevoksning.
6. *Herudover registreres*:
 - a. forandring i biotop, herunder stormskader
 - b. færdsel på øer
 - c. afgræsning
 - d. indsamling af æg
 - e. prædatorers tilstedeværelse
 - f. registrering af bebyggelse (jagt- og sommerhus) der ikke er afsat på kort
 - g. tegn på forurening (losseplads, spildevandsudløb, etc.)
 - h. tilplantning – opdyrkning – o.s.v.
7. Medarbejderne skal ved færdsel på lokaliteterne gøre sig klart, at det er vigtigere at fuglene får vellykket yngleforsøg, fremfor at vores registrering bliver fuldstændig.

OPTÆLLINGSSKEMA

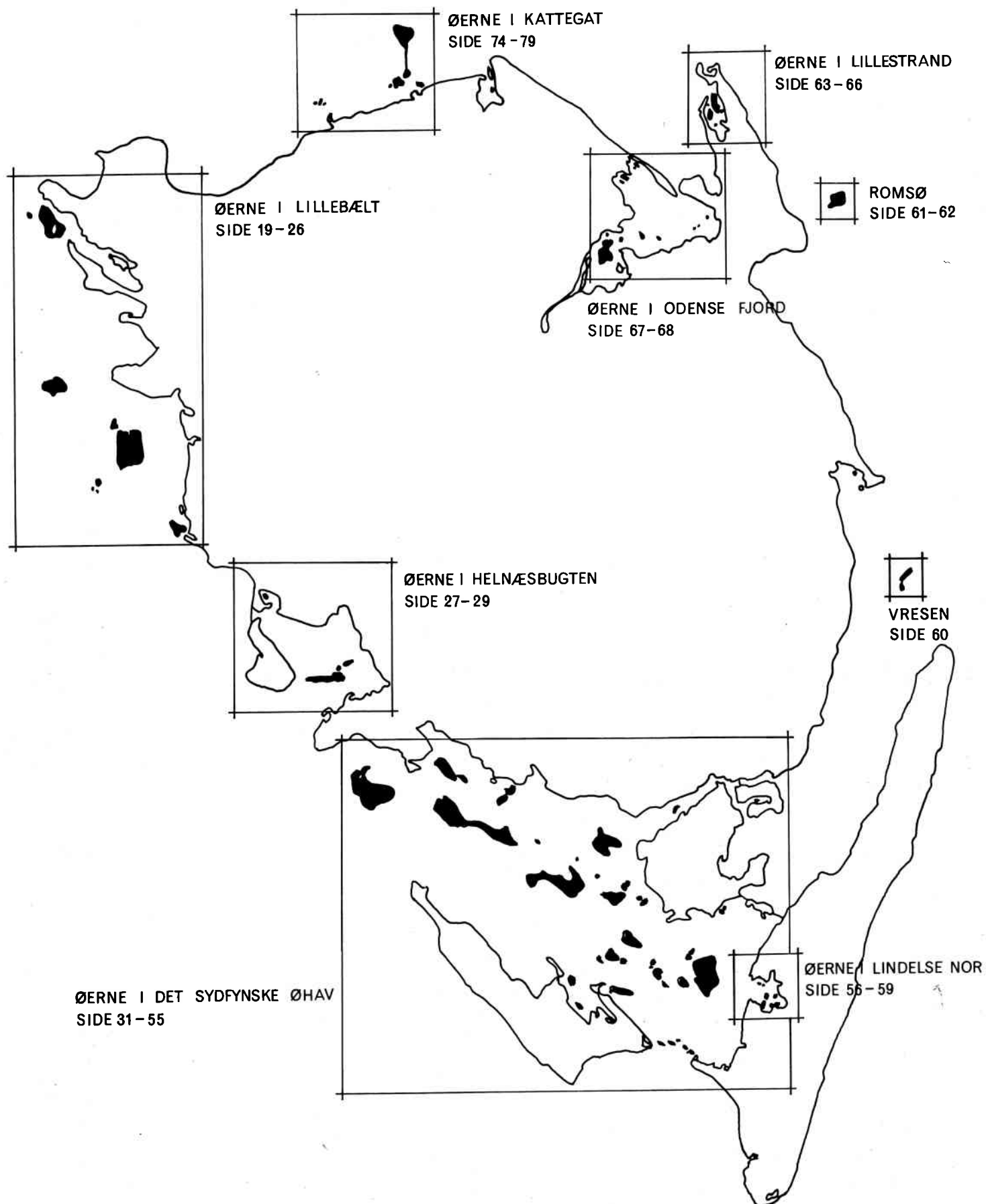
Lokalitetens navn:		Tid: kl. – kl.		Dato:	År:
Ejerforhold:					
Er adgangstilladelse givet: ja ☐ nej ☐ Hvis ja, af hvem:					
Beskrivelse af lokaliteten:					
Forandringer i landskabet og/eller trusler mod fuglelivet:					
Vejr: 8/dele		°C:	nedbør:	km. sigt:	vind:
Art	samlede iagttagelser	antal reder	skønnet ynglebestand		
			fortsæt bag på		
Medarbejdere:					

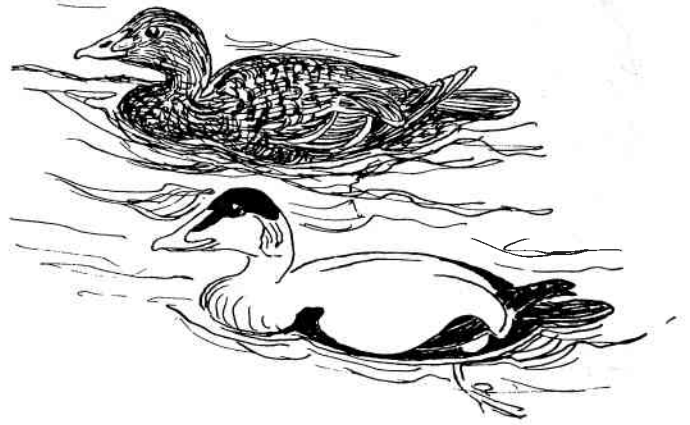

**BESKRIVELSE
AF DE ENKELTE ØER**

REGIONSINDELING

Øerne i Lillebælt er meget forskellige i udseende og anvendelse, men fælles for dem alle er at de ligger i et meget strømfyldt farvand med stor vanddybde helt ind til kysten.

Langt de fleste øer er morænedannelser som med marine forlande er blevet mere afrundede og udlignede i formen. Man finder her flere såkaldt "godsøer", hvor skoven stadig dominerer, men f.eks. på Fænø ses mosaikken mellem agerjord og skov. Denne drift sammenholdt med det bakkede terræn giver øen et naturskønt udseende. Denne naturskønhed deler Fænø med Brandsø, men i modsætning til Fænøs velplejede skove, er Brandsøs mere naturskovagtig og ekstensivt afdrejet. Brandsø er ligesom Bågø velforsynet med moseområder, som naturligt nok huser en righoldig fuglefauna.

Bågø er langt den mest opdyrkede, og denne opdyrkning har for alvor i de sidste årtier ødelagt øens moser med omfattende afvandinger. Nord for Bågø ligger fugleøen Egholm. Holmen er helt opstået ved havets opbygning og er idag hjemsted for Fynsamstets største og tætteste sølvmågekoloni.

Bågø, Brandsø og den sydlige Torø er de eneste øer i Fynsområdets Lillebælt, der har fast færgeforbindelse, men da vanddybden som nævnt er stor, bevirker det, at mange lystsejlere er i stand til at sejle helt ind til stranden også til de ubeboede holme, hvilket er til stor skade for fuglelivet.

Alt i alt er Lillebælts øer meget forskellige og spænder lige fra små og lave fugleholme til store og beboede øer. Denne forskelligartethed giver øerne et rigt og varieret fugleliv i yngletiden, mens farvandet også på andre tider af året tjener som opholdssted for talrige svømmefugle. I træktiden træffes bl.a. ederfugl, grågås, bjergand og toppet skallesluger i store mængder.

MÅLESTOK 1:100.000

FÆNØ

Areal: 395 ha. *Kystlængde:* 8,8 km.

Ejerforhold: Bent Belling, Høng.

Beskrivelse af lokaliteten: Beboet. En høj og bakket moræneø i Lillebælts smalleste, dybeste og mest strømfyldte farvand. Mod vest og syd findes klinter. Mod sydøst findes en mindre mose tilgroet med tagrør, der afgrænses fra havet af en smule strandeng og en sandstrand. På vestkysten findes der en meget lille mose, næsten tilgroet med tagrør. Mod nordøst afskæres en skovbevokset knold af et sumpet bælte med tagrør. 251 ha er i landbrugs-mæssig drift. 100 ha skov findes henholdsvis i den nordlige og sydlige ende af øen. Der findes en gasbeholderfabrik på øen. Beboes kun af en enkelt familie samt en skytteelev.

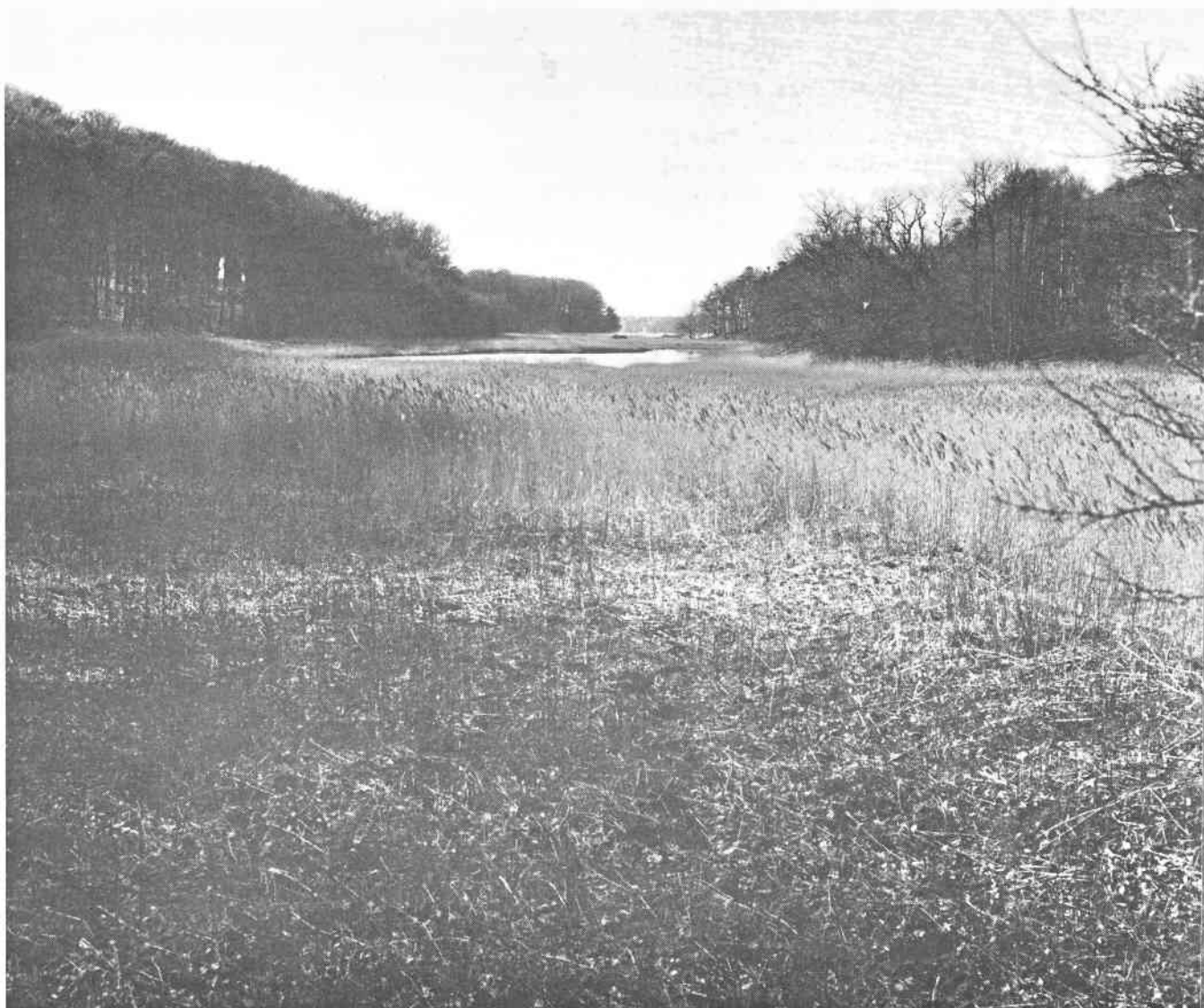
Forandringer/trusler: Opdræt og udsætning af fasaner. Nedskydning af musvåger ved fasanopdræt (8 stk i 74). Planer om udstykning til ferieby med op til 2.500 indbyggere. I 1976 har øen skiftet ejer fra dir. Ib Junggård, Middelfart til ovennævnte.

Fugleliv: Øens fugleliv er stærkt præget af skoven og det åbne land. Den ret varierende skov, ung – gammel med løv- og nåletræer, giver mulighed for en stærkt varierende småfuglefauna. En stor dige-svalekoloni findes på øens vestside. Øen huser Danmarks største fiskehejrekoloni. Af naturlige grunde ser man kun meget få ande- og vadefugle på øen.

Klassifikation: S2, M3, F2

Ynglefugleoversigt: se side 86.

Konklusion: Fænø er med sin afvekslende natur i sig selv bevaringsværdig. Og p.g.a. den ringe færdsel, der er på øen, finder flere sjældnere fugle, f.eks. ravn og huldue, ro til at yngle. Disse vil højst sandsynlig forsvinde, hvis en udstykning af øen til ferieby, og derved en stærk befolkning af øen, finder sted. Samtidig vil en ualmindelig smuk natur blive ødelagt, ikke alene set fra øen, men også fra de forbipasserende skibe. Da øen i sig selv er ret høj, vil evt. bebyggelse komme til at ligge og "lyse" langt væk (se "Fritidsområder og sommerhusbyggesler" S.B.I. Byplanlægning København 1970).

Mose på Fænø.

FÆNØ KALV

Areal: 5 ha. *Kystlængde:* 0,7 km.

Ejerforhold: Ezra Pedersen, Fredericia.

Beskrivelse af lokaliteten: Ubeboet. Høj moræneknold (ca. 12 m) med en stejl skrænt mod nord-vest. Øen aftager i højde mod sydøst, hvor den ender i en lille sandtange. Forstranden består ligeledes af sand, undtagen under klinten, hvor der findes store sten. På øens højeste punkt, der er græsklædt, er der gamle voldanlæg. Der findes også en gammel, ikke ret stor, bjergfyrskov, samt enkelte løvtræer, bl.a. birk. I tilknytning til denne beplantning findes et lille havehus. Lige uden for beplantningen er der en meget lille sø, og nær denne findes en lille bådebro (kan kun benyttes af mindre både og kun af en til to ad gangen). Farvandet omkring øen er meget strømfyldt og dybt.

Forandringer/trusler: Øen afgræsses af en halv snes får. Stærkt besøgt af lystsejlere. Ræv set på øen i 1972.

Fugleliv: Der findes en mindre stormågekoloni på øen. Af havterne er der kun få par og ikke regelmæssigt. Som eneste vadefugl finder man strandskaden med 2-3 par. Kun få småfuglearter findes som ynglefugle.

Klassifikation: F3. *Ynglefugleoversigt:* se side 86.

Konklusion: Fuglemæssigt set har Fænø Kalv ikke den helt store værdi. Dette skyldes sandsynligvis mange ting. Dels den megen færdsel, dels øens ringe størrelse. Hermed menes ikke, at øer med ringe størrelse altid er fuglefattige. I dette tilfælde spiller biotopen på øen en stor rolle, da ca 1/3 af øen er dækket af gamle fyrretræer, som er en ringe biotop for en rig fuglefauna.

BRANDSØ

Areal: 204 ha. *Kystlængde:* 5,5 km.

Ejerforhold: Wedellsborg Gods

Beskrivelse af lokaliteten: Beboet. En moræneø med lave bakker, som stedvis danner lave klinger mod kysten. Højeste punkt på øen er 8 m. Landskabet er iøvrigt karakteristisk ved den artsrige skovbevoksning, strækkende sig ud til kysten i øst, (43 tdl.) i samspil med dyrkede marker og enge (250 tdl.) og den kraftige mosevegetation midt på øen (78 tdl.). Øen gør sig også bemærket ved de mange levende hegn der er bevaret. Mosen har været en gammel tørvemose, men er nu i tilgroning med birketræer og har en højmosseagtig karakter. Mosen strækker sig næsten ud til kysten mod vest, hvor den ender som en kraftig rørskov. En lille, ældre gran- og fyrrebevoksning findes på øens vestlige ende, helt ud til stranden. Her ligger også en min-

dre strandeng med en lille lavvandet sø. Ved sydøst-kysten er der en lille mose med lavvandede søer (tørre som regel ud om sommeren) samt med ringe tagrørsbevoksning. Kysten skifter fra at være en bred sandstrand mod vest, til en smallere og noget stenet kyst mod øst. Mod sydøst findes en lille anlægsbro, hvor færgen fra Assens lægger til tre gange om ugen. Øen rummer en halv snes huse og gårde, men beboes året rundt kun af en familie. Om sommeren benyttes enkelte andre huse som ferieboliger.

Forandringer/trusler: Brandsø undergår ikke store forandringer og trues kun i ringe grad af turister og lystsejlere. I mågekolonierne finder der en smule ægindsamling sted, dog kun til de lokales eget forbrug. Der er set spor af ræv. Øen er blevet foreslået som sted for placering af et atomkraftværk! Og der har været talt og skrevet om, at øen skulle gøres til karantænestation for kreaturer, der skal eksporteres til USA.

Fugleliv: Fuglemæssigt er Brandsø en særdeles fremragende ø. Dens varierede landskab gør, at der yngler mange forskellige arter og endda i store mængder for fleres vedkommende. Øen rummer også en del kolonirugende fugle, f.eks. hættemåge, stormmåge, sølvmåge. havterne og den lidt sjældnere splitterne. Der yngler også en del andefugle, bl.a. troldanden, der hører til en af vore sjældnere ynglefugle.

Klassifikation: S2, (H3), M1, F1.

Ynglefugleoversigt: se side 86.

Konklusion: Brandsø er både landskabsmæssigt og fuglemæssigt en fredningsværdig ø. Dens rige og varierede fugleliv bør bevares. Kun få andre steder finder man så store storm- og hættemågekolonier. De er de fleste andre steder blevet fortrængt af sølvmågen, men her holder de endnu stand. Den ringe færdsel på øen betyder en hel del for fuglenes tilstedeværelse, som kan ses ved, at f.eks. både splitterne og troldand har slået sig ned som ynglefugle. Disse to arter bryder sig ikke om særlig megen uro på ynglepladsen.

Opførelse af et atomkraftværk på øen vil betyde en katastrofe af format, hvor såvel landskab og fugleliv vil blive ødelagt. Og med hensyn til en karantænestation for kreaturer bør man være opmærksom på, hvilke indgreb der vil blive gjort. Det kunne måske tænkes, at de store kolonier af fugle skulle bekæmpes og skaffes af vejen for ikke at sprede smitte af en eller anden art til dyrene.

BAAGØ

Areal: 610 ha. *Kystlængde:* 11,0 km.

Ejerforhold: Siden 1916 lokale lodsejere, før da Wedellsborg.

Fyrreskov på nordenden af Brandsø.

Hættemågekoloni på Brandsø.

Beskrivelse af lokaliteten: Beboet. Baagø er en moræneø med lave bakker. Øens højeste punkt er 8,3 m og findes på den sydlige ende. En ferskvandsaflejring strækker sig fra Noret i nord, mod syd, lige øst om byen til Nymosen midt på øen, og vest på til Vestermosen. Kun to diger, et øst for Vestermosen og et syd for Noret, forhindrer ved kraftig højvande øen i at blive delt i to. Ca 337 ha af øen er opdyrket, ca 278 ha er uden for omdrift og ca 8 ha er skov eller skovlignende bevoksning. Inden for de senere år er der dog blevet plantet et stort stykke til med gran, beliggende lige syd for Vestermosen. Der er tæt træbevoksning omkring husene i byen. En halv snes ejendomme er beliggende på øens østlige del, mens fem "fiskerhuse" ligger samlet ved den sydlige kyst, i kanten af den lille skov. Øst for disse findes et par sommerhuse. Lidt øst for Baagø fyr ligger havnen, hvortil der går færge fra Assens flere gange om dagen. Havnen har også plads til en del lystbåde. Går man videre øst mod den lille skov, finder vi en mindre sø kaldet Ferskesø. Det er en lavvandet strandsø, næsten helt omkredset af en smal tagrørsbræmme. Søen står ved stærkt højvande i forbindelse med havet gennem en smal rende, som er gravet gennem den forholdsvis høje og brede strandvold, der ellers skiller søen fra havet. Ved søens vestende er der en lille kreaturafgræsset strandeng. Går vi fra fyret op langs øens, — først sandede, senere stenede — vestkyst, passerer den ca 7 m *Høje Klint*. Lige efter kommer vi til *Vestermosen*, et stort fladt område der strækker sig et godt stykke ind på øen. Området er bevokset med strandmalurt afbrudt af lavvandede søer og kanaler. Vestermosen skilles fra havet af en høj, bred strandvold, der ind mod mosen har karakter af strandeng (er afgræsset). Dog har Vestermosen forbindelse med havet næsten året rundt gennem et smalt udløb. Lige inden for udløbet findes en næsten bar sandø (terne- og klydekoloni). Går vi lidt længere mod nord kommer vi til *Mellemhage*, et strandengsområde med enkelte små søer. Græsset er ret højt, da der kun er ringe afgræsning. Området har ingen forbindelse med havet, og den høje strandvold forhindrer oversvømmelse. På øens nordvesthjørne er der ved krummoddedannelse blevet dannet en indsø, der det meste af året har forbindelse med havet. En kraftig strandvoldsdannelse på øens nordkyst har skabt en stor lavvandet indsø, kaldet *Noret* med smalt udløb til havet. Vest for Noret findes en hårdt afgræsset strandeng, og mod syd en uafgræsset strandeng med spredte små vandhuller, samt en dybere rende, næsten tilgroet med tagrør. Øst for Noret findes dyrkede marker, der langs hele kysten går ud til en smal og stenet forstrand, flere steder med små klintedannelser efter havets erosion. *Nymosen*, der som nævnt ligger ca midt på øen, gennemskæres af den nord-syd gående asfalteret vej, på hvis østside der breder sig en rørskov med spredte pilebuske, som i syd begrænses af en ellebevoksning. Vest for vejen er mosen helt tilgroet med pilebuske (2-4 m høje), iblandet enkelte elletræer. Syd her for findes en lille afgræsset eng

med enkelte vandhuller, der er mere eller mindre tilgroet med græs og siv. Hele Nymosen er gennemskåret øst-vest af en afvandingskanal, med tilhørende pumpestation ved udløbet mod vest. Øst for Nymosen findes der nu opdyrkede marker, der tidligere har været udbredt rørskov, kaldet *Gammelmosen*. Afvandingen fandt sted i 1960. Indbyggerantal pr. 1-1-75: 86.

Forandringer/trusler: I 1975-76 er der blevet bygget et nyt færgeløbe og en større færge indsat på ruten Assens-Baagø. Dette medfører, at der er blevet plads til flere lystsejlere i havnen. Alt i alt er turisttilgangen øget, specielt i sommertiden. Ad en gangsti, er der stor færdsel forbi Ferskesø, og langs stranden samme sted, er der ophold og badning. Ligeledes er der en del færdsel langs øens vestkyst. Afvandingen i 1960 er årsag til, at Nymosen nu gror til i pilekrat, og at en grågåseyngleplads er i fuld gang med at forsvinde (40 par i 72 gået ned til 10 par i 76). I Nymosen øst for vejen er der i 1973 oprettet losseplads. Næsten årligt er der i fuglenes yngletid så kraftig højvande, at både Vestermosen og Noret bliver totalt oversvømmet. Da flere og flere af øens landmænd går bort fra at holde kreaturer, vil der være fare for at flere strandenge vil gro til med højt græs.

Fugleliv: Baagø er en ø med et rigt og varieret fugleliv. Det er dog ikke spredt over hele øen, men for det meste samlet på få lokaliteter, der her kort skal omtales. Det drejer sig om Vestermosen, Noret, Mellemhage, Ferskesøen og Nymosen; opstillet i prioriteringsrækkefølge. *Vestermosen* rummer store kolonier af stormmåge, hættemåge og havterne samt en del forskellige ande- og vadefugle. Enkelte arter småfugle yngler i området bl.a. gul vipstjert med tre-fire par. *Noret* rummer kun ganske få ynglende måger, men en del forskellige vadefugle, bl.a. rødben med ca 15 par i 76. Med mellemrum findes der en koloni af havterne. *Mellemhage* rummer ligeledes en del forskellige vadefuglearter, dog ikke i så store mængder som i Noret. Få og spredt ynglende måger. Enkelte andefugle yngler. Det er et yndet sted for rastende svømmeænder til langt hen på foråret. Ved *Ferskesø* finder man kun få ynglefugle, men alligevel et ret varieret artsudvalg. Et yndet fourageringssted for dværgterne. *Nymosen* har tidligere været et eldorado for fuglene. Men efter afvandingen og i takt med udtørringen er det rige fugleliv forsvundet. Nu er der blot nogle få par grågæs, et enkelt par gråænder og lidt småfugle tilbage.

Klassifikation: E2, F2.

Ynglefugleoversigt: se side 87.

Konklusion: Baagø rummer nogle særdeles gode fuglelokaliteter, der bør værnes om i fremtiden. Der drejer sig først og fremmest om Vestermosen, Noret og Mellemhage. Det var ønskeligt, at der var mere afgræsning af Vestermosen og Noret, hvor kun ca halvdelen af engene afgræsses. Dette ville gavne strandensfuglene, der ikke ynder højt græs.

Hvad færdsel angår, ville det være godt, om man kunne afspærre de tre vigtigste lokaliteter i yngletiden.

EGHOLM

Areal: 9 ha. *Kystlængde:* 3,1 km.

Ejerforhold: Wedellsborg Gods.

Beskrivelse af lokaliteten: Ubeboet. En ca 20-50 m bred og ca 1500 m lang, næsten hesteskoformet, havskabt ø, med to vandhuller. Den dominerende bevoksning er højt græs, og bl.a. en del kveller, gåsefod og strandasters, samt få rosen- og hyldebuske, der alle er selvsåede. Den sydlige del ender i et smalt stenrev uden bevoksning. Den nordlige ende, hvor der stadig aflejres materiale, er bredere og består af sand. Vest for øen bliver farvandet ret hurtigt dybt, mens der i bugten mod øst er ret fladvandet. Øen ligger kun ca 150 m nordvest for Baagø, men en dyb strømrende gør det umuligt at vade til øen.

Forandringer/trusler: Bortset fra en smule sandaflejring på øens nordlige ende, sker der ikke nogen forandringer. En del lystsejlere går i land og skræmmer ofte gæs og ederfugle af rederne, og giver dermed sølvmågerne let adgang til de bortskræmte fugles æg. Et enkelt sted har en fisker nogle rusepæle liggende.

Fugleliv: Det første man ser, når man kommer til Egholm er sølvmåger, der ruger over hele øen. Det interessante ved denne koloni er, at den i den sidste halve snes år har holdt sig konstant på 900-1000 par. Men der findes mange andre fugle på øen som knopsvane, grågås og ederfugl, der alle nyder god beskyttelse af sølvmågerne. Med mellemrum kan man også finde en mindre havternekoloni, som ofte flytter mellem Egholm og Baagø.

Klassifikation: E3, F2.

Ynglefugleoversigt: se side 88.

Konklusion: Egholm er en typisk fugleø. I betragtning af sin ringe størrelse har den et rigt og varieret fugleliv. Det er absolut en ø, der bør værnes om. Det er ønskeligt, at færdslen på øen forbydes i fuglenes yngletid.

BASTHOLM

Areal: 6,2 ha. *Kystlængde:* 1,2 km.

Ejerforhold: Poul Hansen, Baagø.

Beskrivelse af lokaliteten: Ubeboet. En næsten rund ø med tre små vandhuller, hvoraf det ene er groet til med tagrør. Nordsiden af øen har en 2-3 m

høj skrænt, som er øens højeste sted, hvorfra det skræner jævnt ned mod vandhullerne på den sydlige halvdel og ender med en ca 15 m lang, smal sandtange. Bevoksningen består af marehalm, højt græs, samt få steder kraftige nælder. Omkring vandhullerne er der kort græs. Ind i skrænten er der bygget en lille hytte, der kun vanskeligt ses, når man sejler forbi. Over hytten vokser enkelte forkrøblede grantræer og hyldebuske. Stranden er ganske smal hele vejen rundt, og beskaffenheden går lige fra sand mod syd til en stenet strandbred mod nord. Øen er en moræneø med kun lidt marin dannelse mod syd. Farvandet omkring øen er lavt, mod nord med enkelte sten, der gør sejlads vanskelig for ikke lokal-kendte.

Forandringer/trusler: Afgræsning er ophørt i årene 1960-65. Der er en del færdsel, endog folk med løse hunde er iagttaget i yngletiden. Der samles mågeæg hvert år.

Fugleliv: Bastholm er domineret af sølvmågerne, der ruger over hele øen, men ligesom på Egholm finder man forskellige andefugle ynglende samt en stor bestand af grågæs. Det er først inden for de sidste tre til fire år grågåsen for alvor er begyndt at yngle på Bastholm. Det skyldes sandsynligvis, at den p.g.a. forringelse af ynglelokaliteterne på Baagø har været nødt til at finde andre ynglesteder.

Klassifikation: F2. *Ynglefugleoversigt:* se side 88.

Konklusion: I forhold til øens ringe størrelse, rummer den en stor bestand af fugle. Det er absolut en ø, der bør beskyttes i yngletiden. Mest på grund af den store bestand af grågæs, der som nævnt ovenfor, er flyttet hertil fordi den tidligere yngleplads er blevet stærkt forringet. Mindre færdsel på øen vil sandsynligvis også give flere ænder mulighed for at finde et uforstyrret ynglested. Det høje, lidt tuede græs er velegnet som skjulested for andereder.

Bastholm er pr. 1/3 1977 blevet vildtreservat med adgangsforbud fra 1/3 til 15/7.

SMÅHOLMENE

Areal: ca 1,3 ha. *Kystlængde:* 0,7 km.

Ejerforhold: Poul Hansen, Baagø.

Beskrivelse af lokaliteten: Ubeboet. Småholmene består af to, næsten runde øer forbundet med en øst-vest gående smal, ca 30 m lang sand-/stenrevle, der af og til overskylles. Den største ø er ca 2 m høj og bevokset med marehalm, højt græs og lidt tagrør (meget spredt). Kysten er meget smal og stenet med undtagelse af en lille sandtange der vender mod syd. Den mindste ø er ca 1 m høj og har samme bevoksning som den store. Hele kysten er stenet.

Småholmene ligger syd for Bastholm. De to holme er forbundet ved lavvande. Assens i baggrunden.

Forandringer/trusler: Afgræsningen på Småholmene ophørte samtidig med afgræsningen på Bastholm. Kreaturerne på Bastholm kunne nemlig ved lavvande vade til Småholmene. Afstanden er kun ca 300 m. Der er en del færdsel på holmene. Der findes også ægindsamlingssted, men denne er ulovlig. Gåseæg indsamles, og svaneæg knuses.

Fugleliv: Fuglelivet på Småholmene er stort set det samme som på Bastholm. Dog finder man her en stor havternekoloni samt et enkelt par svartbag. Også her er grågåsen begyndt at yngle i stort antal inden for de senere år. Det skyldes sandsynligvis samme årsag som på Bastholm.

Klassifikation: F2. *Ynglefugleoversigt:* se side 88.

Konklusion: Småholmene alene er p.g.a. det store antal ynglende grågæs og terner absolut bevaringsværdige, og den megen færdsel i yngletiden bør stoppes. Fuglelivet varierer ikke stort fra fuglelivet på Bastholm, da bevoksningerne minder noget om hinanden, og afstanden mellem øerne kun er ca 300 m. Man bør derfor ved opretning af landgangsforbud behandle Småholmene og Bastholm som en helhed.

Småholmene er pr. 1/3 1977 blevet vildtreservat med adgangsforbud fra 1/3-15/7.

TORØ

Areal: 65 ha. *Kystlængde:* 5,4 km.

Ejerforhold: Københavns kommune.

Beskrivelse af lokaliteten: Beboet. Torø er en let kuperet ø beliggende 2 km SV for Assens, men bare 300 m fra Fynskysten. Landskabet er opstået

dels ved istidsaflejringer som moræne, smelte- og ferskvandsaflejringer, dels af nyere marint opbygget land. Kysten er karakteriseret ved at være vinkelforland og er for det meste stenet. De to næsten sammenstødende odder i øst er dog mere sandede, ligesom der findes sandstrand både mod nord og syd. Udover istidsdannelserne er det marine forland især udviklet i den nordlige strandeng, som også indeholder en mindre sø.

Skellet mellem det flade marine forland og det mere kuperede istidslandskab er tydeligt og karakteristisk for Torø. Kystskrænterne er bevokset med krat. De indre dele er de højeste, de når næsten 10 m i højden, og er beplantet med skov, hovedsagelig bestående af gran, ialt 7 ha. Næsten 70% er iøvrigt udenfor omdrift. Det meste af sommerhalvåret er øen befolket af københavnske skolebørn, der benytter Torø som feriekoloni.

Forandringer/trusler: For at hindre erosion på vestkysten er der i slutningen af 60'erne opført en cementmur langs klinten. En del lystsejlere går i land på den nordlige strandeng. Der findes ægindsamlingssted.

Fugleliv: Øen er kun optalt overfladisk, så der kan kun siges mere generelle ting om fuglelivet: Torø huser en artsrig fuglefauna, og de ornithologiske interesser knytter sig især til strandengen Vesterkær med kolonier af sølv-, storm- og hættemåge samt havterne.

Klassifikation: (E3), F3.
Ynglefugleoversigt: se side 88.

Konklusion: På grund af feriekolonien er øen stærkt overrendt. Materialet er dog for spinkelt til at foreslå ændringer i forvaltningen. Dette er måske heller ikke nødvendigt.

Helnæsbugten er et næsten lukket farvand, der kun gennem et ca 2 km bredt sund står i forbindelse med Lille Bælt ved Sønderfjord.

Landskaberne på de tre sydlige øer er domineret af bakkerne fra den randmoræne, hvori de indgår. Bakkerne hæver sig op til 15 m på Vigø.

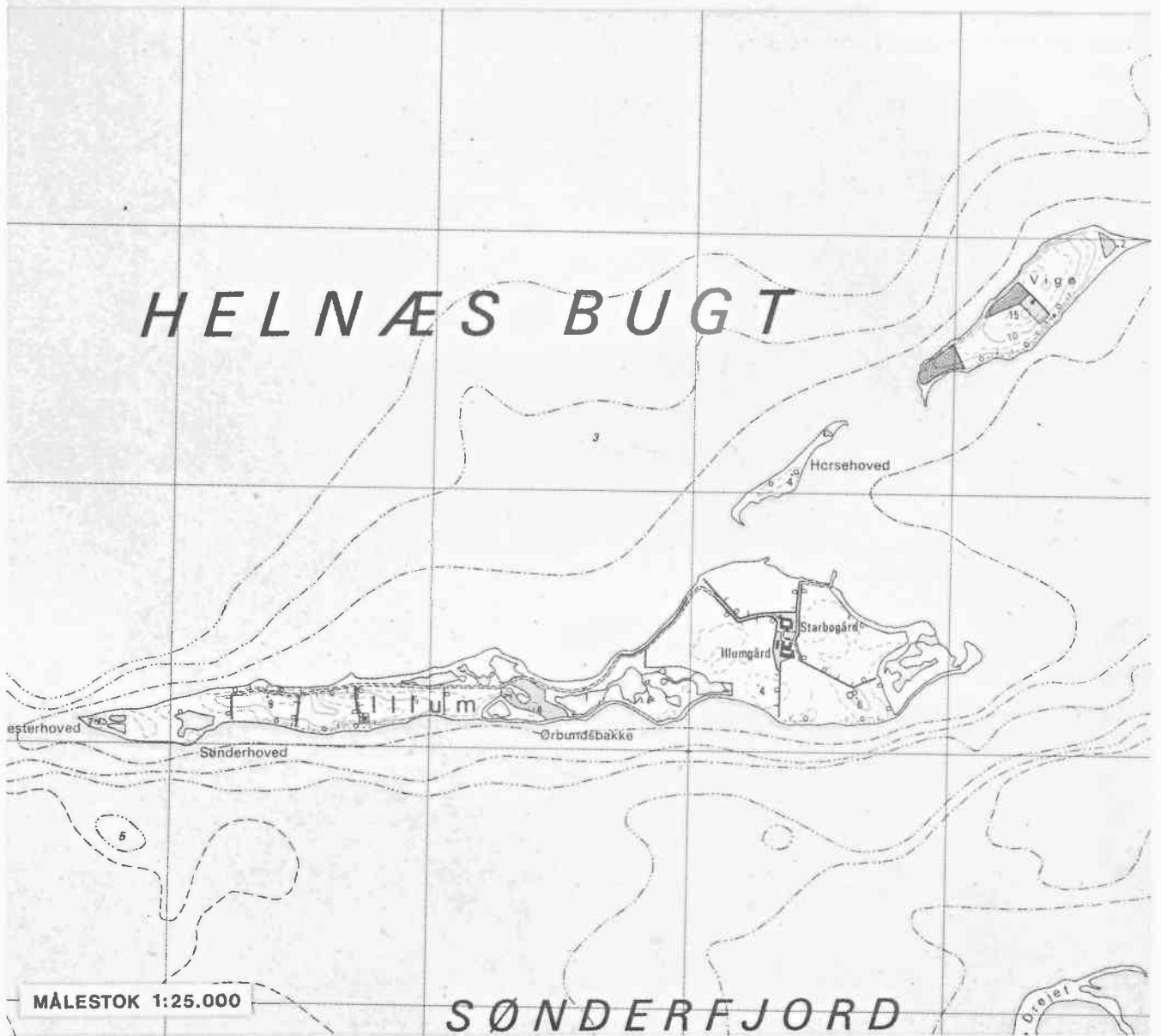
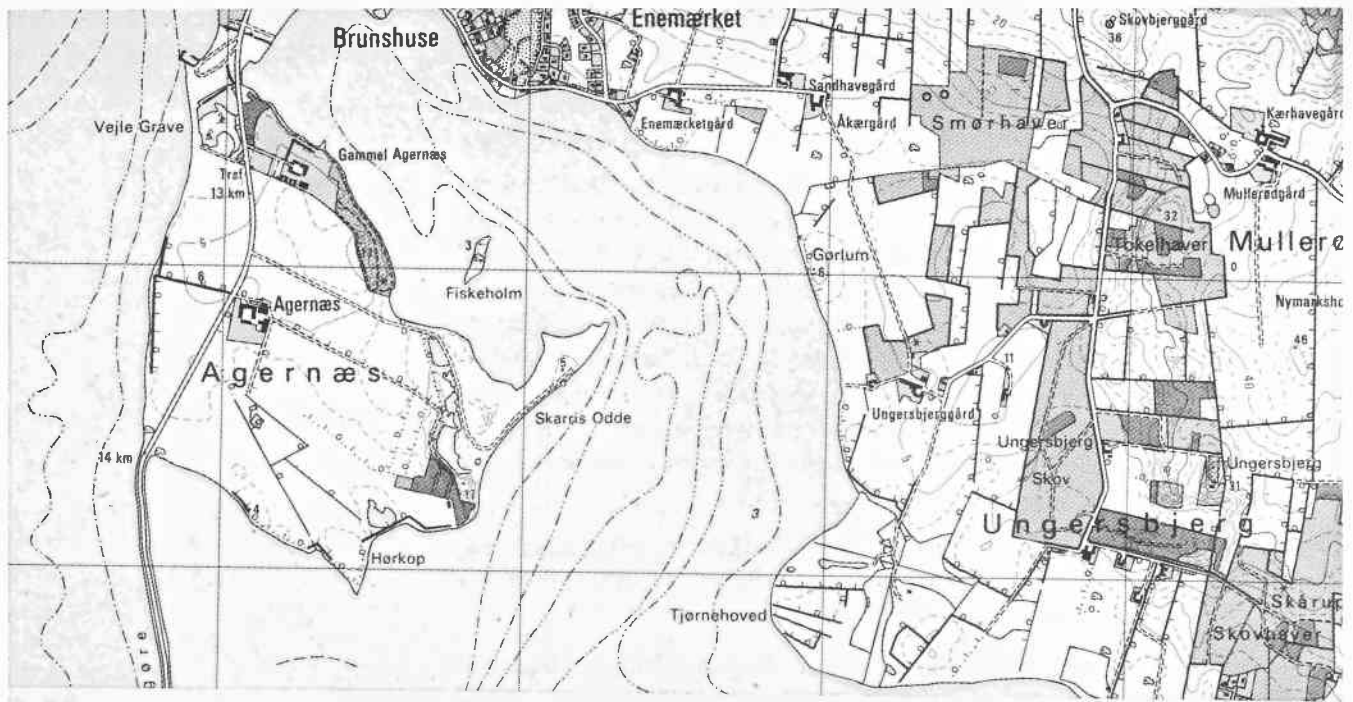
Selvom øerne ligger ganske tæt, er landskaberne og helhedsindtrykket meget forskelligartet, og fælles for alle øerne er den ekstensive drift, faktisk er kun Illumø opdyrket. Illumø er også den eneste helårsbeboede, Horsehoved helt ubeboet og Vigø er beboet i sommertiden. Som nævnt ligger alle øerne tæt ved hinanden, og der kan vades mellem de tre øer indbyrdes, så man ser i området flere spejlvendte oddedannelser og drej, der hvor øerne "rækker ud efter hinanden". Ved lav vandstand er de sammenhængende. Da Helnæsbugten er et ret lukket farvand, ses ikke megen vinderosion, og faktisk er de fleste klinger i modent stadie, da vinden ikke formår at rejse større søer på vandet.

Fiskerholm ligger derimod helt for sig selv i bugtens nordligste afkrog, og også denne ø er af morænedannelse og ubeboet. Til gengæld huser holmen store fuglekolonier.

Idag findes der flere små lystbådshavne rundt i bugten, der udnyttes som rekreativt område fra de omliggende sommerhusbebyggelser. Dette medfører selvfølgelig en del sejlads og desværre også nogen landgang på øerne i fuglenes yngletid. Derimod eksisterer der ingen sejlroute til Illumø mere, og beboerne sørger selv for al transport til og fra øen.

Udsigt fra Vigø mod Falsled.

FISKERHOLM

Areal: 1 ha. *Kystlængde:* 0,5 km.

Ejerforhold: Danmarks Lærerforening.

Beskrivelse af lokaliteten: Ubeboet. Fiskerholm er en ca 3 m høj moræneø beliggende inderst i Hølnæsbugten ret syd for Brunshuse. Den nøgne strand bestående af sand og ral afløses hurtigt af græs og strandplanter. Øens skråninger og top er delvis forsøgt plantet til med en blanding af gran, fyr og vilde roser. Der er krummoddedannelse på nordspidsen.

Forandringer/trusler: Der er ikke under optællingen konstateret trusler mod fuglelivet.

Fugleliv: Fiskerholm har en god bestand af hættemåger, nok til at huse endnu flere splitterner end 8 par (76). Bestanden af stormmåger er fordoblet i løbet af undersøgelsen. Der er ligeledes en god bestand af havterner.

Klassifikation: F2. *Ynglefugleoversigt:* se side 89.

Konklusion: Fiskerholm er beliggende i et område med megen småbådssejlad og er derfor udsat for færdsel i fuglenes yngletid. Hvis man skal håbe på større bestand af bl.a. splitterner, må en sådan færdsel reguleres.

ILLUMØ

Areal: 85 ha. *Kystlængde:* 9 km.

Ejerforhold: dir. H. Andersen, København.

Beskrivelse af lokaliteten: Beboet. Det er en ret smal, ca 4 km lang, let kuperet moræneø med 9,4 m som højeste punkt. Der findes en del stendiger og levende hegn på øen. Ca 45% er under om-drift, resten består af strandenge med mindre søer og vandhuller og en smule skov på midten af øen. Kysten er af ret varieret beskaffenhed, næsten alle former er repræsenteret; stenet kyst, klintekyst samt sandet krummoddedannelse mod øst. På øen findes to gårde og et hus, hvoraf kun den ene gård beboes året rundt. Ved øens østende findes en mindre anløbsbro. Indbyggetantal 3.

Forandringer/trusler: Kun lidt færdsel i forbindelse med lystsejleres landgang. Der finder ægsamling sted.

Fugleliv: Det meste fugleliv er naturligvis at finde på strandengsområderne i øens øst- og vestende samt et område tværs over øens midte. Det er hovedsagelig ynglende måger, man finder på øen.

Klassifikation: F2. *Ynglefugleoversigt:* se side 89.

Konklusion: Illumø er landskabsmæssig en værdifuld ø og bør beskyttes gennem en landskabsfredning. Og i sammenhæng med Horsehoved og Vigø

er et bredt og værdifuldt udsnit af vore kystfugle repræsenteret. Fuglelivet rummer flere sårbare arter, der fremover må beskyttes. Dette kan gøres ved at undgå større ændringer i den landbrugsmæssige drift og undgå yderligere bebyggelse.

HORSEHOVED

Areal: 5 ha. *Kystlængde:* 1,3 km.

Ejerforhold: dir. H. Andersen, København.

Beskrivelse af lokaliteten: Ubeboet. Horsehoved, der ligger 100 m nordøst for Illumø, er en 600 m lang og 50-75 m bred moræneø, med største højde på 4 m. Der kan vades hertil fra Illumø og Vigø. Øen vender sydvest-nordøst og på begge langsider findes der gamle skrænter med spredte træ- og buskbevoksninger. Bortset fra den smalle stenede forstrand er Horsehoved græsklædt og benyttes til kreaturafgræsning. Syd for øen er der ret lavvandet.

Forandringer/trusler: I foråret 1974 blev hele øen pløjet og lå brak. I 1975 atter tilsæt med græs og kløver. Badegæster i fuglenes yngletid.

Fugleliv: Horsehoved er en ø med kun få ynglefugle og kun en halv snes forskellige arter. Det er sølvmågen, der er den førende i antal, men dog kun med ca 40 par. Det mest bemærkelsesværdige er nok, at der yngler et enkelt par fjordterner på øen.

Klassifikation: F3. *Ynglefugleoversigt:* se side 89.

Konklusion: Horsehoved er i dag en ø af kun ringe ornithologisk betydning. At der yngler så relativt få fugle, skyldes måske den sparsomme græsvegetation, som giver dårlige redemuligheder for mange fugle. Se endvidere Illumø.

VIGØ

Areal: 19 ha. *Kystlængde:* 2,5 km.

Ejerforhold: J. Quistgård.

Beskrivelse af lokaliteten: Ubeboet. Den ret høje (15 m), flade moræneø er ca 1200 m lang og 100-250 m bred og beliggende i sydvest – nordøstlig retning. Der er skrænter på begge sider af øen, højest mod nordvest, hvor de kun er let tilgroet med græs og buske. Mod sydøst er de groet næsten helt til med tæt buskads. Der findes en smal stenet strand neden for skrænterne. Øens østende består af marine aflejringer og ender i et sandrev, der strækker sig 200-300 m ud i vandet. Dette rev bli-

ver overskyttet ved højvande. På denne marine aflejringer findes et lille vandhul, der dog hurtigt tørrer ud om foråret. Her findes også et stykke tilplantet med gran og el. På midten af øen har ejeren ladet bygge et stort sommerhus. Ved dette hus er der plantet et bælte af graner tværs over øen. De sidste 200 m af øens vestlige ende er ligeledes tilplantet med graner. På plateauet mellem disse graner og sommerhuset findes der spredte tjørnebuske. Selve vestspidsen er sandaflejringer og herfra kan der vades de ca 200 m til Horsehoved.

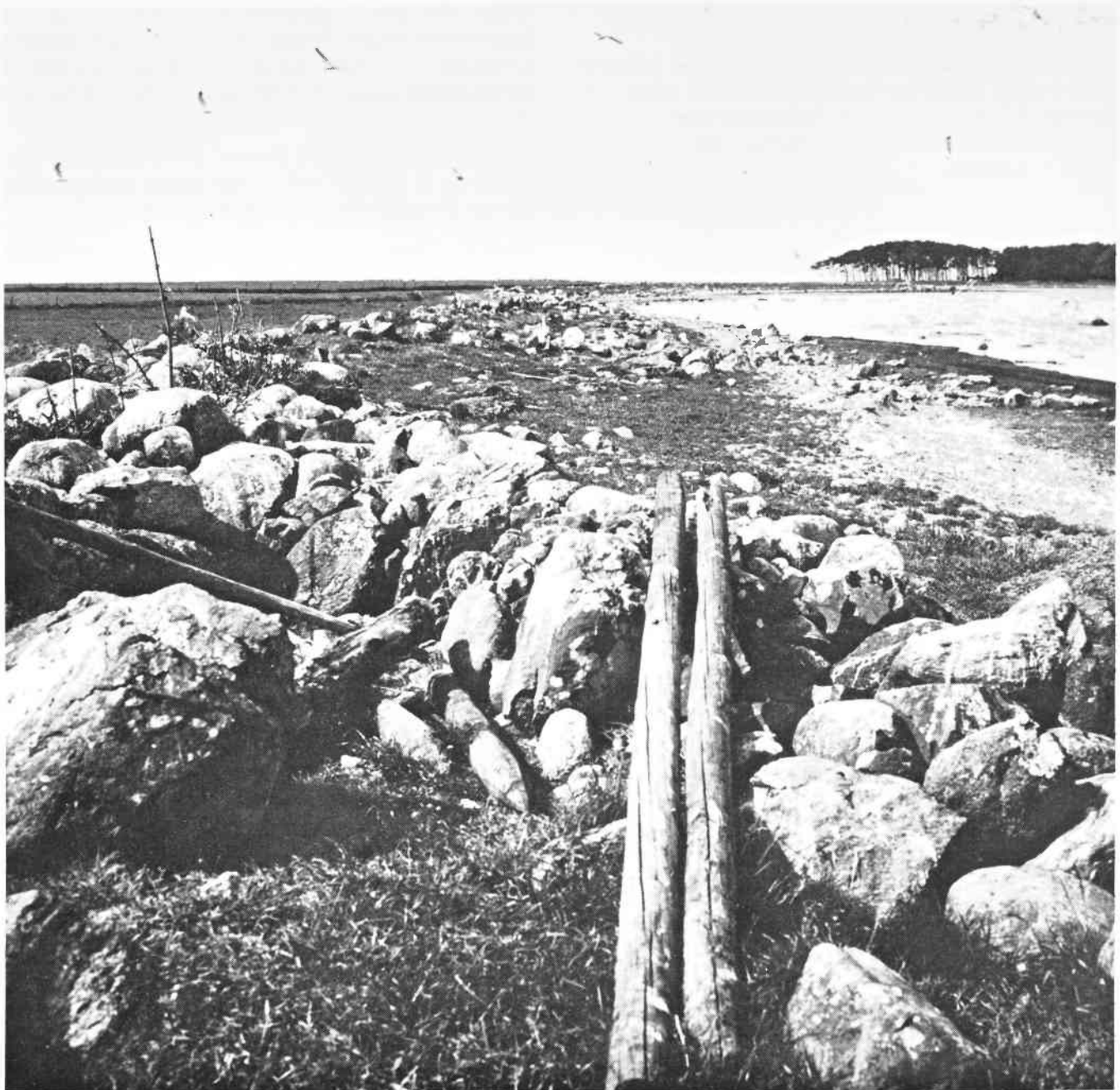
Forandringer/trusler: En del lystsejlere ligger ind til den nordvestlige skrænt, men kun få mennesker bestiger skrænten for at komme op og gå rundt på selve plateauet.

Fugleliv: På Vigø findes store kolonier af stormmåge, hættemåge og havterne. De største mågekolonier findes oppe på det forholdsvis høje plateau. Dette er bemærkelsesværdigt, da området her er uden vandhuller. Måger ynder at yngle på lave områder i nærheden af vand. De få sølvmåger der yngler, finder man langs den nordvestlige skrænt. Vigøs varierede landskab har en artsrig småfuglefauna.

Klassifikation: F2. *Ynglefugleoversigt:* se side 89.

Konklusion: Vigø er p.g.a. sit ret høje terræn en meget interessant ø fuglemæssigt set. Bedømt ud fra biotopen skulle man tro, at det kun var en ø for småfugle, men øen overrasker med store kolonier af måger og ternere. Se endvidere Illumø.

Fra stormmågekolonierne på Illumøs nordside.

Det 480 km² store sydfynske Øhav er et særpræget og enestående område.

Næppe noget andet sted findes der et tilsvarende øhav, og i Danmark er dette område med 50 øer en meget værdifuld landskabshelhed, som det er vor pligt at værne og bevare i al dets variation for fremtiden.

Øhavet har morfologisk fået sit præg af Lillebælt-gletcherens bevægelser, og fremtræder nu som et druknet morænelandskab, hvor Sydfyns varierede istidslandskaber fortsætter i en delvis havdækket form. Kun de højeste bakker rager op som øer og holme, men under vandet er den tidligere landoverflades karakteristiske træk endnu bevaret. Afløbsfloderne fra fastlandstiden findes i de dybe render, f.eks. Mørkedyb og Knudedyb, og modsvarende forekommer udstrakte fladvandsområder – de tidligere moræneflader – som grunde eller flak, f.eks. Flintegrund syd for Egholmene. Havbundens relief sammen med lævirkningen fra de større øer gør, at øerne fremtræder meget varierede. Bølge- og strømforhold udvikler sig meget forskelligt, og mens nogle øer ligger ubeskyttet for havets opbyggende og nedbrydende kræfter, er andre beskyttet totalt. Mange terrænformer er altså blevet dækket af vand ved havstigningen og landsænkningen efter fastlandsperioden.

Resultatet af Lillebælt-gletcherens virksomhed finder man dels i bakkerne og rendernes orientering i retning SØ-NV, dels i landskabernes opbygning af morænemateriale. Et illustrativt eksempel på denne orientering er Bjørnø, som på samme tid viser havets opbyggende og nedbrydende kræfter forbilledligt. Mens sydvestkysten er vindexponeret og havskabt som udligningskyst fra det frie stræk mellem Lyø og Avernakø, er øen i begge ender præget af marine aflejringer.

Karakteristisk for næsten alle de større og beboede øer er også lagunedannelserne i vest af marint forland. I dag fremtræder disse aflejringer som strandenge med lagunesøer afsnøret af strandvolde. De såkaldte drag, som forbinder 2 eller flere småøer, er også strandvolde, og det ses især markant mellem Avernakø og Korshavn og ved Drejø. Da hele det sydfynske øhav ligger sydfor akse hvorom Danmark hæver og sænker sig, finder der ingen egentlig landhævning sted. Alt havopbygget land er altså dannet af erosionsmateriale fra moræneklinter, og de rev og holme, der nu opstår, er alle beliggende på de udstrakte grunde og flak.

I et så stort område med mange varierede øer findes naturligt et overordentlig rigt fugleliv. De ubeboede holme med de udstrakte strandenge yder kolonirugende fugle et fortrinligt fristed. De beboede øer er med deres betydeligt mere varierede landskaber hjemsted for et rigt fugleliv, men samspillet mellem hav og land gør at kystfuglene forekommer særlig talrigt overalt.

LYØ

Areal: 614 ha. *Kystlængde:* 18,7 km.

Ejerforhold: Privatejet, lokale lodsejere og fritidshusejere.

Beskrivelse af lokaliteten: Beboet. Bakket landbrugsø, der overvejende består af moræneaflejringer, og som to steder når 24 m i højden. De østlige tunneldale og moserne består af smeltevandsaflejringer, mens resten er havdannet land: Det Ny Land og Revet.

Lyø er intensivt opdyrket (næsten 90%), og som skelhegn mellem markerne findes stadig talrige levende hegn og stengærder, omend mange er blevet sløjfet i de sidste årtier. Fx. er de levende hegn blevet opmålt til i 1923 at være 23,3 km, men dette tal er 50 år senere blevet reduceret til 19,3 km, altså næsten 25% reduktion. Langs flere af øens veje findes ofte på begge sider hegn med stynede popler. Netop poplerne er særlig udbredt og et markant træk ved øen, som yderligere er med til at fremhæve landskabets naturskønhed med de mange mindre vådområder, såsom moser, små vandhuller og gadekær. Især findes mange gadekær i den centrale beliggende landsby, hvori den overvejende del af bebyggelsen naturligvis er centreret, men der ligger dog også adskillige huse og især gårde langs vejene udenfor byen. Træbevoksningen er rig i selve landsbyen, men ialt ligger kun ca. 1 ha hen med regulær skovbevoksning mod sydøst. Da de største ornithologiske interesser knytter sig til øens vådområder, skal disse for Lyø vedkommende beskrives nærmere: *Østersjø*, mose i de parallelle dalstrøg i øst, ca. 100x400 m vandflade omgivet af en rørbræmme, der mod syd er 5-7 m bred og mod nord 2-3 m bred, areal ca. 5 ha. *Østersjos forlængelse*, et ca 100x600 m stort sumpområde med tagrør og et åbent vandløb, større mose mod vest, areal ca 6 ha. *Ørremose*: 50x1200 m stor mose med åbent vandløb og enkelte tørvegrave mod Dammen, ca 6 ha. *Dammen* er et vandhul (ca 20x125 m) med 3-4 m bred rørbræmme, dyb og næringsrig, ca 1/2 ha. *Kongens Made* er en 100x400 m stor strandeng med et rørbevokset vandhul, på engen enkelte tjørnebuske, 4 ha. *Revet* er et stort marint forlandskompleks (ca 40 ha, hvoraf de 12 ha er en saltvandslagune), området er græsbevokset helt ud til lagunekanten, mod øst dog lidt rørbevoksning, mens der mod sydvest er lidt kogleaks. *Josef Hansens Mose*, næringsrig mose med bred rørbræmme, ret lille vandspejl, ca 30x20 m, areal 0,2 ha. *Hængemosen*, næringsrig mose omgivet og delvis tilgroet med rør og halvgræsser, vandspejlet 30x50 m og arealet udgør ca 0,6 ha. *Fallmosen*, 50x200 m vandflade, mosen er i tilgroning, næringsrig, ca 1 ha. *Gammel-dam*: 25x100 m frit vand i delvis tilgroning, ca 1 ha. *Det Ny Land*: Krumoddekompleks med normal sandoddevegetation og laguner, delvis ubevoksede sandodder i tilvækst. Syd for Det Ny Land er der i de seneste år opstået endnu et krumoddekompleks, stadig i tilvækst og uden vegetation.

Lyøes kyster er mod syd og vest præget af stejlklinter, resten er smalle forstrandskyster med sten og tangopskyl.

Lyøes indbyggerantal pr. 1/1 1975: 175.

Forandringer/trusler: Kystklinerne eroderes, men til gengæld dannes nye odder i øst. For blot 50 år siden eksisterede Det Ny Land ikke. Også Revet med Revtrillen vokser. Disse steder foregår der dog en ret omfattende ralgravning med traktor og vogn. Stormfloden i januar 1976 eroderede Revets vestlige strandvold så voldsomt, at en ny storm med tilsvarende vandstand sandsynligvis vil betyde havets gennembrud indtil Vestersjø. En effektiv vandudskiftning må have fundet sted. Færdslen på Lyø er stor, talrige sommergæster besøger øen, og endvidere afholdes hvert år ø-lejr med ca 100 deltagere i sommerferien. Antallet af nye fritidshuse er ganske vist kun 2, men mange af de ældre huse og ejendomme er solgt til udenøes feriegæster som sommerhuse. Sidst, men ikke mindst, truer campister fuglelivet flere steder, fx i det fuglerige område ved Det Ny Land. Teltslagning og camping bliver for hvert år mere hyppig. To campingvogne er opstillet permanent, og der er i fuglenes yngletid observeret op til 19 telte og 10 campingvogne. Området er som nævnt et krumoddekompleks med sandstrand, og foretrakkes derfor af flere arter kystfugle – og desværre også af badegæster. De tre bedste strandenge bliver kreaturafgræssede (Revet, Kongens Made og Østersjø). Ægindsamling finder sted af Hættemåge og i øens moser, for de øvrige måger ukendt. Forfølgelsen af svaner er blevet systematisk, alle optalte reder med æg i 1976 var prikket, og bestanden er således gået drastisk ned. På Revet, i forbindelse med Vestersjø, er etableret en losseplads af betydeligt omfang. Lossepladsen vokser og står i forbindelse med lagunesøen. I øvrigt har Danmarks Naturfrednings lokalkomite arrangeret skrot og strandrensning for øen på årets naturfredningsdag i maj. Enkelte steder er der foretaget nyplantninger, men alle af mindre omfang. I 1974 udsattes 360 Gråænder, hvilket i 1975 bevirkede, at samtlige biotoper blev besat af Gråænder. Denne udsætning virkede bestandsbelastende for samtlige vilde andearter, som derfor i 1975 var i tilbagegang, og som endnu ikke har nået det bestandsniveau, som var gældende før 1975. Desuden udsætning af 4 Grågæs, 60 Agerhøns og 300 Fasaner.

I 1974 reduceredes Hættemågerne en del som følge af massedød af ukendt årsag i det tidlige forår i øens største koloni.

Fugleliv: Lyø er afgjort en af det sydfynske øhavs væsentligste fugleøer. Øen rummer en særdeles artsrig fuglefauna, heriblandt flere enestående forekomster indenfor hele området. Fremhæves må især andefuglenes, vadefuglenes og ternernes talrighed, mens artsrigdommen blandt småfuglene tilgodeses af det afvekslende terræn med bevoksning.

Klassifikation: M 2, E 3, F 3.

Ynglefugleliste: se side 89.

Konklusion: Flere bestandsødelæggende forhold gør sig gældende og burde standses: campingen i Østen, indsamlingen af hættemågeæg, prikning af knopsvaneæg og paradoksalt nok udsætningen af gråænder. Lossepladsens placering er uheldig. En 7-10 årig styningscyklus af de gamle poppelhegn til fortsat sikring af ynglepladser for kirkeugle er ønskelig. Øen er i sin helhed et oplagt landskabsfredningsobjekt.

BJØRNØ

Areal: 152 ha. *Kystlængde:* 6,7 km.

Ejerforhold: Lokale lodsejere, øens landmænd og ejere af fritidshuse.

Beskrivelse af lokaliteten: Beboet. Storbakket landbrugsø, hvoraf de 87% er opdyrket. Morænelandskab med ret kuperet terræn, højeste punkt 24 m, gletcheraflejret sand og ler dominerer sydkystens bakker og klinter. Kysten mod nord er lav og typisk fjordkysttype, i modsætning til den sydvendte udligningskyst med stejlkliner i erosion. Forstranden er meget stenet, tildels med mange store stenblokke. Det eroderede materiale vandrer til marint forland i øens længdeakse: Mod øst til drejdannelser mellem Holmene (se side 36) og mod vest til opbygning af et krumoddekompleks udenfor den inddigede strandeng Digerne. Et stort stykke af denne ret tørre strandeng er i 1975 blevet pløjet op og tilsået med korn. Der er på øen en del vandhuller, fx. Fællesmosen mod syd med betyde-

Landskabet ved Østersjø på Lyø.

Levende poppelhegn på Lyø. De frodige vejrabatter giver landskabet karakter.

lige tørveaflejringer men uden egentlig vandspejl. Derimod ejer Bjørnø ingen arealer med egentlig skov, blot en lille lund med grantræer ved Fællesmosen. I byen yppig trævækst omkring gårdene, fortrinsvis af ask og elm, desuden lille frugtplantage. Landsbyen er lille, men tæt bebygget af større gårde. Desuden samlet bebyggelse ud mod Holmene. Landbrugsjorden gennemskæres af levende hegn og stengærder.

Indbyggerantal pr. 1/1 1975: 49.

Forandringer/trusler: Erodering af klinter mod syd. En del færdsel på øen. Der findes mindst tre fritids-

boliger. Om sommeren indlogerer en del turister sig, idet nogle gårde lejes ud til bondegårdsferie. Teltslagning og camping nær odden mod vest. Engene kreaturafgræsses, på Digerne med undtagelse af den yderste bræmme langs kysten. Ægindsamling? Losseplads nær havnemolen til begge sider. Der har gennem flere år ligget drænrør på de fugtige enge ved Fællesmosen, men de seneste års tørre somre har vel udsat et evt. dræningsprojekt her.

Fugleliv: Værdifuld ø for såvel strandfugle som for småfugle, den vestlige strandeng og Fællesmosen er øens vigtigste lokaliteter, men det varierede land-

skab huser en artsrig fuglefauna som helhed. Sammen med Holmene er Bjørnøs ornithologiske værdi væsentlig.

Klassifikation: M 3, E 3, F 3.

Ynglefugleliste: se side 90.

Konklusion: Det ville være af værdi, om Digernes opdyrkning blev opgivet, men væsentligere synes det at få campingen og teltslagningen i nordvest standset, idet netop dette område er vigtigt for mange arter kystfugle. Det er sandsynligt, at bestandene holdes nede på et kunstigt lavt niveau pga. den hyppige færdsel her.

HOLMENE VED BJØRNØ

Areal: ca 4 ha. *Kystlængde:* 1,7 km.

Ejerforhold: Miljøministeriet.

Beskrivelse af lokaliteten: Ubeboet. Lokaliteten omfatter strandsøen og de lave arealer i øst på selve Bjørnø foruden de to egentlige Bjørnø Holme, forbundet af en smal sand- og stentange. Strandsøen er bevokset med strandkogleaks og tagrør. Langs den næsten kilometerlange revle ligger de to holme. Holmene rager lidt op over det flade rev og er moræneskabte, bevokset med græs og marehalm, hvorimod selve revet er vegetationsløst. I fladvandet udenfor Holmene findes mange store sten.

Forandringer/trusler: Holmene og især revlen er af og til udsat for oversvømmelse. Færdslen begrænset, men er i yngletiden til absolut skade for fuglene. Turister set med løse hunde. Ingen kreaturafgræsning på den lille eng ved lagunesøen. Der samles æg fra stormmågernes reder, men ikke systematisk.

Fugleliv: Store kolonier af især stormmåge og havterne, men begrænsede forekomster af de øvrige strandfugle, dog som ynglelokalitet generelt af værdi.

Klassifikation: F 3. *Ynglefugleliste:* se side 90.

Konklusion: Har tidligere været "reservat", og en forsøgsordning med afspærring for færdsel i yngletiden (1/3-15/7) ville være ønskelig.

KIDHOLM VED SVELMØ

Areal: 1 ha. *Kystlængde:* 0,8 km.

Ejerforhold: Miljøministeriet.

Beskrivelse af lokaliteten: Ubeboet. Smal og langstrakt krumø. Kun den centrale del består af morænedannelser af ca 3 meters højde. Såvel den vestlige

som den østlige del af holmen er marine dannelser, som fremtræder i form af strandvolde, især mod vest af betydeligt format. Denne vestlige del er bevokset med urter og anden høj vegetation og har en stenfyldt og smal forstrand. Den østlige del er derimod mere flad og til dels med sandstrand, hvor vegetationen er langt græs, indrammet af urteagtig bevoksning og marehalm, visse steder med spredte tagrør. Morænedannelsen i øens midte er bevokset med ca 4 m høje træer af bl.a. gran, fyr, hyld og hybenrose. Blandt disse træer ligger holmens eneste hus, nemlig et ældre sommerhus med anneks og terrasse mod syd ud til klinten.

Forandringer/trusler: Havets opbyggende og nedbrydende kræfter virker på holmen med oddevækst og klinterosion. Nogen færdsel, især i sommerferien, fra beboelsen af sommerhuset og på grund af den fynsnære beliggenhed. Tidligere har der været landgangsforbud, bl.a. i 1907. Ingen afgræsning. Der er ikke noget bevis for ægindsamling.

Fugleliv: Kolonier af flere kystfugle gør Kidholms ornithologiske værdi relativ stor, med interesserne knyttet til de marine dannelser.

Klassifikation: F 3. *Ynglefugleliste:* se side 91.

Konklusion: Hvis terne- og mågekolonier lades i fred, er der ikke yderligere behov for restriktioner.

Luftledninger over fugleøer kræver mange ofre, her en ledningsdræbt knopsvane fra Lille Svelmø.

SKÅLHOLM

Areal: 0,1 ha. *Kystlængde:* 0,1 km.

Ejerforhold: Miljøministeriet.

Beskrivelse af lokaliteten: Ubeboet. Lille græsklædt holm, ca 25x25 m. En rørskovszone omgiver holmen, hvorved de indre dele skjules og arealet synes større. Tagrørene meget høje. Ingen forstrand pga. tagrørene, kun antydning af strand mod syd.

Forandringer/trusler: Tagrørene høstes, og øen skifter derfor udseende og værdi for fuglene. Da holmen er meget lav, er den udsat for oversvømmelse konstant. Indtil 1975 stod der et jagtskjul inde på holmens midte. Dette er nu fjernet.

Fugleliv: Kun meget små interesser.

Klassifikation: E. *Ynglefugleliste:* se side 91.

Konklusion: Ved en styring af rørhøstningen kunne øens fugleliv ændres, dog vil øen næppe kunne få større ornithologisk værdi.

LILLE SVELMØ + GRÆSHOLM

Areal: 7 ha (Lille Svelmø 5 ha, Græsholm 2 ha).
Kystlængde: 1,4 km.

Ejerforhold: Hansen, Svelmø.

Beskrivelse af lokaliteten: Ubeboet. Lange og smalle øer forbundet med drag og derfor kun adskilt ved høj vandstand. Begge øer, der altså her behandles under ét, er moræneknolde, der med marine dannelser er blevet bundet sammen, og helhedsindtrykket er derfor et sandet landområde med enkelte højereliggende partier. Lille Svelmø er 3,7 m og Græsholm 2,5 m over havet. Øerne er også ved et drej forbundet med den Store Svelmø.

Græsholm udvider sig med et oddekompleks mod nordvest, men endnu er disse aflejringer vegetationsløse. Bevoksningen er overvejende langt græs, og langs markvejen, der fører over øerne, er der vild træbevoksning af tjørn og hybenrose. Iøvrigt domineres landskabet af elmaster, der med luftledninger forsyner Store Svelmøs boliger med strøm. På Græsholm et enkelt lille kogleaksbevokset vandhul.

Forandringer/trusler: Nogle af klinterne mod øst er i erosion, og oddedannelsen ved Græsholm er omtalt. En del færdsel; således er der i fuglenes yngletid set en børnehaveklasse med 40 børn og 5 lærere, der holder rast i mågekolonien. Ingen kreaturafgræsning. Ingen systematisk ægindsamling, idet "man gør alt for at bevare fuglelivet". Tilløb til losseplads i vandhullet på Græsholm. I 1974 forekom rotter, som raserede mågernes (og andre fugles) reder, hvorfor kun få indeholdt æg i foråret 1974. Mange mosegrise. Der er iagttaget løsgående hunde. Den lange række af elmaster, der følger øernes længderetning, udgør til stadighed en fare for, at

fuglene kolliderer med trådene. Masternes placering med vand på begge sider er uheldig, da fuglene følger kysten som ledelinie for trækket. Den stadige skiften mellem fourageringsområder for flere svømme-fuglearter får i denne forbindelse betydning. I efteråret 1974 blev et areal på Lille Svelmøs højere liggende arealer pløjet op med beplantning for øje. I forvejen var et stykke blevet beplantet med spredte graner, elletræer og birk. Iøvrigt har moræneområderne tidligere været opdyrket, og en del reder gik tabt ved jordbehandlingen.

Fugleliv: Ret værdifuld ø for flere af vores kolonirugende kystfugle (måger og ternere). Træbevoksningen tiltrækker en del småfugle.

Klassifikation: F 3. *Ynglefugleliste:* se side 91.

Konklusion: Ledningerne burde være lagt i jordkabel, så kollisioner kunne undgås. Yderligere tilplantning er uheldig, og arealerne burde måske i stedet have været anvendt til græsning for kreaturer. Ødelæggelsen af det eneste vandhul bør standses, og lokaliteten renses.

STORE SVELMØ

Areal: 30 ha. *Kystlængde:* 2,5 km.

Ejerforhold: Hansen, Svelmø, og S. Munkedal, Hillerslev.

Beskrivelse af lokaliteten: Beboet. Landbrugsø som består af moræne- og smeltevandsaflejringer samt marine dannelser. Øen fornemmes som een stor banke, hvis højeste punkt er knap 15 m. Omkring totredjedele af øen er opdyrket med korn som eneste afgrøde, den resterende tredjedel ligger hen. Landskabet deles af flere stendiger, enkelte steder med bevoksning af hyld, endvidere nogle levende hegn. Hele den sydlige skrænt er bevokset med uigennemtrængeligt krat. Kysten har en smal forstrand med store sten og er mod nord ved et drej forbundet med Græsholm og Lille Svelmø; mod vest erosionsklinter. Svelmø ender mod syd i et bart sand- og stenrev, Svelmø Trille. Bebyggelse: Et hus og en dobbeltgård. Gården nedbrændte totalt i efteråret 1976. Bebyggelserne er beliggende på nordkysten med yppig trævækst omkring. Indbyggerantal: 1.

Forandringer/trusler: De vestlige klinte er i erosion, men nyt land dannes som forbindelse ved spejldoden til Græsholm. Dette lave drejkompleks er udsat for oversvømmelse. Gården og sommerhuset anvendes til ferieudlejning for tyske turister. Ingen kreaturafgræsning. Ingen ægsamling. Luftledningerne er af nyere dato (1969-70).

Fugleliv: God fugleø med varieret fugleliv; stormmågekoloni inde i kornmarkerne.

Store Svølmø. Udsigten over Lille Svølmø mod Fyn.

Klassifikation: F 3. *Ynglefugleliste:* se side 91.

Konklusion: Driften på Store Svølmø kan nok i fremtiden påregnes at være den samme, og der findes ingen udpræget sårbare koncentrationer af ynglefugle. Spørgsmålet er i hvilket omfang, en eventuel genrejsning af gården gøres til genstand for udlejning i sommertiden.

AVERNAKØ/KORSHAVN

Areal: 599 ha. *Kystlængde:* 19,2 km.

Ejerforhold: Lokale gårdejere og fritidshusejere.

Beskrivelse af lokaliteten: Beboet. Landbrugsø, hvoraf de 72% er opdyrket, resten udenfor om-drift.

Indbyggerantal pr. 1/1 1975: 169.

Avernakø: De vestlige dele (Holmesø, Hovedsø, Skanodde Sø og Kongesø) er et stort strandengs-område med store vandarealer, ca 15 ha, der via en rende står i forbindelse med havet. Hovedparten af Avernakø er dog bakket landbrugsjord adskilt af levende hegn. Højeste punkt er Vældsberg med en højde på 23,8 m. De levende hegn samt mange vandhuller og småmoser gør øen til et naturskønt landskab, hvori samspillet mellem land og vand er særlig fremtrædende på grund af øens smalle forløb. Kysten domineres af stejlkliner, især mod syd. Avernakø har 10-12 gårde og to landsbyer: Avernak og Munke. Der er ingen rigtig skov, men

nogle småkrat hist og her. Mod øst munder Avernakø ud i Drejet (nu en vejdamning), der forbinder øen med tvillingeøen Korshavn.

Korshavn: Er mere kuperet og har som største højde 32,5 m ved Ravnebjerg. De kuperede dele er tilplantet med nåletræer, og som sammenhængende skov ligger 8 ha. Ligesom Avernakø er Korshavn begunstiget med mange levende hegn og småmoser. Marine dannelser findes både i øst og vest, og her er "Søen" afvandet syd for vejen, mens der stadig er noget eng tilbage hovedsagelig ved Drejet. I øst er Revtrillen en strandvold bevokset med marehalm, dannet af materiale fra stejlklinerne nær ved. Der findes 7 gårde.

Eksisterende fredninger: Kirkeomgivelser og fredning af småvande med Klokkefrøer, ialt ca 35 ha.

Forandringer/trusler: Erosion af flere kliner langs kysten. To ret store enge, Kongesø og Søen, er afvandet og opdyrket. Øen er stærkt præget af sommerhusbebyggelse, og der er på Avernakø udlagt to nye områder til adskillige huse, fx. ved Revkrogen, og på Korshavn nær Vibensbjerg. Mange af de ældre huse bliver anvendt til sommerhuse, da de ved affolkningen sælges til fritidsboliger. Ialt er der kun 41 landbrug i drift tilbage. Der afholdes hvert år ølejr (med ca 150 deltagere), tidligere nær Ravnebjerg, men nu på arealer nær strandengskomplekset ved havnemolen. Der foregår iøvrigt også mere privat camping. Mange lystsejlere lægger til ved anløbsstederne. Revtrillen er et yndet badested. Afgræsning af alle enge undtaget arealet ved Revtrillen. Ægindsamling. Moser og kliner er yndede ste-

der for henkastning og opfyldning med affald og skrot. Offentlig losseplads ved Ørnebjerg.

Fugleliv: Meget værdifuld ø med et alsidigt fugleliv. De største ornithologiske interesser knytter sig til kystzonen og vådområderne inde på øen.

Klassifikation: M 2, E 2, F3.

Ynglefugleliste: se side 92.

Konklusion: Den stigende færdsel i forbindelse med ø-lejre, sommerhusbebyggelse, lystsejls, kort sagt – fritidsudnyttelsen – skønnes på længere sigt at påvirke bestandene negativt for de mere sårbare fuglearter. Ø-lejrens placering bør ændres, og sommerhusudlægning standses. Rejsning af et fugletårn ved det vestlige søkompleks var måske en mulighed for at vende færdselstrykket væk fra selve området. En opgave for ø-lejren? Engene bør fortsat afgræses og de levende hegn bevares, selvom affolkningen gør sammenlægning af landbrug nødvendig. Revtrillen kunne med fordel afspærres for færdsel i yngletiden, (1/3-15/7).

FLÆSKHOLM

Areal: 0,8 ha. *Kystlængde:* 0,5 km.

Ejerforhold: H. Henningsen, Drejø.

Beskrivelse af lokaliteten: Ubeboet. Halvmåneformet ø med godt 1 m høje lerkliner i den sydlige del. Kysten er overalt stenet, til dels med store stenblokke, mod nord med et ca 50 m langt stenrev. De indre dele er bevokset, tæt og frodigt. Vegetationen er overvejende græs, men desuden agerkål, strandkarse og stor nælde. Ca 500 meter nord for øen ligger Flæskholm Flak, hvor der af og til er tørlagte sandbanker, der tjener som rasteplass for mange fugle.

Forandringer/trusler: "Klinterne" mod syd nedbrydes af havet. Færdslen på øen er antagelig af beskedent omfang, men før 1974 kunne man leje sig ind til "Robinson-ferie" på denne lille holm, men dette skulle nu være standset. Udlejningen foregik gennem Svendborg Turistforening. Fra 1973 og fremefter forekommer rotter i stort tal, som underminerer store dele af de højest liggende partier, og mange fuglereder tømmes for indholdet af æg.

Fugleliv: Udover ynglende grågås er der ikke knyttet større ornithologiske interesser til Flæskholm. Kolonier af flere kystfugle, bl.a. havterne.

Klassifikation: F 3. *Ynglefugleliste:* side 92.

Konklusion: Selvom flere af de ynglende fuglearter er sårbare for færdsel, skønnes øen som helhed ikke at være af så stor værdi, at den bør underkastes særlige restriktioner. Rottebekæmpelse før ynglesæsonen burde dog foretages.

GRYDHOLM

Areal: 0,8 ha. *Kystlængde:* 0,5 km.

Ejerforhold: H.S. Henningsen, Drejø.

Beskrivelse af lokaliteten: Ubeboet. Grydholm er et ca 200 m langt stenrev, visse steder med store stenblokke. Holmen er smal og uden nogen form for vegetation. Arealets størrelse er afhængig af vandstanden, da visse dele er meget lavtliggende.

Forandringer/trusler: Højvande udgør en konstant trussel i yngletiden. Tidligere kunne Grydholm lejes til teltferie. Beskeden færdsel. En skydetønde er anlagt med en lille stenbro.

Fugleliv: Ingen større værdi, da fuglebestandene er meget ustabile, idet rederne næsten hvert år skyller væk af højvande.

Klassifikation: F. *Ynglefugleliste:* se side 93.

Konklusion: Som ynglefugleø uden særlig betydning, men udenfor yngletiden er Grydholm rasteplass for ænder, gæs og måger.

SKARØ

Areal: 197 ha. *Kystlængde:* 8,4 km.

Ejerforhold: Øens landmænd og ejere af fritidshuse.

Beskrivelse af lokaliteten: Beboet. Ret flad landbrugsø, der overvejende består af moræneaflejringer. Det højeste punkt er Vesterbjerg med 9 m. De firefemtedele er i landbrugsmæssig omdrift, den resterende femtedel er hovedsagelig ret fugtige enge med vandhuller, stedvis digesikret og fortrinsvis af marin oprindelse. Revdannelser findes både i nord og syd. Den nordlige Skarø Odde er den mægtigste, næsten kilometerlang og vegetationsløs, et krummende sandrev. Kalveodden i syd er mere beskeden og bevokset med strandkarse og græs. Det omgivende vand er lavt og med mange større sten. Klinterne, der skærmer øen i vest, er af ringe højde. Inde på øen findes talrige levende hegn og diger, enkelte vandhuller og gadekær.

Landsbyen ligger centralt og samlet, dog enkelte gårde på Østerhoved og ved Sønderstænge. Omkring bebyggelserne frodig bevoksning og øens veje ofte med levende hegn, stedvis med stynede popler som dominerende træart. Ingen skovarealer.

Indbyggerantal pr. 1/1 1975: 50.

Forandringer/trusler: De lave odder overskyldes ved høj vandstand. Der findes mindst 8 fritidsboliger på Skarø, og mange besøger øen i lystbåd. Færdsel af badegæster og teltslagning ved den nordlige strandeng. Svendborg Roklub har hus midt ude på engen. Fra 1974 arrangeret ø-lejr om sommeren. Ægsamling? Engene afgræsses. Losseplads sydøst for Skarø By, desuden benyttes kysten til affaldsplads for

skrot og gammelt jern. Nord for Kalveodde er et mindre stykke beplantet med fyr og hybenrose. Sand- og ralgravning fra Skarø Odde.

Fugleliv: Meget fuglerig ø. De største ornithologiske interesser er knyttet til de to strandengsområder og kystzonen. Artsrig fauna og mange kolonirugende fugle, men pæn repræsentation af de forskellige ænder.

Klassifikation: E 2, F 3, M3.
Ynglefugleliste: se side 93.

Konklusion: Forstyrrelser i yngletiden er tiltagende, men endnu ser fuglene ud til at kunne klare sig. Strandengene må sikres mod opdyrkning.

IHOLM

Areal: 2 ha. *Kystlængde:* 1,4 km.

Ejerforhold: Wiggers, Svendborg.

Beskrivelse af lokaliteten: Ubeboet, Ret høj, 5,6 m, smal moræneø med marint forland i både øst og vest. Det vestlige rev er langstrakt, med krumt forløb og kun sparsomt bevokset, de højeste dele med marehalm. Her er opsat talrige brædde- og hofdeforstærkninger, der også holder de tangmasser og ålegræsser tilbage, der ved højvande når øen. I øst begrænses Iholm af en mindre eng og slutter i et nøgent stenrev.

Den centrale del af øen er moræne og næsten overalt skov- og kratbevokset. Skoven domineres af bøg, men er ellers noget varieret. Skråninger og klinter er græs- og buskbevokset.

Forandringer/trusler: Iholm ligger i det strømfyldte Svendborgsund, og det har været nødvendigt at sikre øen ved et omfattende hofdebyggeri. Fra 1. juli 1976 skal farvandet vest for Iholm (Iholm Vesterø) modtage 93800 m³ mudder i forbindelse med en havneudbygning i Svendborg. Færdselstrykket på Iholm er formodentligt ret stort, her tænkes på de utallige lystbåde, der passerer Svendborgsund, og som ved hjælp af en udbygget anlægsbro har let adgang. Ved det vestlige rev er opstillet ruser, og det er formodentlig fiskerne, der er "mestre" for ødelæggelsen af knopsvaneæggene på øen. Dels prikkes æggene, dels tømmes rederne, dels udskiftes æg med sten og – set i 1976 – öldåser. Mærkeligt er det, at svanerne ruger videre med dette noget fremmedartede redeindhold. På øens højeste del ligger der et ret stort træsommerhus, og ved klinten nedenfor mod syd er der et bådeskur. Tilplantningen er for længst ophørt, men består foruden af vildtvoksende træarter også af gran og kirsebær.

Fugleliv: Øens bestande af knopsvane og stormmåge er stabile. Strandskader og andefugle ynder også lokaliteten, der giver fine redebeskyttelsesmuligheder. Skoven rummer en del småfuglearter, men kun i enkelte par.

Klassifikation: (F 2). *Ynglefugleliste:* se side 93.

Konklusion: Bestandene på Iholm kræver større beskyttelse. Mange reder ødelægges, og der ses mange sene kuld. Forfølgelsen af svanerne er ulovlig.

Topografisk set er øen iøjnefaldende og karakteristisk.

Der har tidligere fra ejerens side været ønsket fremme om at få øen fredet som reservat, altså en slags frivillig fredning. Dengang kunne fredningen ikke begrundes. Situationen idag har ikke ændret sig væsentligt, men en landskabsfredning ville være velbegrundet, da beliggenheden i et nærrekrativt område taler for en bevarelse af Iholms karakter.

KIDHOLM VED THURØ

Areal: 0,6 ha. *Kystlængde:* 0,4 km.

Ejerforhold: Valdemars Slot.

Beskrivelse af lokaliteten: Ubeboet. Ret høj (5 m) og langagtig holm. Morænedelen er bevokset med buske og træer, beplantningen findes især mod øst. De lavere dele er græs- og urtebevoksede. Stranden er sandet og stenet, mod syd findes klinter. Odde-dannelser i nord og syd, hvoraf den nordlige er stenet, mens den sydlige er sandet.

Forandringer/trusler: Holmen er stærkt belastet med færdsel, hvad der må tilskrives den nære beliggenhed ved Gambøts lystbådehavn. Her har også sejklubben til huse. Der har i perioden været foretaget arkæologiske udgravninger, men dette har været efter ynglesæsonen og har iøvrigt ikke skæmmet holmen. De højere dele fremtræder som en lille skov. Her ligger også et bådehus.

Fugleliv: Begrænsede ornithologiske interesser, men bestanden af knopsvaner bør dog nævnes. Reder kan findes inde i skoven under flere meter høje træer og med visne blade som redemateriale.

Klassifikation: (F 2). *Ynglefugleliste:* se side 94.

Konklusion: Det forholdsvis ringe antal ynglefugle skyldes utvivlsomt den hyppige færdsel. Kidholm ligger i et nærrekrativt område med intensiv fritidsudnyttelse.

LILLE RALLEN

Areal: 0,8 ha. *Kystlængde:* 0,2 km.

Ejerforhold: Valdemars Slot.

Beskrivelse af lokaliteten: Ubeboet. Flad moræneø i naturtilstand. Øen har en afrundet form med en smal og stenet forstrand, kun mod sydvest er der små (1 1/2 m) høje klinter. Hele øen er bevokset med høje græsser, urter og spredte tagrør, alt synes

Udsigt fra den bakkede Store Rallen over den mere flade Lille Rallen.

frodigt. Meget tæt bevoksning og mange steder holdt nede som følge af en tæt hættemågekoloni.

Forandringer/trusler: Færdslen på øen er meget begrænset, mens farvandet er noget befærdet med sejlad til Stjoul Fiskerleje, beliggende nær øerne på Tåsingesiden. Ingen afgræsning. Der foregår sandsynligvis ingen ægindsamling fra mågerne, men rederne af knopsvane hjem søges af "ægprykkere". Der findes rotter på Lille Rallen, men ingen stor bestand. Sammenlignet med 1907 (se ynglefuglelisten side 94) er stormmågen den eneste fugleart, der rugede både dengang og nu. Den store hættemågekoloni må altså være kommet til senere. Årsagen til denne udvikling må naturligvis søges flere steder, som et samspil af miljøfaktorer, men især kan fremhæves Stjoul Fiskerlejes øgede fiskeri samt en generel omlægning af fiskeriet. Hættemågen fouragerer angiveligt på fiskeaffald, og ifølge fiskerne skulle netop hættemågen være tiltaget i forhold til de to andre mågearter i de senere år.

Fugleliv: Meget værdifuld kolonifugleø, hvor bestanden af hættemåge udgør en af de største samlede kolonier i det sydfynske øhav. Kolonien yder beskyttelse for flere andre fuglearter.

Klassifikation: F 2. *Ynglefugleliste:* se side 94.

Konklusion: Sammenholdt med Store Rallen er øerne et meget værdifuldt yngleområde for flere af vore kystfuglearter, men fuglelivet kræver stærk beskyttelse mod færdsel i yngletiden. Desuden ville

en bekæmpelse af rotter være ønskelig. Se iøvrigt Store Rallen.

STORE RALLEN

Areal: 1,6 ha. *Kystlængde:* 0,5 km.

Ejerforhold: Valdemars Slot.

Beskrivelse af lokaliteten: Ubeboet. I modsætning til Lille Rallen er Store Rallen en høj moræneknold (8 m høj). Også Store Rallen ligger hen udenfor omdrift. Øen har på den lige pålandskyst mod sydvest høje klinter, delvis i erosion. Der er et enkelt opgravet vandhul mod nordvest. Bevoksningen er græs samt store nældeområder, kun to steder spredte buske. Stranden er overvejende stenet.

Forandringer/trusler: Moderat færdsel. Jagtlejeren håndhæver på Rallerne et færdselsforbud i "ændernes rugetid". I 1907 nævnes fåregræsning, efter et ophold blev denne afgræsning genoptaget i efteråret 1974 og fortsat siden. I perioden har der forekommet rotter: 4. juni 1974 fandtes en død rotte, men spor var konstateret tidligere på året. Ægindsamling? Knopsvanernes æg ødelægges ved prikning, og denne forfølgelse medfører, at bestanden holdes nede på et kunstigt lavt niveau, og i 1975 endda helt forsvandt. Kaniner udsat.

Fugleliv: Ret god fugleø med rimelig bestand af måger og andefugle.

Klassifikation: (F 3). *Ynglefugleliste:* se side 94.

Konklusion: Rummer sammen med Lille Rallen interessante fordelinger af mågefuglene, og er således værdifuld som studieområde. Øerne bør ses som et hele, og derfor bør de samme forhold som nævnt under Lille Rallen gælde for Store Rallen: Færdselsforbud i yngletiden og rottebekæmpelse.

ODDEN

Areal: 9 ha. *Kystlængde:* 1,8 km.

Ejerforhold: Ejerlaug på Hjortø.

Beskrivelse af lokaliteten: Ubeboet. Lav strandengsø, der helt ligger udenfor omdrift, den sydlige del er højest og begrænses af 1 1/2 m høje erosionsklinter. Mod nordvest munder Odden ud i et stenrev over mod Mejlholm. Kysten er overalt stenfyldt, og på det omgivende fladvand findes ligeledes mange store sten. Landskabet er karakteriseret ved udpræget strandeng med mange indsøer, specielt mod vest og indbyrdes ofte forbundet af omfattende losystemer. Det meste af Odden er marine dannelser, de højeste partier er dog rester af det gamle fastland og består derfor af moræne. Midt på øen findes en trefløjet stensætning – omgivet af enkelte hyldebuske. Vegetationen er ellers overalt græs og urter.

Forandringer/trusler: Færdselsforbud annonceret i avisen, men til trods herfor alligevel nogen færdsel. Forbudet annonceres af de jagtberettigede og omfatter også et ægsamlingsforbud. Stærkt afgræsset af ungkreaturer, der skiftevis græsser på Odden og Mejlholm. I 1975 blev en ternekoloni ødelagt, sandsynligvis af kvierne, i kolonien lå 14 døde unger og 3-4 reder med ødelagte æg. Overalt fandtes kviespor. Trods forbuddet foregår der en del tilfældig ægsamling. Fra 1976 angives, at der er rotter på øen, og dette har muligvis forårsaget, at Oddens fjordternekoloni er blevet splittet og delt i to mindre kolonier. Ved indsøkomplekset findes der tre permanent nedgravede skydetønder.

Fugleliv: Meget værdifuld lokalitet med mange interessante forekomster. Fremhæves må tilstedeværelsen af knopsvane, grågåse, ænder, vadefugle, mågekolonier, ternekolonier, specielt øhavets største og eneste levedygtige fjordternekoloni.

Klassifikation: E 2, F (2).

Ynglefugleliste: se side 94.

Konklusion: Øen er et oplagt fredningsobjekt med færdselsforbud i yngletiden. Odden udgør sammen med de omgivende øer og holme (Mejlholm, Hjelmshoved, Hjortø, Vibeholm og Græsholm) et typisk og særdeles vigtigt yngleområde for de fleste af vore kystfugle. Her er hele det sydfynske øhavs karakter repræsenteret, og dette enestående naturmiljø bør beskyttes.

MEJLHOLM

Areal: 2,8 ha. *Kystlængde:* 0,9 km.

Ejerforhold: Ejerlaug på Hjortø.

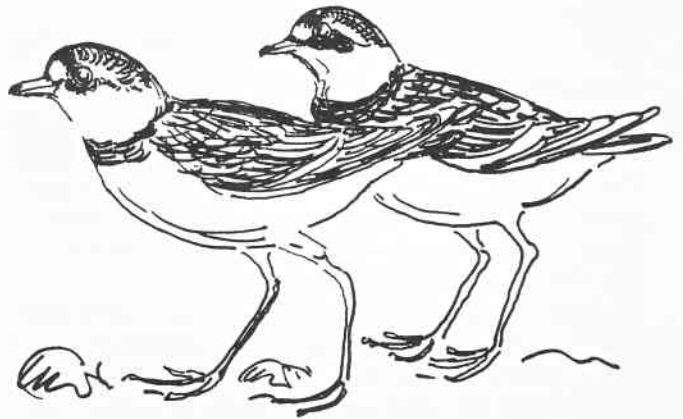
Beskrivelse af lokaliteten: Ubeboet. Flad græsholm, der udelukkende består af marine aflejringer. Kysten er stenet med sandede partier. Holmen ligger hen udenfor omdrift med græs og urter som bevoksning, og denne vegetation holdes ret lav som følge af kreaturafgræsning. Mindre udviklet indsøsystem end på Odden, kun et enkelt vandhul.

Forandringer/trusler: Forbudet mod ægindsamling og færdsel annonceret i avisen gælder også for Mejlholm. Kreaturafgræsningen er af samme størrelsesorden som for Odden, da der kan vades mellem øerne indbyrdes. Ukontrolleret ægindsamling, knopsvanerederne ødelægges ved prikning. Der findes sandsynligvis rotter, da der i 1975 forelå iagttagelser af spor efter rotter. En skydetønde på Mejlholm.

Fugleliv: Værdifuld strandengsø med især store bestande af knopsvane og sølvmåge. Grågåsen yngler.

Klassifikation: F 2. *Ynglefugleliste:* se side 94.

Konklusion: Udgør et naturligt supplement til Odden og bør rimeligvis behandles sammen med Odden. Se derfor under Odden.

HJELMSHOVED

Areal: 18,4 ha. *Kystlængde:* 2,0 km.

Ejerforhold: Ejerlaug på Hjortø og ejere af fritidshuse.

Beskrivelse af lokaliteten: Størstedelen af tiden ubeboet. Hjelmshoved har 3 beboelser, der alle anvendes til fritidsformål (et træsommerhus og to mindre gårde mod syd). Driften af disse to husmandsbrug er ophørt, og jorden ligger hen udenfor omdrift med højt græs. Den øvrige del af øen afgræsses og ligger derfor hen med lavt og mere frodigt græs. Øen er ret lav, 2,2 m, og digesikret langs hele kysten, tildels i forbindelse med stengærder. De højeste partier er moræne, hægtet sammen med

marine dannelser. Disse marine strandenge er fugtige og kortgræssede, og disse værdifulde enge indeholder også et laguneområde med et stort og to mindre vandhuller, forbundet med loer. Et par steder er diget brudt, og oversvømmelse af engene kan forekomme. Stranden er overvejende stenet, men der er også mere sandprægede partier. Det omgivende farvand er lavt og med mange sten. Bevoksningen på Hjelmshoved er som nævnt græs og urter af forskellig type, men omkring husene er der spredt træbevoksning af poppel, pil, tjørn og hybenrose. Langs diget visse steder tætte bevoksninger af bukketorn.

Eksisterende fredninger: Lille sø med klokkefrøer er fredet i 1951, ialt ca. 3 ha.

Forandringer/trusler: Færdslen nok ikke helt ubetydelig, jvf. de tre ferieboliger, hvoraf ihvertfald den ene udlejes til sommerturister. Godt halvdelen af øen afgræsses af ca 25 kreaturer, udsat af ejerlauget på Hjortø. Der foregår nogen ægindsamling, som dog er uorganiseret. Det ser ud til, at der er rotter på øen; det meddeltes allerede i 1974, og øjensynligt er situationen ikke bedret i 1976. Gamle landbrugsmaskiner og skrot er samlet nær det vestlige hus, som en lille losseplads. Der findes et fjerde hus, skjult i bukketornen, men det fremtræder nærmest som et bådeskur. Omkring det vestlige hus er der foretaget en nyplantning af nåletræer, men ikke alle træer synes at kunne klare sig. Mosegrisen underminerer helt jorden her.

Fugleliv: Særdeles værdifuld ø. Mange arter ænder, grågås, mange arter vadefugle og kolonier af måger og terner gør de ornithologiske interesser i denne ø meget store.

Klassifikation: E 2, F 2.
Ynglefugleliste: se side 95.

Konklusion: Øen er et oplagt fredningsobjekt. Netop den varierede græsningsmosaik, der opstår ved partiel afgræsning er til stede, og derfor rummer øen et større antal arter end sædvanligt for øer af denne størrelse. Det ville være interessant at følge udviklingen på de opgivne landbrugsjorder, som med det høje græs idag er glimrende områder for flere andearter. Rottebekæmpelse bør absolut foretages, mens et færdselsforbud i yngletiden kan være vanskelig gennemførligt pga. bebyggelserne.

Hjelmshoved er en af de vigtigste fugleøer i det sydfynske øhav. Også udenfor yngletiden tiltrækker øen mange fuglearter i stort antal: knortegås, pibeand, vibe og hjejle fouragerer inde på øen, endvidere knortegås og toppet skallesluger på fladvandet omkring.

HJORTØ

Areal: 89 ha. *Kystlængde:* 5,3 km.

Ejerforhold: Et ejerlaug på 6 gårde, lokale grundejere og ejere af fritidsboliger.

Beskrivelse af lokaliteten: Beboet. Ret flad landbrugsø. En stor del af øen er marint forland, og derfor udenfor omdrift (29%). Øens øvrige jorder er dyrket agerjord, udelukkende på moræneaflejringer, højeste punkt er 6 m. Hele den sydlige kyst er domineret af et inddiget strandengsbælte og benyttes til kreaturafgræsning. Disse enge fortsætter mod vest naturligt i Hjortø Hale. En højgræsset strandeng med tilhørende strandvoldsystem og krumoddevækst. Hjortø Hale er ikke omgivet af et dige og benyttes heller ikke til afgræsning. De mere centrale dele af øen er opdyrket og især mod øst deles markerne af diger, delvis med hegnsbevoksning. Kysten er overvejende stenet. På Halen dog sandet. Forstranden af vekslende bredde, enkelte steder med tagrørsbevoksninger direkte ud til havet. Rundt om alle dyrkede arealer går et mægtigt stendige. Hjortø By ligger centralt og sammenhængende, noget langstrakt, ialt 17 bebyggelser.

Eksisterende fredninger: Lille sø fredet som lokalitet for klokkefrø, ialt 3 ha, fredet 21/6 1951.

Forandringer/trusler: Under stormfloden i januar 1976 brød diget sammen og nogle enge og lavtliggende landbrugsarealer blev oversvømmet. Mange lystsejlere gæster øen i sommertiden, og turisternes antal kan om sommeren overstige 100 dagligt. Der eksisterer ingen reelle turistfaciliteter, dog udlejes en sommerlejlighed, og der er tre ferieboliger (inkl. den gamle vingeløse mølle) alle frasolgte ældre huse. Kreaturafgræsning er omtalt under beskrivelsen. Engene benyttes til ungkreaturer, jvf. Hjelmshoved og Odden samt Mejlholm. Iøvrigt afbrændes ikke halm på markerne efter høst. Ægssamling er ikke organiseret, men ulovlig. Der er åben losseplads på engen lidt øst for møllen, hovedsagelig med skrot og kvas. I kystzonen nedenfor forsamlingshuset læsses også affald af, især dåser og flasker. Noget kvas anbringes langs diget, vel nærmest som yderligere sikring. Et lille område ved møllen er blevet beplantet med birk, gran og hybenrose. Den flade ø domineres visse steder af elledninger, desværre også ved Halen, hvor nogle større fugle bliver ledningsdræbt årligt.

Fugleliv: Visse ornithologiske interesser, ikke så store kolonibestande for kystfuglenes vedkommende, men meget artsrig fuglefauna og interessante forekomster. Det lange stendige rundt om øen huser en overraskende stor stærebestand (87 par i 1975).

Klassifikation: (M 2), E 2, (F 3).
Ynglefugleliste: se side 95.

Konklusion: Under de foregående holme er nævnt fredning af et samlet ømiljø, som foruden den beboede Hjortø kunne bestå af den delvis ubeboede Hjelmshoved, de ubeboede og afgræssede Mejlholm og Odden samt de ugræssede Vibeholm og Græsholm. Herved kunne et repræsentativt udsnit af det

sydfynske øhav sikres, f.eks. gennem en fredning af landskaberne med landgangsforbud på de ubeboede holme i yngletiden. Dette forslag skulle naturligvis ikke udelukke sikring af yderligere et antal holme længere sydpå i øhavet. Ved landgangsforbud forstås selvfølgelig også ægindsamlingsforbud, samt forbud mod færdsel med skydevåben og jagt inden for en nærmere bestemt zone, jvf. mågejagt til 30/4. Yngleperioden er for dette område 15/3-15/7.

VIBEHOLM

Areal: 0,4 ha. *Kystlængde:* 0,5 km.

Ejerforhold: Carl Henningsen, Hjortø.

Beskrivelse af lokaliteten: Ubeboet. Lav strandvoldso, bestående udelukkende af marine aflejringer. Vibeholm er på det bredeste sted 30 m, længden er 190 m, hvoraf de ca 80 m er et meget smalt stenrev. Forstranden er stenet, mod nord er kysten udlignet, mens sydkysten er fliget lækyst, visse steder uden forstrand. Inde på øen flere store sten. Da holmen ligger hen i fuldstændig naturtilstand, er vegetationen overvejende ret høj, bestående af græs, strandmalurt, strandkarse og andre urter, kun ud ad det østlige rev er bevoksningen lav og sparsom. Skønt Vibeholm er en selvstændig ø, ligger den som en naturlig forlængelse af Hjortøs odde-dannelser i vest.

Forandringer/trusler: Moderat færdsel, men holmen ligger nær ved Hjortø Hales badestrand. Ingen organiseret ægindsamling. Ingen afgræsning.

Fugleliv: Stor stormmågekoloni. I 1975 fandtes for første gang reder af grågås og sølvmåge. Trods holmens størrelse er de ornithologiske interesser velbegrundede.

Klassifikation: F 3. *Ynglefugleliste:* se side 96.

Konklusion: Vibeholm udgør et væsentligt supplement til fuglelivet på Hjortø. Ingen reelle trusler.

Nær Vibeholm ligger den meget lille holm Danmark, som dog er så lav og udsat for oversvømmelse, at den ikke huser nogen fuglepar.

GRÆSHOLM VED DREJØ

Areal: 2 ha. *Kystlængde:* 0,8 km.

Ejerforhold: Morten H. Henningsen, Drejø.

Beskrivelse af lokaliteten: Ubeboet. Af form er Græsholm som en pære, i den smalle ende munden-de ud i et ubevokset sand- og stenrev. Iøvrigt fremtræder holmen som strandeng med volde, to vandhuller findes. Bevoksningen er overvejende græs, på voldene kraftig bevoksning af strandkarse. Langs kysten mange store sten, selve forstranden er smal og stenet.

Forandringer/trusler: Trues af oversvømmelse, under stromfloden i januar 1976 var der kun et område på 25x5 m på nordenden, der ikke var overskyllet. En del færdsel. I rejesæsonen besøges Græsholm dagligt af fiskere med ruser. "Morgenposten" havde i 1975 to medarbejdere til at opholde sig på denne lille holm i et helt døgn (i dagene op til den 1. juni). Indtil 1974 kunne man via Svendborg Turistforening leje Græsholm til en utraditionel teltferie for en uge ad gangen, dette skulle nu være stoppet. Jagtretten er udlejet og færdsel og ægindsamling forbydes hvert år i avisen. Skønt dette ægsamlingsforbud, foregår der indsamling af mågernes æg. Knopsvanereder fyldes med sten. Fra 1976 angives forekomst af rotter, som huserede voldsomt i de to ternekolonier efter ungernes klækning. Ingen afgræsning.

Fugleliv: Værdifuld ø for flere kolonirugere, f.eks. havterne samt andre kystfuglearter.

Klassifikation: E 2, F 2. *Ynglefugleliste:* se side 96.

Konklusion: Kræver stærk beskyttelse, da mange sårbare fuglearter ruger. Landgangs- og ægsamlingsforbud i yngletiden er påkrævet. Rottebekæmpelse er nødvendig forud for ynglesæsonen. Oplagt fredningsobjekt.

DREJØ

Areal: 426 ha. *Kystlængde:* 16,3 km.

Ejerforhold: Øens landmænd, indehavere af fritidshuse, foreninger og Svendborg kommune.

Beskrivelse af lokaliteten: Beboet. Beskrivelsen deles op i hovedøen Drejø og den mindre ø Skoven, der indbyrdes er forbundet med et drag, Drejet.

Drejø: Består overvejende af moræneaflejringer og er derfor ret intensivt opdyrket. Øen er lav og stedvis digesikret, højeste punkt er 8,5 m. Trods opdyrkningen er Drejø dog rig på strandengsområder, hvoraf den inddigede Søndersø er størst. Søndersø er et rørbevokset sumpområde med omgivende enge, kun lille vandflade. På nordkysten forløber en smal eng hele vejen fra Drejsodde i vest over Langesodde og voksende i bredde til bådehavnen i øst. På Høllehoved findes der ligeledes en smal strandeng, som ender i Knappen, som er en cirkelrund og inddiget mark, dannet af smeltevandsaflejringer, der via et smalt drej er forbundet med selve Drejø. Nørresø syd for Knappen er en lille rørbevokset sø med let fugtig strandeng omkring. Kysten rundt findes mange store sten, især mod nord. Enkelte steder sandet kyst, andre steder manglende forstrand.

Drejø By ligger centralt, bebyggelsen er tæt og bevoksningen i haverne er frodig. Udenfor den egentlige landsby findes adskillige gårde langs de mindre

asfaltveje. Langs vejene er der ofte levende hegn. Den gennemgående vej ud mod Skoven er med levende hegn af stynede popler, her ligger også en del bebyggelse.

Skoven: Er forbundet med hovedøen Drejø med Drejet, et marint forlandskompleks, der fremtræder som strandeng med spredte rørbevoksninger og enkelte vandhuller. I nordvest hænger Drejet sammen med Mejlhoved, et større strandengsområde med enkelte inddigede marker. Iøvrigt kreaturafgræsset eng med flere ret store lavvandede søer, vandhuller og strømrender, som ender i den nøgne sandodde Mejlhoved Odde. Også den sydlige del af Skoven ligger hen som en eng, Tørvegravene, der dels består af marint forland, dels af ferskvandsaflejringer fra istiden. Området rummer enkelte og mindre, lavvandede søer med kogleaksvegetation, de fleste vandhuller tørrer dog ud om sommeren. Hele den vestlige kystlinie er domineret af høje stejlkliner i erosion. Hvor klinerne er højest, ligger et forsænket plateau – rester fra tidligere teglværksvirksomhed – nu med højt græs og spredte buske. Skovens højeste punkt er 16,5 m, altså væsentlig mere end selve Drejø. Landskabet på Skoven domineres af disse mere kuperede terrænformer, og i lighed med Drejø findes her mange levende hegn mellem markerne. Bebyggelsen ligger fortrinsvis langs vejen til Drejø, i 1974 var her 16 indbyggere. Trods navnet Skoven findes der ingen skov.

For Drejø i sin helhed (Skoven og Drejø) gælder det, at ca 40% er udenfor omdrift, 40 landbrug er i drift, og indbyggerantallet var pr. 1/1 1975: 141.

Eksisterende fredninger: 2 fredninger, dels kirkeomgivelserne 16/7 1955, dels et vandhul for klokkefrøer 20/6 1955, ialt ca 4 ha.

Forandringer/trusler: De vestlige kliner eroderes hvert år, i 1976 sådan at nye gruslommer blev blottet, og dette førte straks til nykolonisation af digesvalen. Færdslen på Drejø er stor, medvirkende hertil er bl.a., at øen hvert år huser en ølejr, fra 1976 på den meget fuglerige strandeng Mejlhoveds vestlige del. Ølejren starter omkring den 20. juni, men en del aktivitet går forud. Endvidere har Glad-saxe Kommunalærerforening etableret en feriekoloni for et holdantal på minimum 50 børn. Fra 1976 er der blevet oprettet en fast lejrskole for Svendborg Kommunes folkeskoler, her starter sæsonen i marts. Der findes et stort antal fritidsboliger, ældre huse, der ved den voldsomme afvandring er blevet frigjort. I 1930 endnu en befolkning på 319, mod den nuværende på omkring 140. Der eksisterer to lystbådehavne på Drejø og en mindre på Skoven. Drejø har endvidere campingplads og offentligt ejet areal med badestrand, men desværre forekommer der ofte camping på strandengene. Langt de fleste enge er afgræssede. I flere mågekolonier indsamles æg, f.eks. i øens største hættemågekoloni ved Søndersø, hvor der foregår næsten daglig indsamling. Æggene anvendes til svinefo-

der!! Der er konstateret prikning af sølvmågeæg på Mejlhoved. Losseplads ved bådehavnen på Drejø og ved Tørvegravene, men mange steder læsses skrot, brokker og gammelt jern af, ofte ved kysten som en slags kystværn. Kun mindre arealer er tilplantet med grantræer, ved campingpladsen og på Høllehoved. Søndersø forsøgt afvandet i 1941, hvor en pumpestation opførtes, men på grund af de mange lodsejere (delt i 52 parceller) blev der ikke opnået enighed. I 1975 er et stykke eng blevet pløjet op og tilsået med korn.

Fugleliv: Meget værdifuld yngleø for mange fuglearter. Øen giver med det afvekslende terræn et alsidigt lokalitetsudvalg for mange arter. De største ornithologiske interesser knytter sig til kystzonen, hvor især Mejlhoved udgør en vigtig ynglelokalitet for mange kystfugle, men engene ved Tørvegravene og Søndersø er også værdifulde fuglelokaliteter.

Klassifikation: M 2, E 2, F (2) 3.

Ynglefugleliste: se side 96.

Konklusion: Mange af kystfuglekolonierne er meget sårbare, og med den megen færdsel er flere kolonier truet. Det viser sig bl.a. derved, at kolonierne er meget ustabile, og enten flytter fuglene, eller også er parantallet meget ukonstant. De betydningsfulde strandengsområders fugleliv ville hjælpes meget med en færdselsbegrænsning. Mange sene kuld optræder som resultat af store forstyrrelser. Ølejrens placering bør tages op til ny overvejelse og flyttes til et mindre sårbart område. Alt i alt vil forvaltningen af øens vådområder være problematisk.

BIRKHOLM

Areal: 96 ha. *Kystlængde:* 5,2 km.

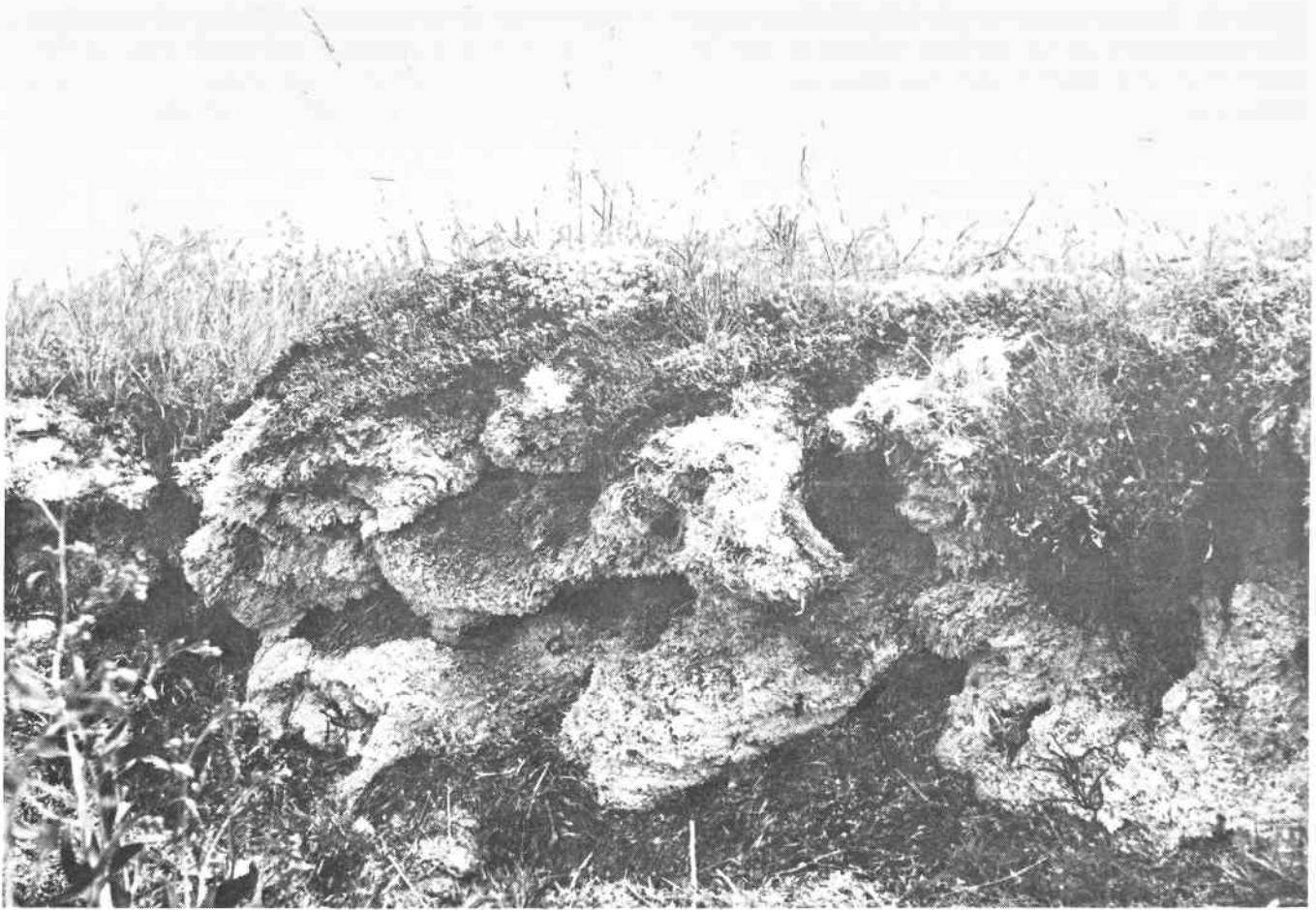
Ejerforhold: Lokale lodsejere og ejere af fritidshuse.

Beskrivelse af lokaliteten: Beboet. Flad landbrugsø der er ret intensivt opdyrket (78%), højeste punkt er blot 1,8 m. Hele øen er inddiget. Strandengsområder findes i nord og øst, det nordlige område er ret fugtigt og består overvejende af marine aflejringer, her findes Revet, der er den marine forlængelse mod nord. Sandhoved i syd er en lang tange med græs og urtebevoksning. På digerne vokser flere steder skarntyde og gærdekørvel. Odderne har tætte bevoksninger af strandarve, flere steder strandkål, desuden engelskgræs og strandkarse.

Inde på øen findes flere vandhuller. Kysten er overalt stenet. Bebyggelserne ligger samlet og med en central beliggenhed, åben trævækst.

Folketal pr. 1/1 1975: 19.

Eksisterende fredninger: Lille sø i vest fredet for klokkefrøer (21/6 1951).

Den lave Birkholm har ingen naturlige klinter, og derfor ruger digesvalerne i de tangdiger der omgiver øen. Her ses redehullerne fra en koloni.

Forandringer/trusler: Den meget lave og flade Birkholm er truet af oversvømmelse; således gik de skrøbelige tangdiger mod nordvest i stykker under stormfloden i 1976, og ialt ca 20 ha blev oversvømmet. Den yderste mark i nordvest var derfor næsten vegetationsløs om sommeren. Generelt er jordens værdi nok mindre end på de øvrige sydfynske beboede øer og holme. Øen har været stærkt udsat for affolkning, f.eks. var der i 1960 endnu 57 beboere mod nu 19. Besejlingsforholdene har været meget utilstrækkelige, og derfor er Birkholm nok ikke så færdselsbelastet som mange af de omgivende holme. Husene, der frigøres ved fraflytning, sælges til sommerboliger. I 1976 blev øens skole nedlagt. Mange enge er i tidens løb blevet afvandet og gode vådområder er gået tabt. I 1975 er yderligere et stykke strandeng blevet opdyrket. Som følge af en ret fugtig jordbund bliver markerne jordbehandlet forholdsvis senere på året end andre steder. Mange jordrugende fuglearters reder går derved tabt, f.eks. vibe og strandskade. De fleste enge afgræsses. Ægindsamling? Lossepladser flere steder på østkysten. På Sandhoved findes to skydetønder. Rotter?

Fugleliv: Øen kan opvise en alsidig fuglefauna. De ornithologiske interesser er især knyttet til kystzonen, og her fortrinsvis til strandengsområderne. Ederfuglen ynglede i 1974. Pæn bestand af andefugle, endvidere grågås.

Klassifikation: E 3, F 2.

Ynglefugleliste: se side 97.

Konklusion: Dræningen har forringet øens ornithologiske værdi betydeligt, men også i de sidste år har bestandene vist vigende tendenser, dette forhold gælder især vadefugle og måger.

STORE EGHOLM

Areal: 64 ha. **Kystlængde:** 4,1 km.

Ejerforhold: Lodsejerlaug fra Ærø og hytteejere.

Beskrivelse af lokaliteten: Ubeboet. Områdets største uopdyrkede strandengsø. Store Egholm er opbygget dels af marine aflejringer, dels af istidsaflejringer. Øens højeste punkt er to meter. Øen er uopdyrket, men på grund af ret intensiv kreaturafgræsning er græsvegetationen næsten overalt lav. Et par steder findes endnu digerne fra øens opdyrkning for 75 år siden. Den lave strandengsflade brydes af talrige store sten og mange vandhuller og laguner, indbyrdes forbundet af strømrønder, en del af disse vandhuller tørrer dog ud om sommeren. I nord ender den brede strandvold i en ubevokset sandvold mod øst. Mod vest skærmer ligeledes en strandvold

de talrige lagunesøer, der ved højvande står i forbindelse med havet, hvorved der føres sand ind på øen. Kysten har overvejende ret smal forstrand, både med sand og sten. Da Store Egholm som nævnt benyttes til kreaturafgræsning, findes der et vandingssted, hvis omgivelser er bevokset med enkelte hylde træer. Iøvrigt er vegetationen lav med tætte bevoksninger af engelskgræs på strandvolde og diger. På odderne strandarve, bidende stenurt og gåsepotentil. Dansk kokleare og strandkarse er almindelige.

Der eksisterer fem bebyggelser: Jagthytter og fritidshuse, alle forsvarligt indhegnet mod kreaturer, og græsset er derfor betydeligt højere omkring hytterne.

Forandringer/trusler: Øens odder og rev, samt lagunesystem kan være udsat for højvande i fuglenes yngletid. Nogen forstyrrelse og færdsel. I forbindelse med landsætningen af kreaturer, skriver en optæller fra 1976:

”Den dag, vi besøgte Store Egholm, var vejret fint – sol, varmt, vindstille – efter en længere periode med blæst og regnfuldt vejr. Netop den dag – den 22. maj – havde landmændene med græsningsret på øen valgt dels at eskortere deres forårskåde ungdyr (kvier, stude, hunde, m.fl.) over på øen, dels at nyde det gode vejr med familien i den nyrestaurerede jagthytte (fritidsbolig). Mens vi sad ved NW-spidsen kunne vi se det ene hold kreaturer efter det andet blive landsat på sydsiden, altså fra Ærø. Herfra trampede horderne efter en særdeles velvalgt rute langs W-siden af øen gennem kolonier af klyder, fjordterner og dværgterner, indtil

de endte i havternekolonien på NW-spidsen – uden at have opdaget os. Alt dette kunne vi iagttage med græmmelse, på afstand...Vi nærmede os naturligvis først de skadesramte områder, efter at kreaturerne havde fortsat deres sejrsmarch videre over nord- og østkysten. *Mange reder var ødelagt*, især blandt de kolonier, der var placeret omkring indsøen ved W-siden. Alle reder af dværgterne var således helt eller delvist knust.”

Der foretages ægindsamling på øen. Der eksisterer mindst 6 skydetønder permanent.

Fugleliv: Meget fuglerig og værdifuld ø. Rummer nok øhavets største sølvmågekoloni, og dette påvirker måske nok visse andre bestande negativt, men som helhed er øens ornithologiske værdi næppe væsentligt forringet heraf.

Klassifikation: E (2) 3, F 2.

Ynglefugleliste: se side 97.

Konklusion: Øen er et oplagt fredningsobjekt sammen med de nærliggende holme Lille Egholm og Nyland. Disse tre øer udgør en afgrænset helhed, men fuglelivet er indbyrdes meget forskelligt, og derfor supplerer øerne hinanden. Store Egholms strandenge er et fint eksempel på de værdifulde sydfynske enge. Afgræsning på et senere tidspunkt var absolut ønskelig, ligesom ægsamlingsforbud burde indføres. Færdselsforbud bør gælde fra 1/3 på grund af de tidligt ynglende grågæs.

Store Egholm og den omgivende Flintegrund er et meget benyttet fourageringsområde for en tusindtallig skare af knortegæs.

Store Egholm. Strandvolden udfor den vestlige lagunesø. Græsset er kort som følge af kreaturgræsningen. Sammenlign med billedet fra Bredholm.

LILLE EGHOLM

Areal: 6 ha. *Kystlængde:* 1,1 km.

Ejerforhold: Ejerlaug fra Ærø.

Beskrivelse af lokaliteten: Ubeboet. Lav strandengsø, bestående udelukkende af marine aflejringer. Øen er uden for omdrift og kreaturafræsnes i sommertiden. Vegetationen er ret lav, overvejende græs, men også store bevoksninger af strandkarse og strandmalurt. Inde på engen adskillige store sten. Store stenblokke og sandstrand mod syd ved revet, iverdrikt stenet forstrand. På Lille Egholm er der enkelte laguner med strømrender, især mod nord og øst. Her findes også et brøndhul ved en stensætning.

Forandringer/trusler: Mindre færdsel end på den større naboo. Normalt afgræsning, men i 1975 ingen græsning. Det normale er dog, at kreaturer fra Store Egholm vader det korte stykke over til Lille Egholm, så græsset også holdes nede her. Ægindsamling? Der findes tre skydetønder på øen.

Fugleliv: Glimrende kolonifugleø, især for stormmåge. Også ynglende knopsvane og grågås, samt sølvmågekoloni.

Klassifikation: F (2) 3. *Ynglefugleliste:* se side 98.

Konklusion: Udgør et interessant yngleområde sammen med Store Egholm og Nyland, og bør således sikres sammen med disse. Lille Egholm er et yndet fourageringsområde for store flokke af knortegæs.

NYLAND

Areal: 1 ha. *Kystlængde:* 1,4 km.

Ejerforhold: Miljøministeriet.

Beskrivelse af lokaliteten: Ubeboet. Lang sand- og stenrevle med uregelmæssigt forløb. På nordenden stenstrand, men ellers er den øvrige strand sandet. Vegetationen er en ret smal bræmme langs øens midte og dermed højeste dele. Nyland er bevokset med græs, hvor marehalm dominerer, endvidere store bevoksninger af strandkål, mod nord enkelte buske af hybenrose. Oprindeligt har Nyland nok været to øer, men de er forbundet ved normal vandstand. På den lille østlige holm er bevoksningen strandmalurt.

Forandringer/trusler: Den lave Nyland er truet af oversvømmelse. Under stormfloden i 1976 var øen helt væk, og endnu i fuglenes yngletid sås spor af den høje vandstand: meget sand var ført ind over øen og havde lagt sig således, at vegetationen var begravet i sand flere steder. Det meget lave farvand lige syd for Nyland er ofte delvis tørlagt. Nyland er meget besøgt, da øen er et yndet udflugtsmål for lystsejlere og turister med langvarige ophold, især weekends. Endvidere benyttes Nyland til tørring af

åleruser for erhvervs- og lystfiskere. Ingen afgræsning. Ægindsamling? Der er opstillet en kakkelovn på stranden, i 1975 benyttet til redeplads for et stærepar. Skydetønde ved det sydlige rev.

Fugleliv: Meget værdifuld ø for flere af vore kolonirugende fuglearter. Desuden yngler grågås.

Klassifikation: F 2. *Ynglefugleliste:* se side 98.

Konklusion: Nyland kræver stærk beskyttelse. Derfor bør landgangsforbud etableres. Ægsamling bør forbydes. Øen er topografisk interessant og af enestående karakter i det sydfynske øhav.

Nyland i juli med blomstrende strandkål.

GRÆSHOLM VED BREDHOLM

Areal: 0,8 ha. *Kystlængde:* 0,5 km.

Ejerforhold: Ejerlaug på Strynø.

Beskrivelse af lokaliteten: Ubeboet. Ganske lav strandengsø, bestående udelukkende af marine aflejringer. Kysten er stenet, flere steder med store sten, især mod nord og øst. Midt på øen findes et vandhul. Vegetationen er overvejende græs, med lidt tagrør og bevoksninger af strandmalurt. Også inde på øen ligger der en del sten.

Forandringer/trusler: Den lave Græsholm er udsat for oversvømmelse og var helt overskyldet i januar

1976. Ingen afgræsning. Ægindsamling? Svanere-derne bliver for en stor del forladt, muligvis pga. indsamling eller prikning. Tidligere omfattende ægindsamling. Trods oversvømmelsen angives der at forekomme rotter i et betragteligt antal i ynglesæsonen 1976.

Fugleliv: Græsholm huser øhavets største og absolut tætteste koloni af knopsvane, desuden ynglende grågås og svartbag. Pæn koloni af stormmåge og et beskedent antal sølvmåge.

Klassifikation: F 2. *Ynglefugleliste:* se side 98.

Konklusion: Græsholm kræver beskyttelse, især den store knopsvanekoloni taget i betragtning, og der bør etableres landgangsforbud med forbud mod ægsamling. Se iøvrigt under konklusion for Bredholm.

Græsholm er pr. 1/3 1977 blevet vildtreservat med adgangsforbud fra 1/3-15/7.

BUDDIKEN

Areal: 0,1 ha. *Kystlængde:* 0,1 km.

Ejerforhold: Ejerlaug på Strynø.

Beskrivelse af lokaliteten: Ubeboet. Meget lille og stenet strandengsø. Forstranden er smal og stenet, vegetationen er overvejende græs og med lidt tagrør på den sydlige del. Øen er omgivet af meget lavt vand.

Forandringer/trusler: Oversvømmelse truer den lave holm. Færdslen er formentlig begrænset, såvel øens størrelse som det omgivende lave vand taget i betragtning. Ingen afgræsning. Ægindsamling?

Fugleliv: Meget begrænsede ornithologiske interesser.

Klassifikation: F. *Ynglefugleliste:* se side 99.

Konklusion: Ingen særlige forvaltningsmæssige bemærkninger. Øen bør ses i sammenhæng med Græsholm, Bredholm og Grensholm.

BREDHOLM

Areal: 32 ha. *Kystlængde:* 3,0 km.

Ejerforhold: Ejerlaug på Strynø.

Beskrivelse af lokaliteten: Ubeboet. Lav strandengsø med talrige vandhuller. Øen er udelukkende opbygget af havet som marine aflejringer, der idag henligger i fuldstændig naturtilstand. Vegetationen er ret høj, da Bredholm ikke længere afgræsses af kreaturer. De typiske strandengsplanter findes, men den overvejende del af øen er græsbevokset, men mod vest er der tætte bevoksninger af strandmalurt. Som nævnt findes der mange vandhuller, indsøer og laguner, fortrinsvis mod nord og vest, mange indbyrdes forbundet med strømrender, der dog ofte udtørres om sommeren. Mod sydøst findes der en enkelt opgravet sø af mindre størrelse, antagelig anvendt tidligere til kreaturvandingssted. Kysten er mod nord og sydvest ret smal og stenet, mens vestkysten overvejende består af sandstrand. Visse steder mangler forstrand helt, f.eks. mod øst. Hele Bredholmkomplekset er beliggende i et udstrakt lavtvandsområde.

Forandringer/trusler: Færdslen på Bredholm er betydelig, og ved flere optællinger er der iagttaget besøgende, f.eks. var der 24/4 1976 ialt 10 personer i land, hvoraf to ivrigt indsamlede mågeæg. Også æg af grågås bliver indsamlet. Kreaturafgræsningen er opgivet, hvornår vides ikke. Såvel fra 1975 som 76 angives der forekomst af rotter.

Fugleliv: Der knytter sig værdifulde ornithologiske interesser til Bredholm. Øens store bestande af kolonirugende kystfugle, f.eks. sølv- og stormmåge samt havterne, kan nævnes. Tillige øhavets største bestand af grågås samt flere ynglende andearter øger den ornithologiske værdi. Da Bredholm er en ret ensartet ølokalitet, er artsudvalget dog forholdsvis ringe.

Klassifikation: E 2, F 2.

Ynglefugleliste: se side 99.

Konklusion: Bredholmkomplekset kræver stærk beskyttelse, og da der øjensynligt ikke er knyttet

Buddiken ligger i et udpræget fladvandsområde mellem Græsholm og Bredholm.

Kreaturafgræsningen på Bredholm er ophørt, og øen er ved at gro til med højt græs. Den høje bevoksning giver gode redemuligheder for bl.a. grågås. Sammenlign med den nærliggende Store Egholm med afgræsning.

økonomiske interesser til øerne i yngletiden, burde en fredning med landgangs- og ægsamlingsforbud etableres. Forbudet bør bl.a. af hensyn til grågæsnes yngletid omfatte perioden 1. marts til 15. juli. Bredholmkomplekset udgør et sidestykke til det nærliggende Egholmkompleks, hvor udviklingsforskellene mellem kreaturafgræssede og uafgræssede øer kan iagttages. Vegetationsudviklingen er på Bredholm længere fremme end på Egholmene, og dette forhold vil være interessant at følge fremover. Forskellene mellem fuglelivet på de to øgrupper kan meget vel skyldes forskellene i driftsformer. Bekæmpelse af rotter før fuglenes yngletid er absolut påkrævet. Udenfor yngletiden benyttes Bredholm og det omgivende fladvand af store flokke rastende knortegæs.

Bredholm er pr. 1/3 1977 blevet vildtreservat med adgangsforsbud fra 1/3-15/7.

GRENSHOLM

Areal: 1,2 ha. *Kystlængde:* 1,1 km.

Ejerforhold: Ejerlaug fra Strynø.

Beskrivelse af lokaliteten: Ubeboet. Strandengsø af marin oprindelse. Vestkysten er udligningskyst

med en noget stenet forstrand. Østkysten derimod er mere fliget lækyst og bevokset flere steder med marehalm. Grensholm er egentlig to øer, men er forbundet med en næsten ubevokset strandvold. På de bredere dele er bevoksningen græs og på sydøen er der kraftige bevoksninger af strandmalurt samt strandkarse. På den nordlige ø findes et mindre vandhul, og her ligger der mange store stenblokke inde på øen.

Forandringer/trusler: De lavere dele er udsat for oversvømmelse ved højvande. Færdsel formodentlig begrænset. Ægsamling sandsynlig. Svanerederne forlades, sikkert pga. ødelæggelse. Ingen afgræsning. Både i 1976 og 76 angives der forekomst af rotter.

Fugleliv: Værdifuld ø for flere kystfugle. Pæn bestand af knopsvane og havterne. Sølvmågerne yngler fortrinsvis på sydøen.

Klassifikation: E 2, F (2) 3.

Ynglefugleliste: se side 99.

Konklusion: Kræver udstrakt beskyttelse og bør på lige fod underlægges de samme restriktioner, der er nævnt under Bredholm. Rottebekæmpelse er absolut nødvendig. Grensholm er den sydligste ø i Bredholmkomplekset og absolut værdifuld at bevare i den nuværende tilstand.

Grensholm er pr. 1/3 1977 blevet vildtreservat med adgangsforsbud fra 1/3-15/7.

STRYNØ

Areal: 494 ha. *Kystlængde:* 9,6 km.

Ejerforhold: Ejerlaug og lokale lodsejere.

Beskrivelse af lokaliteten: Beboet. Ret flad og ensartet landbrugsø. Øen er næsten udelukkende frodigt moræneland og derfor meget intensivt opdyrket med 87% af arealet under plov og ialt 45 landbrug i drift.

Øens jævne flade, der på det højeste punkt er 10 m, er domineret af agerjord adskilt af levende hegn, som danner naturlige skel mellem markerne, men også flankerer en betydelig del af det udviklede vejnet. De levende hegn består oftest af stynede popler eller seljerøn som dominerende træarter. Enkelte stendiger. Strynø er fuldstændig inddiget, og langs havdiget findes mange steder yppig vegetation af vild rose og især buketorn. I tilknytning til dette havdige ses flere steder beplantninger i markhjørnerne. Den store moræneflade gør, at kun meget små og spredte partier ligger hen som strandeng, f.eks. i Vigen ved Øerne, der ender i et mindre ubevokset sandrev, og i syd ved Hagerne, der er en ret fugtig eng med flere småsøer. Hagerne hænger sammen med en smal strimmel eng som kun delvist er kreaturafgræsset. Bevoksningen er her høj og urteagtig med bl.a. strandmelde og strandkarse. Selve Hagerne er overvejende kreaturafgræsset. På fladvandet udfør disse enge ligger der særligt mange og store stenblokke, men iøvrigt findes der overalt langs kysten store sten. Østkysten er en typisk fjordkyst med et smalt græsklædt forland ud til stranden, visse steder med spredt og tynd tagrørsbevoksning. Inde på øen findes flere vandhuller og i den centraltbeliggende landsby enkelte gadekær. Landsbyen er tæt bebygget, og overalt er bevoksningen omkring huse og gårde meget frodig. Udenfor selve landsbyen findes overalt spredt bebyggelse langs vejene.

Affolkningen af Strynø har været stor, således var der i 1950 endnu 512 beboere. Dette tal er pr. 1/1 1975 faldet til 233. Der findes ingen regulære arealer med skov, kun mindre nyplantninger.

Eksisterende fredninger: Fredning af kirkeomgivelser i 1949.

Forandringer/trusler: De naturlige vandhuller renses op i tørre somre til branddamme. En del færdsel langs øens kyster i sommertiden. Den store afvandring har betydet, at mange gårde og huse er blevet solgt til fritidshuse. En stor del af de sparsomme engarealer afgræsses af kreaturer, men engene ved Hundsøreodden afgræsses af får. Hele kysten rundt foregår der en energisk kystsikringsaktivitet med udlosning af gren-, hus- og jordaffald, til trods for at Strynø har en rigtig losseplads ved Grevens Bro. Ligeledes opfyldes vandhuller. Næppe ægindsamling. Stadig opdyrkning af engene ved Hagerne. Mod nord er et areal blevet tilplantet med birk.

Fugleliv: Øen udmærker sig ved stor artsrigdom blandt småfuglene. En række kolonirugende fuglearter findes ikke, jvf. den store dyrkningsgrad, hvorfor øens ornithologiske værdi er begrænset.

Klassifikation: E 3, F 3. *Ynglefugleliste:* se side 100.

Konklusion: Øens fugleliv er ikke særlig sårbart og formentlig ret konstant, da "øeffekten" er mindre udpræget.

STRYNØ KALV

Areal: 46 ha. *Kystlængde:* 2,5 km.

Ejerforhold: Arne Hansen og Palle Mikkelsen, Skive.

Beskrivelse af lokaliteten: Ubeboet. Lav landbrugsø, hvoraf de ca 60% er opdyrket med korn, resten ligger hen som eng. De opdyrkede moræneaflejringer rummer øens højeste punkt, nemlig 3 m. Engområderne består især af marine aflejringer og kan karakteriseres som strandeng, de ligger overvejende på østsiden. Kysten er præget af sten, forstranden er smal og med små klinter mod vest. Rundt om de opdyrkede marker forløber det beskyttende dige, der giver gode redeskjul for flere andearter. Bebyggelserne, 3 gårde, ligger centralt og ret åbent med nogen trævækst omkring. Mens gårdene endnu i 1960 havde et folketal på 18, skete affolkningen hurtigt, og de sidste fastboende flyttede fra øen i begyndelsen af 70'erne, således at Strynø Kalv idag er ubeboet det meste af året. Gårdene bruges til fritidsboliger i sommerferien. Øen dyrkes af en landmand fra Strynø.

Eksisterende fredninger: En lille sø er fredet for klokkefrøer i 1951, ialt ca 3 ha.

Forandringer/trusler: Udover beboelsen af gårdene er færdslen nok ret begrænset. Engene afgræsses af kreaturer. Ægindsamling.

Fugleliv: Flere gode forekomster. De største ornithologiske interesser knytter sig til engområderne og digerne, der huser forskellige andearter. Øen er gennemgående overfladisk optalt, og dette medfører, at kendskabet til fuglelivet måske ikke er helt dækkende.

Klassifikation: E 2, F 3. *Ynglefugleliste:* se side 100.

Konklusion: Det synes ikke umiddelbart at være påkrævet med forvaltningsmæssige restriktioner.

BONDEHOLM

Areal: 2,4 ha. *Kystlængde:* 0,6 km.

Ejerforhold: Niels Christiansen og Ole Terney, Ringe.

Beskrivelse af lokaliteten: Ubeboet. Lav strandengsø, opstået ved havets opbyggende virksomhed, altså marint land. Kysten er præget af sten, især mod vest. Mod syd ender Bondeholm i en bar sandodde. Forstranden er smal overalt. Inde på øen findes et vandhul eller lagune. Bevoksningen er græs og urter. Der står et lille træskur, som er uegnet til beboelse. På øen findes kaniner.

Forandringer/trusler: Færdsel antagelig moderat i fuglenes yngletid. De lave grunde, der omgiver øen, hindrer dog mange lystbåde i at sejle helt ind. Afgræsning? Ægindsamling?

Fugleliv: Øen domineres af mågekolonier. Da besøgene fra de sidste år har ligget tidligt, er øen måske mere værdifuld end det umiddelbart fremgår.

Klassifikation: F 2-3. *Ynglefugleliste:* se side 101.

Konklusion: Materialet er for sparsomt til at vurdere, om der bør gribes ind. I givet fald vil færdselsrestriktioner i fuglenes yngletid være en mulighed. Måske afgræsning vil kunne øge den ornithologiske værdi. Området gæstes af rastende knortegæs.

VOGTERHOLM

Areal: 8 ha. *Kystlængde:* 1,3 km.

Ejerforhold: Erik Sachmann, Vedbæk.

Beskrivelse af lokaliteten: Ubeboet. Øen består fortrinsvis af lavt marint land, men ældre moræneaflejringer findes også og giver højden 2 m nær midten. Hele øen er udenfor omdrift og henligger i naturtilstand som strandeng. Indenfor den skærmende strandvold mod syd og øst findes nogle vandhuller og losystemer. Enkelte opgravede vandhuller anvendes til jagtformål. Kysten består af en rullestensforstrand mod nord og syd, mens der i sydvest er sandoddedannelse over mod Bondeholm. Vegetationen er overvejende græs og urter, på strandvolden megen engelskgræs. De indre dele er noget undermineret af kaniner. Hist og her store sten.

Forandringer/trusler: Antagelig nogen færdsel, op til 1974 var øen til udlejning i sommertiden hos Svendborg Turistforening. Dette skulle være stoppet efter en henvendelse fra DOF, Fyn. Der findes ingen bebyggelser. Fåreafræsning. Ægindsamling.

Fugleliv: Betydelig koloni af sølvmåge, men iøvrigt også nogen rugende ænder. De tidlige besøg giver dog utvivlsomt et noget ufuldstændigt billede af den reelle værdi.

Klassifikation: F 2-3. *Ynglefugleliste:* se side 101.

Konklusion: De rugende fuglebestande er ret sårbare, og det kan være nødvendigt med færdselsrestriktioner, men materialet er for ufuldstændigt til en endelig vurdering.

DEJRØ

Areal: 18 ha. *Kystlængde:* 1,9 km.

Ejerforhold: Lodsejere: 52 parter. L. Eriksen, Tranderup.

Beskrivelse af lokaliteten: Ubeboet. Ret høj græsø. Dejro er en moræneknold og når højden 6 m. Mod syd findes marine aflejringer, og terrænet er her fladt og ender i et ret bredt sandrev. Øen skrånner fra syd og vest op imod nord og øst. Denne sydvendte skråning er græsbevokset og med en del lave urter, og klinten mod øst er ligeledes græsbevokset. Overalt er den dominerende græsvegetation lav, der er dog flere partier og skrånninger med spredt tjørnekrat. Midt på øen er der et enkelt losystem. Kysten har en smal forstrand, tildels med mange store sten.

Den spredte tjørnebevoksning, det tætte græstæppe og det bakkede terræn gør alt i alt Dejro til en særdeles naturskøn ø.

Forandringer/trusler: Ifølge laugformanden er der megen færdsel på øen pga. den bynære beliggenhed. Øen er meget hårdt græsset, f.eks. i 1976 af ca 60 kvier. Der har været kreaturafræsning på Dejro i mange år, også ved 1907-tællingen. En systematisk ægindsamling er ophørt, men fortsætter usystematisk. Der angives rotter fra 1976, især i den nord og nordøstlige klint.

Fugleliv: Meget værdifuld kolonifugleø for f.eks. sølv- og stormmåge og især havterne. Generelt er Dejros ornithologiske forhold af værdi med mange kystfuglearter.

Klassifikation: F 3. *Ynglefugleliste:* se side 102.

Konklusion: I 1907 blev der effektivt håndhævet landgangsforbud i yngletiden, og ornithologisk set var øen dengang en perle. Talmæssigt er værdien faldet meget, men øens ornithologiske værdi er stadig stor. Den bynære placering gør nok idag et landgangsforbud vanskeligt at håndhæve, men bestandene af især stormmåge og måske havterne kunne hjælpes. Det store græsningstryk ødelægger sandsynligvis ynglen for mange fugle, se under "Forandringer/trusler" under Store Egholm. Andre arter ophjælpes måske af græsningstrykket. Ihvertfald er denne afgræsning med til at vedligeholde Dejros naturskønhed. Rottebekæmpelse bør foretages før fuglenes yngletid.

LILLEØ

Areal: 7 ha. *Kystlængde:* 2,0 km.

Ejerforhold: Ole og Peter Hansen, Tranderup og Hartvig Hansen, Nevre.

Beskrivelse af lokaliteten: Ubeboet. Strandengsø, hvoraf de indre dele er moræne, mens hele kystzonen er opbygget af marine aflejringer. Moræneryg-

gen når 2 meter i højden. Der er oddedannelser både i nordvest og syd, det nordvestlige rev er det største, et ca 200 m langt sand- og stenrev. Midt på øen findes ruinerne af et gammelt hus, ligesom der på den østlige del er rester af nord-sydgående diger. Øen har tidligere været beboet (indtil 1885), og morænedelen opdyrket. Kysten har en smal forstrand med opskyl. Overalt er vegetationen græs og urter.

Forandringer/trusler: Færdslen antagelig beskeden (se under afgræsning), men øen bruges dog som oplagringsplads for bundgarnspæle i den vestlige ende. Der græsses kraftigt, i 1976 af 18 kvier og en tyr, og dette kreaturhold kan bevirke, at færdsel og landgang i nogle tilfælde forhindres. Indsamling af mågeæg. Der findes en skydetønde på den østlige ende.

Fugleliv: Udmærket fugleø, især med kolonier af sølv- og stormmåger.

Klassifikation: F 3. *Ynglefugleliste:* se side 102.

Konklusion: Afgræsningen med en tyr "freder" i øjeblikket øen. Udenfor yngletiden tjener Lilleø som raste- og fourageringsområde for knortegås.

HALMØ

Areal: 50 ha. *Kystlængde:* 5,0 km.

Ejerforhold: P. Diderichsen, Esrum.

Beskrivelse af lokaliteten: Ubeboet. Øens landskab domineres af den øst-vestvendte morænebanke, der når 9 m i højden. Moræneaflejringerne er udlignet i form af marint forland, der ender i oddedannelser i både øst og vest. Den vestlige Halmø Hale er et nøgent sandrev, der forbinder en mindre malurtbevokset rund og marin holm med selve Halmø. Denne oddedannelse hænger sammen med Halmøs vestlige strandeng. Strandengen har mange vandhuller hvoraf nogle med kunstige øer. Bevoksningen er også her strandmalurt og lidt tagrør. Nordkysten er præget af den langstrakte morænebakke, men kun få steder ses erosion, den overvejende del er en 6-

7 m høj klint i modent stadium og altså græsbevokset med spredte buske. Forstranden er bred og stenet. I øst ender Halmø med et mindre rev, som er sammenhængende med en mindre fyrretræsbevoksning. Her findes også øens rigtige erosionsklinter. Den sydlige kyst har strandeng, temmelig langstrakt og smal, men denne eng er i modsætning til de øvrige enge afgræsset af ca 60 får. Enkelte vandhuller.

Ved øens eneste skovlignende parti – et lille stykke med birkeskov – er et lille vandhul med højt græs, og her findes den største hættemågekoloni.

De 66% af øen er dyrket op og tilsås hvert år med korn. Markerne deles af nord-sydgående hegn og stengærder. Den eneste bebyggelse ligger midt på sydkysten, og gården er omgivet af frodig træbevoksning og mod kysten af tætte krat af bukgetorn.

Forandringer/trusler: Især Halmø Hale er udsat for oversvømmelse i forbindelse med høj vandstand. Færdslen er nok ret begrænset, men i forbindelse med opdyrkningen ikke ubetydelig. Øen dyrkes af en landmand fra Tåsinge, som har anlagt en landingsbane til privatfly, hvorved transportproblemet til og fra øen er minimalt, men til nogen gene for fuglekolonierne. Afgræsning af den sydlige strandeng, græsset kort. Sandsynligvis ingen ægsamling. Der er tilløb til en lille losseplads ved gården. Nogle kunstige søer er oprenset, og der er etableret skydeplads ved kunstsøen i vest. På Halmø Hale findes en skydetønde. Muligvis er der rotter på Halmø.

Fugleliv: De ornithologiske interesser knytter sig til de marine aflejringer. Især er der gode kolonier af vore tre almindeligste mågearter. Alt i alt findes der en alsidig fuglefauna.

Klassifikation: M 2, E 3, F 3.

Ynglefugleliste: se side 102.

Konklusion: Halmø synes foreløbig ikke at kræve yderligere beskyttelse. Uheldig er dog landingsbanen for sportsfly, da nogle fuglebestande er ret sårbare for sådanne forstyrrelser.

Halmø. Vestenden bøjer mod syd og ender i Halmø Hale. I baggrunden Ommelshoved på Ærø.

Langholm. Øen er den vestligste af fem lave strandvoldsøer på det udstrakte lavtvandsområde mellem Ristinge på Langeland og Marstal på Ærø.

LANGHOLM

Areal: 2 ha. *Kystlængde:* 1,2 km.

Ejerforhold: Miljøministeriet.

Beskrivelse af lokaliteten: Ubeboet. Lav strandengsø bestående af marine aflejringer på den meget lavvandede grund mellem Marstal og Ristinge. Langholm, eller Langholmene, består af to øer, forbundet ved lavvande, men ved normal vandstand adskilt af et ca 30 m bredt lavvandet område. Den mindste og østligste ø er halvmåneformet og stenet. Bevoksningen er sparsom med marehalm. Resten af Langholm er en langstrakt holm, hvoraf de vestligste 2-300 m er et langt stenrev med spredt bevoksning. Mod øst bliver holmen lidt bredere og vegetationen er her tættere med tuet græs og marehalm. Stranden er mod nord stenet, mens den sydlige kyst er mere sandet.

Forandringer/trusler: Intensiv færdsel. Øen ligger ikke langt fra Marstal og benyttes ofte til småudflugter, ligesom der i sommertiden er et omfattende badeliv. Ægindsamling af mågeæg, og svanernes reder ødelægges. Ingen afgræsning. Der findes to skydetønder, en på østrevet og en på østholmen.

Fugleliv: Meget betydningsfuld ø for kolonirugende fugle som stormmåge og havterne. Iøvrigt flere arter.

Klassifikation: E2, F3. *Ynglefugleliste:* se side 102.

Konklusion: Kræver stærk beskyttelse med landgangsforbud i yngletiden. Ægsamlingsforbud bør også etableres. De fem øer på de lave grunde mellem Langeland og Ærø hører naturligt sammen og bør sikres som en helhed. Øerne er trods mange fælles træk af forskellig karakter og i forskellige stadier. Ligeledes er driftsformen og plantevæksten uens. Ikke alle øer har lige værdifulde ornithologiske forekomster, men da det er kendt, at netop de her forekommende fuglearter ofte flytter rundt, er det nødvendigt at sikre området som helhed. Ørækens fugleliv supplerer hinanden og udgør tilsammen et meget væsentligt udsnit af vort typiske og

meget sårbare kystfugleliv. Hele området med de udstrakte lave grunde med marine nydannelser er geologisk interessant i det sydfynske øhav, og grundene huser i træktiderne et enestående rigt fugleliv.

LANGHOLMS HOVED

Areal: 1,6 ha. *Kystlængde:* 1,3 km.

Ejerforhold: Miljøministeriet.

Beskrivelse: Ubeboet. Umatrikuleret, langstrakt marin dannelse. Øen er meget smal og på midten lav og uden vegetation. Der findes krumodder både i øst og vest, den vestlige er den største. Kysten består af rullesten, men også partier med sandstrand findes. Den østlige halvdel af øen er smal, kun ca 20 m bred og øverst på denne vold bevokset med marehalm. Den vestlige del er mere varieret men med marehalmbevoksninger. Farvandet nordfor den seglformede holm er meget lavvandet og ved lav vandstand fremkommer en meget stor vade.

Forandringer/trusler: De laveste dele er truet ved højvande. Færdselstrykket er som på Langholm, måske størst i vestenden. Ingen afgræsning. Der foregår ægindsamling, og der er en skydetønde på østrevet.

Fugleliv: Meget værdifuld ynglelokalitet for flere af de kystrugende fugle med et pænt artsudvalg.

Klassifikation: E 2, F 3. *Ynglefugleliste:* se side 103.

Konklusion: Kræver stærk beskyttelse. De nævnte forhold under Langholm gør sig også gældende her. Hele området bør naturfredes, da disse øer er perler i dansk natur.

LINDHOLM

Areal: 0,4 ha. *Kystlængde:* 0,3 km.

Ejerforhold: Miljøministeriet.

Beskrivelse: Ubeboet. Ganske lille marin dannelse. Øen er langstrakt oval i formen. Stranden er stenet, især mod nord, men også inde på øen ses flere sten. Vegetationen er tuet og består af græs, men også bevoksninger af marehalm og strandmalurt. Smal forstrand.

Forandringer/trusler: Trues af oversvømmelse. Færdselstrykket er givetvis noget mindre end angivet på de omgivne holme. Ingen afgræsning. Ægindsamling? Der findes 2 skydetønder på Lindholm. Der er set flere druknede fugleunger i skydetøndernes bundvand. Mellem Lindholm og Storeholm i dette lavvandede område findes 4 skydetønder.

Fugleliv: Stormmågekolonien udgør Lindholms største aktiv. Få arter.

Klassifikation: F. *Ynglefugleliste:* se side 103.

Konklusion: Der er ikke umiddelbart knyttet de store ornithologiske interesser til Lindholm, men den bør med i den under Langholm og Langholms Hoved foreslåede fredning.

EN NY HOLM VED STOREHOLM

Areal: 0,9 km. *Kystlængde:* ca. 3 ha.

Ejerforhold: Miljøministeriet.

Beskrivelse af lokaliteten: Ubeboet. Nydannet holm af marin oprindelse. Holmen ændrer til stadighed udseende. Idag fremtræder revet som en lav og flad sandø uden sammenhængende vegetation, kun med tuer af græs og urter. Mange småsten og skaller. Revet er adskilt fra Storeholm af en ca 75 cm dyb strømrende. Dette marine dannelseskompleks ændrer udseende og mange rev er blottede ved lav vandstand. Enkelte mere eller mindre permanent. Der findes en lille holm med en enkelt rede af Sølvmåge lidt øst for Storeholms rev.

Forandringer/trusler: Den endnu lave holm er truet af højvande. Holmen forandrer sig fra år til år, dels er terrænformerne ikke konstante, dels sker der indvandring af nye plantearter. Hvorvidt holmen vil udvikle sig til strandeng eller vedblive at være et sparsomt bevokset sandrevle, afhænger af hvor længe højdevæksten fortsætter, og hvordan den udvikler sig.

Fugleliv: Meget værdifuld fuglelokalitet. Der yngler ikke regelmæssigt måger på øen, og fuglelivet afviger fra alle andre øer i øhavet med flere interessante forekomster, således har øen huset Danmarks største dværgerternekoloni.

Klassifikation: E3, F3. *Ynglefugleliste:* se side 103.

Konklusion: Kræver stærk beskyttelse og Storeholms Revs kompleks bør sikres i sin helhed sammen med de omliggende holme. Også som potentiel

fuglelokalitet er området meget lovende. Øen benyttes som raste- og hvileplads for mange terner, måger og vadefugle.

STOREHOLM

Areal: 6,8 ha. *Kystlængde:* 1,8 km.

Ejerforhold: Ristinge Bylaug.

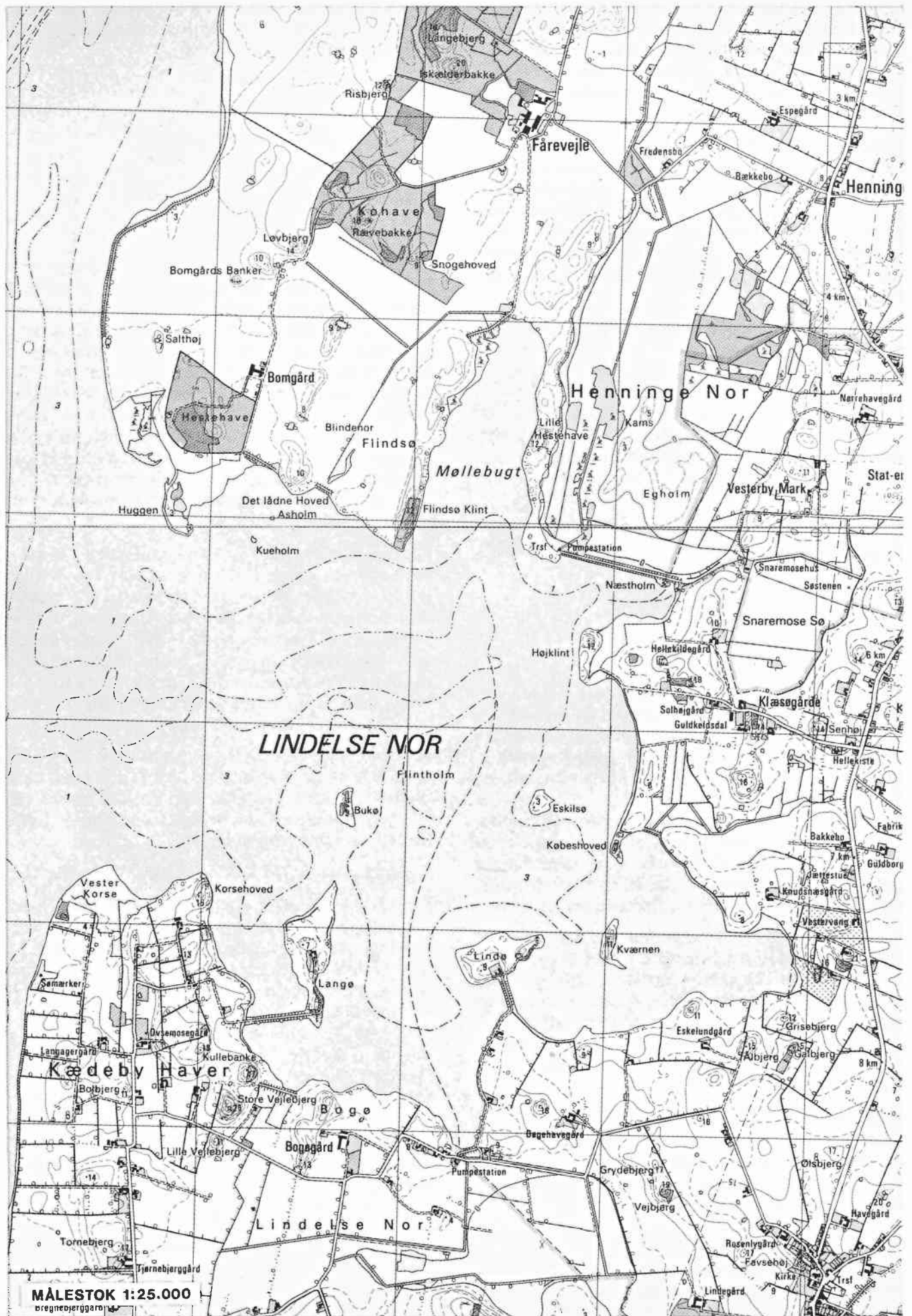
Beskrivelse: Ubeboet. 2 m høj strandengø med mange vandhuller. Der er nydannelser af sandrev både i vest og mod sydøst. Øen består af et strandvoldssystem med enkelte lagunesøer ind imellem, især mod syd og tildels ubevoksede. Midt på øen et ret stort vandhul. Stranden er mest stenet, men flere steder med rent strandsand. De mange mindre vandhuller gør øens vegetation frodig, og der fremtræder en græsningsmosaik mellem mere intensivt og mere ekstensivt græssede dele. Mod nord et kreaturhegn. Her findes også et mindre træskur. Enkelte steder ses bevoksninger af strandmalurt og sandstar.

Forandringer/trusler: På Langelands siden ret stort færdselstryk, og på Ristinge Hale nær ved øen ligger en del både. Der er en dyb strømrende mellem Storeholm og Ristinge Hale. Der foregår en effektiv afgræsning af kreaturer og får, i 1976 henholdsvis 8 og 9 dyr. Ægindsamling af lokale. Kun ca 100 m fra Storeholm har strandjagtforeningen på Ristinge Hale etableret en meget benyttet flugtskydningsbane. Mange hagl falder i fladvandet.

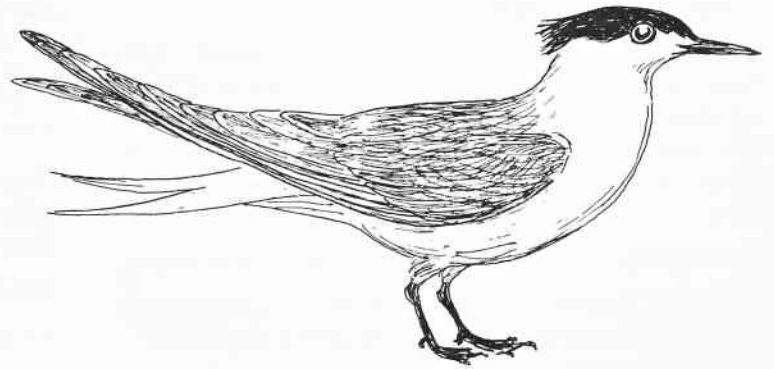
Fugleliv: Meget værdifuld rugeplads for flere kolonirugende fuglearter. Artsrig fuglefauna. Øens ornithologiske værdi kan nok ikke isoleres fra Revets, da oversvømmelser kan tvinge fuglene til at flytte mellem de to nærtliggende øer.

Klassifikation: E3, F3. *Ynglefugleliste:* se side 103.

Konklusion: Kræver stærk beskyttelse. Bør ses i sammenhæng med de øvrige holme i området. Storeholm er den største, den højeste og eneste afgræssede holm i komplekset og indtager derved en særstilling. Fuglelivet er mere alsidigt her med en stor bestand af sølvmåger og flere småfuglearter. Også i 1907 var der kombineret kreatur- og fåreafræsning og miljøet er sikkert stabilt inde på øen. Området som helhed kræver beskyttelse gennem fredning og færdselsforbud i yngletiden ledsaget af et ægsamlingsforbud. Flugtskydningsbanen må formodes at have forstyrrende virkning på fuglelivet, ligesom der spredes giftige blyhagl i det lavvandede område.

ØERNE I LINDELSE NOR

Lindelse Nor ligger lidt syd for Rudkøbing og hører altså egentlig til det sydfynske øhav, men den nøje afgrænsning gør det rimeligt at behandle øerne særskilt som en region.

Lindelse Nor er i sig selv et lille øhav, der idag rummer fem egentlige øer. Imidlertid har det ikke altid været sådan. Området har undergået store forandringer, og øer er forsvundet på forskellig vis. For blot 100 år siden var antallet af øer og holme 11, men de tre blev gjort landfaste i forbindelse med afvanding i 1913 af Henninge Nor, som tidligere var en del af Lindelse Nor. Andre to øer er blevet landfaste via dæmninger og endelig er en sidste nedbrudt af havet.

Det lavvandede Lindelse Nor er trods de nævnte indgreb stadig et karakteristisk og naturskønt område, der har sin helt egen særprægede charme.

Øerne i norets sydlige del er markante moræneøer, der trods deres ubetydelige størrelse, når godt 10 m i højden, og alle er vidt forskellige i udseende. Formerne er stejle og bakkede, og arealanvendelsen er forskellig, fra Bukøs skovklædte bakker over Kværnens nøgne og græsklædte trillingbanke til de to beboede og nu landforbundne øers afvekslende landbrugsland med hyppige bakker (Langø og Lindø). Eskildsø er derimod mere flad, men tegner alligevel sin profil i norets beskyttede vand. Grunden Flintholm hindrer stadig store bølger i at rejse sig, men er nu kun tørlagt ved ekstremt lavvande. Længst oppe i noret ligger to identiske flade holme, Asholm og Kueholm, kun græsklædte og p.gr.af deres lidenhed overses de let. Det tidligere vandområde, Henningenolet, har tilsvarende moræneknolde som Lindelsenoret, men deres græsklædte profiler er nu tilsløret efter områdets afvanding og inddæmning i dette århundrede. De nuværende bakker var tidligere gode fugleøer under navnene Kamsø og Egholm. Alle øer i Lindelse Nor er endnu uberørte af sommerhusbebyggelse, hvilket er med til at understrege deres naturskønhed.

De nuværende øers forskelligartede præg giver et lige så varieret fugleliv, og er som helhed et værdifuldt indslag i områdets natur. De lave grunde giver udenfor yngletiden gode fourageringsmuligheder for mange slags svømmefugle og ænder, der især om efteråret og om vinteren optræder meget talrigt, ofte i tusindtallige flokke.

I Lindelse Nor er samspillet mellem hav og land mere udpræget end mange steder, og områdets karakter af uberørthed giver mulighed for at hente mange naturoplevelser.

ASHOLM

Areal: 0,1 ha. *Kystlængde:* 0,05 km.

Ejerforhold: Fårevejle Gods.

Beskrivelse af lokaliteten: Ubeboet. Ganske lille holm mod nord i Lindelse Nor. Holmen er ret flad og rund med en stenet kyst. Mod øst-nordøst findes antydning af et lille rev. Bevoksningen består langt overvejende af strandmalurt. Ingen afgræsning.

Forandringer/trusler: Der synes ikke at være nogen.

Fugleliv: Fuglelivet karakteriseret af kolonirugere som stormmåge og havterne. På grund af størrelsen ringe artsudvalg.

Klassifikation: F3. *Ynglefugleliste:* se side 103.

Konklusion: Ubetænksom færdsel kan ødelægge fuglelivet totalt, men der synes i øjeblikket ikke at være behov for indgreb.

KUEHOLM

Areal: 0,1 ha. *Kystlængde:* 0,05 km.

Ejerforhold: Fårevejle Gods.

Beskrivelse af lokaliteten: Ubeboet. Næsten identisk med Asholm. Den centrale del hævet en smule og bevokset med græs, ellers langs kysten mange sten. Holmen er en morænedannelse, men kun ca 1/2 m høj skrænt mod sydvest. Ingen afgræsning.

Forandringer/trusler: Ved besøgene i 1974 lå der ruser på holmen.

Fugleliv: Kolonirugende kystfugle, knopsvane og stormmåge. Fuglelivet på de to holme er forskelligt.

Klassifikation: F2. *Ynglefugleliste:* se side 104.

Konklusion: Som for Asholm.

BUKØ

Areal: 1,4 ha. *Kystlængde:* 0,5 km.

Ejerforhold: A. C. G. Høysholdt, Vanløse.

Beskrivelse af lokaliteten: Ubeboet. Storbakket ø med skovbevoksning. Skoven består af ca 60 år gamle træer, bl.a. gran, fyr og birk, hvor især nåletræspartierne fremtræder som vissen og uigennemtrængelig kratkov. Nogle steder mere spredt buskbevoksning med græs og blomsterflora i bunden. Øens højeste punkt er 10 m. Mod vest høje skrænter, såvel bevokset, som i erosion. Mod syd og øst en græsrig eng og stensætning, måske spor af en gammel brønd. På øens højeste punkt er rejst en flagstang. Kysten er sandet mod øst og stenet mod vest. Ingen afgræsning.

Forandringer/trusler: Nogen steder mod vest er klinterne i erosion. Antagelig nogen færdsel, ved flere besøg var der trampet stier i det høje græs. Beplantningen foretaget i dette århundrede har haft en uheldig virkning på betydelige kystfuglekolonier, men begunstiget skov- og kratfugle. Besøget i 1907, nævnt i ynglefuglelisten side 104, var på en ø uden træer.

Fugleliv: Flere arter af skov- og havefugle, hovedsagelig spurvefugle. I skrænterne digesvalekoloni. Den ornithologiske værdi er faldet.

Klassifikation: S.F. *Ynglefugleliste:* se side 104.

Konklusion: Den ø i hele Lindelse Nor der kan tåle mest færdsel, hvorfor færdsel og ophold burde kanaliseres til Bukø. Træfældning med efterfølgende afgræsning, ville hjælpe kystfuglene og samtidig genskabe øens oprindelige konturer.

ESKILDSØ

Areal: 0,8 ha. *Kystlængde:* 0,4 km

Ejerforhold: L. Hulsrøj, Rudkøbing.

Beskrivelse af lokaliteten: Ubeboet. Næsten cirkelrund, ret flad ø. Højeste punkt 3 m. Øen fremtræder i naturtilstand med græs- og urtebevoksning. Kysten med smal stenet forstrand, mod syd med sandrev. De øvrige dele er en flad morænebakke, der mod vest ender i ca 2 m høje erosionsklinter, med stenet forstrand nedenfor. Vegetationen er ret høj og næsten overralt præget af mågekolonien. Ingen afgræsning.

Forandringer/trusler: Nogle klinter eroderes. Færdselstrykket ret højt, med skandale for fuglene i 1975 til følge: I pinseferien afholdtes spejderlejre med ca 20 spejdere og tre telte, med det resultat, at en koloni på 128 par splitterne den 11. maj reduceredes til 68 reder den 22. maj og helt blev opgivet, således at det er tvivlsomt, om der overhovedet kom unger på vingerne det år. Før spejderbesøget fandtes dynger af indsamlede æg fra splitterne og hættemåge. Fra 1974 er der på øen konstateret rotter i stor mængde. Der blev dog under forsvarlige former sat gift ud og en del rotter blev slået ihjel, men desværre ikke alle. Derfor blev der atter efter endt ynglesæson udlagt gift, men det er ikke lykkedes at få rotterne udryddet helt, omend deres skadevirkning er blevet reduceret. Færdslen i forbindelse med spejderlejren sammenholdt med rotteangreb ødelagde helt ynglen for splitterne og hættemåge i 1975. Øen har tidligere været opdyrket, antagelig op til ca 1920, dengang også afgræsning af får og kaniner var udsat.

Fugleliv: Store koncentrationer af kolonirugende fuglearter som hættemåge og splitterne. Disse fugle dominerer øen totalt.

Klassifikation: F(1) 2. *Ynglefugleliste:* se side 104.

Konklusion: Områdets absolut vigtigste fugleø og desværre den mest sårbare. Fuglebestandene burde i yngletiden beskyttes med et adgangsforbud. Desuden er en effektiv bekæmpelse af rotter forud for ynglesæsonen nødvendig.

KVÆRNEN

Areal: 1,1 ha. *Kystlængde:* 0,6 km.

Ejerforhold: K. S. Jørgensen, Ålborg.

Beskrivelse af lokaliteten: Ubeboet. Ret høj moræneø med et uregelmæssigt forløb hvori tre store bakker indgår; højeste punkt: 11 m. Øen ender mod sydøst i et ca 100 m langt sand- og stenrev uden væsentlig vegetation. Bakkerne derimod er overalt bevokset med højt græs og urter. Enkelte steder tjørnebuske på skråningerne. På midten af

øen nyplantninger fra de sidste år af bl.a. bjergfyrring. Ingen afgræsning. Kaniner udsat.

Forandringer/trusler: Antagelig nogen færdsel, således f.eks. i 1976, hvor den lokale husmandsforening afholdt Skt. Hansfest på øen en hel nat. Nyplantning foregår hvert år.

Fugleliv: Spredte forekomster af forskellige kystfugle, men ikke de store ornithologiske interesser knyttet til øen.

Klassifikation: E. *Ynglefugleliste:* se side 105.

Konklusion: Meget naturskøn ø, som er i færd med at miste sit særpræg og sin karakter, her tænkes på den uheldige tilplantning. De plantede træer og buske burde fjernes, og måske forsøgsvis indførelse af fåreafgræsning for at bevare bakkerne træfrie. Selvom beplantningen tiltrækker småfugle, er den på længere sigt uheldig.

Det bakkede terræn på Kværnen.

VRESEN I STOREBÆLT

Areal: 4,7 ha. *Kystlængde:* 3,3 km.

Ejerforhold: Broholm Gods.

Beskrivelse af lokaliteten: Ubeboet. Ude i Store Bælt, 7 km nordvest for Langelands nordspids, ligger Vresen på den såkaldte "Langelandslinie". Israndslinien, der har givet det ellers så flade Langeland over 1000 hatbakker, fortsætter altså nord for Langeland under Store Bælts vandmasser. Kun enkelte steder skyder "Langelandslinien" ryggen op over vandoverfladen, som ved Vresen med Langesand.

Vresen er en langstrakt og S-formet ø, der mod syd ender i revet Langesand. Egentlig er der tale om to øer, som normalt forbindes af et ca 300 m langt ubevokset drej. Selve Vresen er digesikret og bevokset med enkelte hyldebuske, den øvrige vegetation er græs og marehalm.

Tidligere lå der en fiskerhytte på det højeste punkt, men den nedbrændte i sommeren 1974. Endvidere findes på Vresen enkelte lavninger, der en tid af året er vandfyldte.

Eksisterende fredninger: Den 15. marts 1976 blev Vresen vildtreservat. Reservatet omfatter Vresen og

Langesand samt søterritoriet i en bredde af 50 m omkring øen. Landarealet omfatter de 4,7 ha og søterritoriet 15,1 ha, ialt 19,8 ha. Ifølge bestemmelserne er det forbudt at indsamle og ødelægge fugleæg, samt forbud mod al færdsel i tidsrummet 15. marts-30. juni, undtagen sejlads i forbindelse med fiskeri i vandområdet.

Forandringer/trusler: Øen er underkastet konstant nedbrydning og er i de sidste årtier svundet så betydeligt ind, at landarealet idag er mindre end de angivne 4,7 ha. Det kan frygtes at Vresen helt vil forsvinde. Færdslen skulle nu være standset, men indtil reservatbestemmelserne trådte i kraft, var den betydelig, den afsondrede beliggenhed i Store Bælt til trods. Ved optællingen i 1974 var således 15-20 mennesker i land, fortrinsvis sejlende fra Revsøre og Nyborg.

Fugleliv: Betydningsfuld ø, hvor især bestanden af grågås og ederfugl må fremhæves. Iøvrigt kolonier af flere måger.

Klassifikation: F2. *Ynglefugleliste:* se side 105.

Konklusion: Vresen er idag sikret gennem en vildtreservatbestemmelse, hvis løbetid er uendelig. Der er etableret opsyn til at håndhæve reglerne overholdelse.

ROMSØ I STOREBÆLT

Areal: 108,5 ha. *Kystlængde:* 4,3 km.

Ejerforhold: Hverringe Gods.

Beskrivelse af lokaliteten: Beboet. 3 km ude i Store Bælt ligger Romsø, "Store Bælts perle". Trods den afsondrede beliggenhed er øen præget af en vis lævirkning fra Hindsholm, således er vestkysten lav og opbygget som et marint forlandskompleks. Østkysten er derimod vindroderet med stejlkliner.

De indre dele er dannet af moræne- og smeltevandsaflejringer. Her er landskabet mere hævet og den rolige flade er på højeste sted 17 m. Hele øen er nu udenfor omdrift, men halvdelen ligger hen med skov. Netop skoven er med til at karakterisere Romsø som "Store Bælts perle", for driften er meget ekstensiv, og det er fra ejerens side besluttet, at

skoven kun i ringe grad skal udsættes for hugst, samtidig med at al nyplantning sker med danske løvtræer. Den nuværende skov er meget varieret og blot 175 år gammel. Skoven består af bl.a. bøg, eg, ask, ahorn og rødgran. Rundt langs skovbrynet skilles skov fra strand af et 50-100 m bredt græsland, som især på nordsiden er særpræget, idet der i græstæppet står spredte små hvidtjørne. Disse holdes til stadighed nede af den store dådyrbestand og har fået en mærkelig kuplet form. Udenfor skoven ligger også det tidligere agerland, men da driften ophørte i midten af tresserne, er markerne ved at gro til med højt græs. Agrene skilles indbyrdes af levende hegn og stengærder.

Af vandhuller inde på øen findes adskillige, hvor især Tørvehavemosen må nævnes, da den er den eneste mose, der aldrig helt udtørres.

Det store strandengområde Maden med Revet ligger som nævnt over mod Fyn og udgør øens sydvestligste hjørnetrekant. Revet strækker sig 1,5 km ud i Store Bælt, men er oftest delvis overskyttet. Maden er en stor flad strandeng med græsvegetation, men enkelte steder brydes indtrykket af forblæste hvidtjørne. Om foråret oversvømmes store dele af dette område. Engen skærmes af strandvolde, og den gule engmyres tuer stikker op overalt. Lidt tagrørsbevoksning omkring vandhullerne. Kysten er bortset fra Revet meget stenet, især ved Stenkastet på nordsiden, hvor stenmasserne har dynget sig op og dannet et huk.

Øverst på østklinen ligger Romsø fyr, den eneste bebyggelse der tjener som helårsbolig, mens øens gårde og huse står ubenyttede hen det meste af året. I 1960 var der en befolkning på 21. Dette tal er faldet til 1 i 1976.

Eksisterende fredninger: Fredning af stengærder og fem tjørnekraat i 1955. Ialt ca 14 ha.

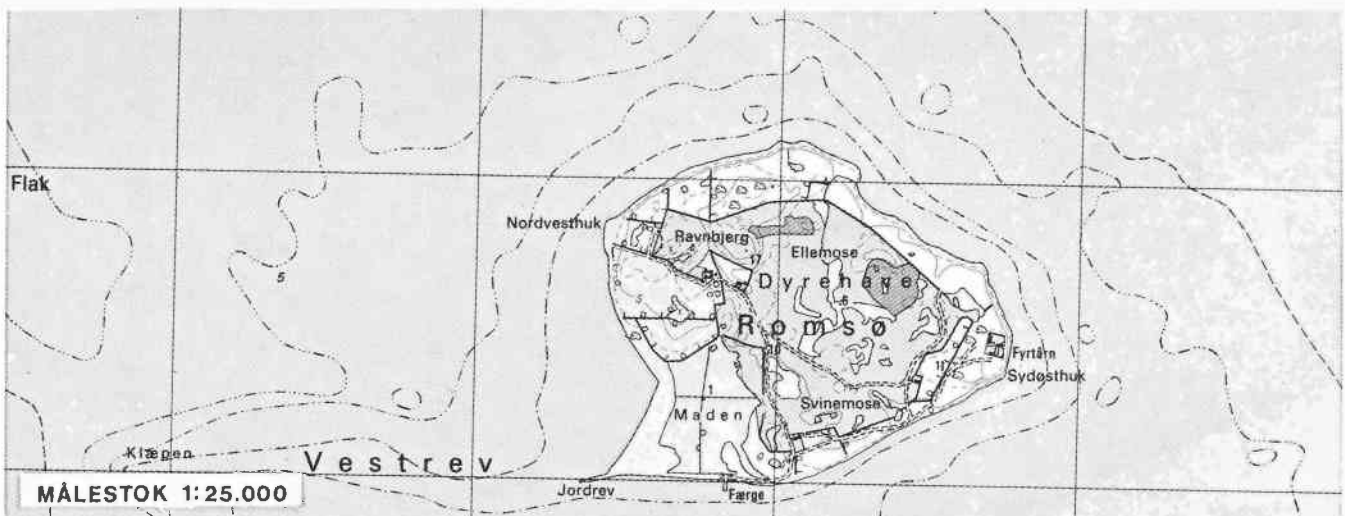
Forandringer/trusler: Færdslen på Romsø er stor.

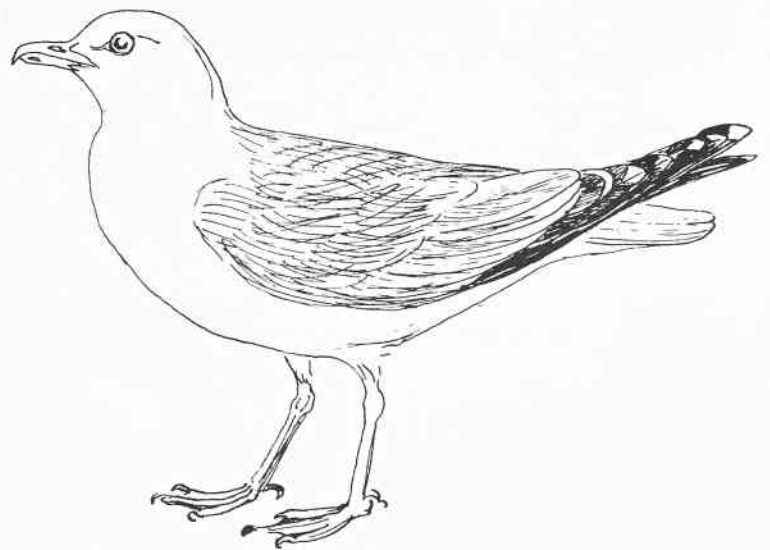
Især i sommertiden gæstes øen af talrige lystsejlere. Der er dog fra ejerside etableret et færdselsforbud på Maden. Et skilt ved anløbsbroen fortæller om retningslinier for færdslen. Ingen kreaturafræsning, men afnavning af dådyrene. Ingen ægindsamling.

Fugleliv: Der er knyttet meget store ornithologiske interesser til øen. Det afvekslende terræn yder mange forskellige arter redested. Fremhæves må "naturskovens" artsrigdom og de store mågekolonier langs græsklinterne øen rundt. Maden er en meget fin strandeng, men der er ikke foretaget egentlige optællinger, på grund af adgangsforbuddet i yngletiden.

Klassifikation: S3, F2. *Ynglefugleliste:* se side 105.

Konklusion: Som forholdene er idag, er færdslen nok rigelig stor, men da Maden ikke gæstes af turister, er forstyrrelseseffekten her minimal. De mest sårbare områder er græsklinterne med stormmågekolonierne. Ellers er fuglelivet ikke sårbart, og der foreslås ikke yderligere færdselsrestriktioner.

Landskabet på Hindsholm adskiller sig fra de øvrige landskaber på Fyn. Området har fået sit morfologiske præg af Storebæltsgletcherens virksomhed. Landskabet er præget af et stort antal aflange morænebakker, alle liggende i længderetningen SSØ-NNV. Denne retning svarer ganske til bevægelsesretningen for gletcheren, der i slutningen af istiden banede sig op gennem Store Bælt fra Østersøen. Denne form for morænebakker er sjælden, i modsætning til de der dannedes af isranden i det øvrige Danmark. Vandstigningen i forbindelse med isens afsmeltning bevirkede at Hindsholms nordligste del forvandlede til et øhav. Selvom den senere landhævning har tørlagt visse dele, er det nordligste Hindsholm stadig landskabelig rigt på øer, halvøer, vige og næs.

Vigen Lillestrand strakte sig tidligere længere mod syd og skilte således Langø og Bogensø fra det øvrige Fyn. Men da området var lavvandet, forsøgte man allerede i begyndelsen af 1800-tallet at tørlægge det. Hele afvandingen var dog først tilendebragt i 1947, hvor den oprindelige tørlægning blev suppleret ved yderligere afvandingsarbejde. I modsætning til denne kunstige afvandning er området øst for Lillestrand tørlagt af naturen. Området Øxnehave mod Store Bælt er nu en bred strandvoldsslette, bestående af op til 7 rækker strandvolde.

Øerne i den nuværende Lillestrand adskiller sig væsentligt fra de øvrige øer i det fynske amt, og deres uberørthed og naturskønhed gør dem særligt værdifulde i den fynske ønatur. Med de betydelige ornithologiske og botaniske interesser, der knytter sig til øerne idag, er de oplagte fredningsemner. Øerne udgør et samlet hele og bør derfor også beskyttes som en helhed gennem en landskabsfredning.

Hindsholm er et yndet rekreativt område med udstrakte sommerhusbebyggelser flere steder nær Lillestrand, men også med større fredninger af områder på Fyns Hoved, såvel af geologisk som af rekreativ værdi. En fredning af Lillestrandens øer ville supplere Fyns Hovedfredningen på en naturlig og værdifuld måde. Denne fredning bør være med adgangsbegrænsning i fuglenes yngletid.

MEJLØ

Areal: 39 ha. *Kystlængde:* 5,1 km,

Ejerforhold: Brockdorff (Valdemar Slot).

Beskrivelse af lokaliteten: Ubeboet. Mejlø er en ca 2 km lang, meget smal og kuperet moræneø, hvis nordvestlige begrænsning udgør store klinter, der hvert år nedbrydes af havet. Klinterne er øens højeste parti, med 14 m som højeste punkt.

Landskabet sænker sig sydpå i et eng- og moseområde med små vandhuller for igen med bløde bakker at hæve sig på den sydlige halvdel.

Langt den største del af Mejlø er græsbevokset og anvendes til afgræsning for ungkreaturer og får. På skråningerne mod vest hælder forblæste krat af hvidtjørn og andre småbuske med vinden. Østkysten bærer præg af mere tålelige forhold for større træer som f.eks. eg.

Under klinterne består den smalle strand af større sten, som aftager i størrelse jo længere sydpå man kommer for til sidst at gå over i ren sandstrand. Efter en lille vig på vestsiden forsvinder sandstranden helt, og den lave græsbevoksning går helt ud til vandkanten. Denne kystform fortsætter så på resten af vest- og østkysten med undtagelse af de sidste 2-300 m fra nordspidsen, hvor der igen er sandstrand, som jævnt går over i stenkysten ved klinterne.

Forandringer/trusler: Den største fare for fuglelivet på Mejlø er i dag den tiltagende færdsel sammenholdt med den store bestand af sølvmåger. Når turister færdes vil mange fugle blive jaget bort fra ynglepladsen, hvorefter æg og unger er et let bytte for sølvmåger.

Ulovlig ægindsamling er gentagende gange observeret.

Militære øvelser i fuglenes yngletid finder sted, endog med "invasion" fra Langøhoved gennem Nordfyns dengang største koloni af dværgterne!

Fugleliv: Mejlø er den mest artsrige og varierede fugleø i regionen. Landskabets karakter har givet gode muligheder for strandens, skovens og det åbne lands fugleliv. Der yngler kolonirugende fugle som sølvmåge, stormmåge og havterne (ca 100 par) samt ederfugl, der ofte er tilknyttet sølvmågekolonierne. Tårnfalk og skovhornugle får hvert år unger på vingerne i gamle kragereder. Huller i de høje klinter beboes jævnlige af tejst, allike, stær og et par tårnfalke.

Klassifikation: E3, F2. *Ynglefugleliste:* se side 107.

Konklusion: Mejlø bør lukkes for al færdsel i fuglenes yngletid. I 1970 blev i Større Danske Fuglelokaliteter givet oplysninger om 25 par dværgterne og 25 par ederfugl. Begge arter er gået stærkt tilbage p.g.a. den tiltagende færdsel, men vil under mere uforstyrrede forhold sikkert stige igen.

ENØ

Areal: 0,7 ha. *Kystlængde:* 0,5 km.

Ejerforhold: Brockdorff (Valdemar Slot).

Beskrivelse af lokaliteten: Ubeboet. Enø er en lille bakkeø (morænedannelse, ca 80 gange 100 m) med en højde på 9 m. Kysten består af en smal kortgræsset bræmme med enkelte store sten. De stejle skråninger og øens top er helt tilgroet med et uigennemtrængeligt krat af hvidtjørn, slåen og vilde roser.

Forandringer/trusler: Den korte afstand fra Mejlø (ca 20 m) og det lave ofte helt udtørrede fladvand imellem er årsag til, at den smalle kyst afgræsses af kreaturer fra Mejlø. Turister besøger ofte øen.

Fugleliv: Enø domineres af sølvmåge og huser kun få par ederfugl.

Klassifikation: F3. *Ynglefugleliste:* se side 107.

Konklusion: Enø bør vurderes sammen med Mejlø og lukkes for færdsel i fuglenes yngletid.

VEJLØ KALV

Areal: 0,8 ha. *Kystlængde:* 0,5 km.

Ejerforhold: Brockdorff (Valdemar Slot).

Beskrivelse af lokaliteten: Ubeboet. Vejlø Kalv er en lille, rund bakkeø (morænedannelse) med en højde på 5 m. Med undtagelse af en smal, græsbe-

De vestvendte stejlkliner på Mejlø.

vokset bræmme langs kysten, er øen dækket af krat og flere større træer. Med den artsrige plantevækst knytter der sig store botaniske interesser til stedet. Der kan vades til Vejlø Kalv fra Vejlø, der i dag er landfast med selve Hindsholm.

Forandringer/trusler: En del turister vader til øen i fuglenes yngletid.

Fugleliv: Efter at den store fiskehejrekoloni ved Brockdorff i 1972-73 blev fældet, begyndte fiskehejren at yngle på Vejlø Kalv dog med skiftende held. I 1974 ynglede 9 par, i 1975 3 par og i 1976 ingen. Skovhornuglen har ynglet i alle årene fra 1970 til 1975. I 1976 synes den at yngle på selve Vejlø. Tårnfalk er også sikker ynglefugl.

Klassifikation: S.F. *Yngfugleliste:* se side 107.

Konklusion: Vejlø Kalv er først og fremmest bevaringsværdig p.g.a. floraen. Den tiltagende færdsel er sikkert skyld i at skovhornuglen er flyttet til Vejlø.

BOGØ

Areal: 35 ha. *Kystlængde:* 3,2 km.

Ejerforhold: Brockdorff (Valdemar Slot).

Beskrivelse af lokaliteten: Ubeboet. Bogø er en stærkt kuperet moræneø med højeste punkt på 22 m. På østsiden findes et lille område med tjørnebuske, øens eneste træbevoksning. Bortset fra en smal stenet forstrand er resten græsbevokset og afgræsses af får og ungkreaturer. Specielt på nordsiden er en rig blomstervækst med store mængder gøgeurt. Flere små vandhuller er i tørre somre helt udtørret.

Forandringer/trusler: Som de andre øer i Lillestrand invaderes Bogø i fuglenes yngletid af turister fra nærliggende sommerhusområder. Færdslen er sammen med den store bestand af sølvmåger til skade for ederfugle og vadefugle. Der er flere år i træk iagttaget indsamling af mågeæg.

Fugleliv: På Bogø er mågerne altdominerende. Andre strandfugle er dog godt repræsenterede med f.eks. 20 par strandskade og i 1975 5-10 par ederfugl, der dog her er gået tilbage i de seneste år.

Klassifikation: E2, F2. *Ynglefugleliste:* se side 107.

Konklusion: Forbud mod al færdsel i fuglenes yngletid bør etableres, hvis ederfuglen skal gå frem.

ÆGØ

Areal: 0,8 ha. *Kystlængde:* 0,5 km.

Ejerforhold: Miljøministeriet.

Beskrivelse af lokaliteten: Ubeboet Ægø er en flad marin dannelse med en lav bevoksning af strandplanter samt 4-5 større buske af hunderose. Der er flere store sten på øen.

Forandringer/trusler: Landgang af turister endog med løse hunde er iagttaget. Knopsvaneæg er fundet knuste.

Fugleliv: Få par af strandens almindelige fugle yngler som knopsvane, gravand, strandskade, rødben, havterne og sanglærke.

Klassifikation: F3. *Ynglefugleliste:* se side 108.

Konklusion: Af ringe betydning som ynglefugleø, men en god rastlokalitet.

Enø set fra Mejlø.

Betragter man et nutidigt kort over Odense Fjord, vil man se en meget lang kystlinie p.g.a. de mange vige, fjordarme, øer og halvøer. Af ældre kort fremgår det, at der tidligere var en endnu længere kystlinie. Da landvindingsgalskaben hærgede det ganske land, måtte vældige fugleområder bukke under for ploven. Store dæmninger har gjort det muligt at dyrke de tidligere fjordarme og vige så effektivt, at der flere steder ikke engang findes strandenge mere.

Selvom Odense Fjord i dag har mistet fugleområder som Fjordmarken, Lumby Stranden og de store sump- og strandensarealer på Vigelsø (afvandet i 1968 og 1976), må regionen p.g.a. de mange rige fugleøer alligevel betragtes som et fugleområde af national betydning. Ornithologisk set er fjorden ikke blot et værdifuldt yngleområde for strandfugle men også et rigt spisekammer for mange rastende trækfugle p.g.a. den lave vanddybde. Endvidere er dele af fjorden fældningsområde for ca 2000 knopsvaner.

De mange øer i fjorden er landskabeligt set meget forskellige, varierende fra lave marine dannelser til høje moræneknolde samt kunstige øer opkastet ved uddybning af sejrenden til Odense.

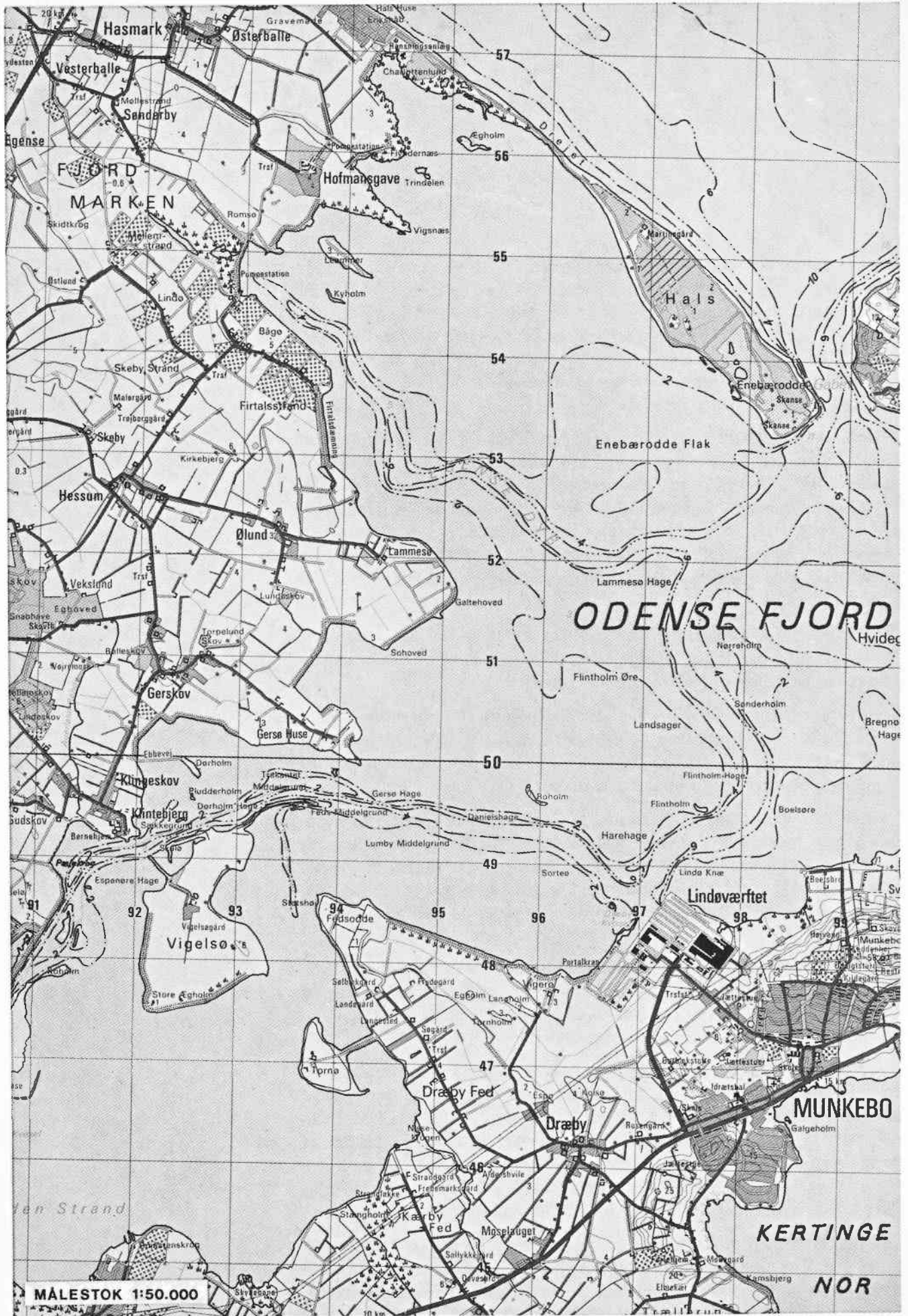
Som typisk landbrugsø kan i dag kun nævnes Vigelsø. Leammer tilhørende Hofmangave udnyttes delvis til græsning for ungkreaturer, hvorimod dyrkningen af Dørholm ophørte i 1974, da øen p.g.a. sine mange ynglefugle blev udlejet til Fugleværnsfonden.

Ved en fornuftig fysisk planlægning af Odense Fjords fremtid vil regionen kunne bidrage til at tilfredsstille befolkningens stigende behov for rekreative områder. Her må man bare gøre sig klart, at skal vi mennesker færdes i og omkring Odense Fjord og glæde os over et rigt fugleliv, må man først og fremmest beskytte de små øer mod færdsel i fuglenes yngletid.

Den stigende forurening fra tvivlsomme rensningsanlæg og lossepladsen på Stige Ø er også faktorer, der påvirker fuglelivet. Lossepladsen kan på længere sigt bidrage til at øge sølvmågebestanden ved at være spisekammer for en større bestand, end hvad naturligt er.

Nyere tyske undersøgelser af forurenede søer og lavvandede områder viser, at en stor koncentration af svømmefugle bidrager til løsningen af det store problem, der opstår, når vandet tilføres rigelige mængder næringssalte og derved får grønalger og småplanter til at gro så kraftigt, at de lukker for lyset til organismene længere nede i vandet. Her er svømmefuglenes gavn ved at spise disse småplanter endnu et argument for at sikre sådanne områder til fuglene og dermed også for menneskene.

Øer fra Odense Fjord medtaget i denne undersøgelse er: Vigelsø, En lille holm ved Vigelsø, Dørholm, Pludderholm, Roholm, Flintholm, Leammer, Kyholm, Ægholm, Trindelen, Sorte Ø, Mågeøen og Stenøerne. Tornø er udeladt, idet den i dag er landfast.

VIGELSØ

Areal: 138 ha. *Kystlængde:* 8,0 km.

Ejerforhold: E. Lerche-Simonsen, Håre. Erhvervet i 1974 fra Ravnholt Gods.

Beskrivelse af lokaliteten: Beboet i perioder. Landskabeligt set må Vigelsø betegnes som en lav landbrugsø (6 m på det højeste punkt) omkranset af fladvand. Sejlrenden til Odense går dog mod nord og nordøst ret tæt på øen.

Tidligere sump- og græsengsområder i den sydlige halvdel blev afvandet i 1968 og er siden drevet fortrinsvis med korn. Ved afvandingen blev en smal bræmme af strandenglignende karakter liggende uberørt som yngleplads for tusinder af fugle, men dette område (ca 8 ha.) er efter ejerskiftet afvandet i 1976.

Fra landgangsmolen på øens østside fører en allé op til øens eneste gård, der sammen med et mindre hus udgør den eneste bebyggelse. Alleen og en mindre granskov giver sammen med parken rundt om gården gode vilkår for småfugle, ugler og alliker. Flere steder er plantet vildt- og læhegn. Høje popler mod nordøst giver læ for en mindre granplantning til vildtet.

Forandringer/trusler: Ornithologisk set har Vigelsø i de senere år haft en trist skæbne begyndende med afvandingen i 1968, hvor hele den sydlige del blev lagt under plov.

I årene 1973 og 1974 blev øens to store hættemågekolonier hjemsogt af rotter, hvor hundrede af æg, unger og voksne fugle blev bidt ihjel. På een dag i 1973 optaltes 450 døde voksne hættemåger, som var bidt ihjel, mens de rugede.

I 1974 blev næsten samtlige æg af knopsvane prikket eller knust.

I 1975 blev samtlige æg i de to hættemågekolonier (ca 7000 stk.) incl. æg af 50 par splitterne, klyder og viber indsamlet og slået i stykker af jagtlejeren m.fl. (se Fugleværn nr. 7, 1975-76).

Da ynglesæsonen var i fuld gang i 1976, blev de sidste strimler langs digerene, hvor hættemågerne lå i tusinder, gennemgravet og pløjet. Tunge entreprenørmaskiner kørte rundt i de levende fugleunger. I 1976 fandtes også 40-45 tomme reder af havterne, hvorfra æggene var samlet og knust.

Nu kan vi kun imødesee den forårsdag i 1977, da fuglenes æg bliver tromlet i stykker under markarbejdet. Splitternen får atter ødelagt sin yngel, efter trofast at være kommet igen til Vigelsø efter en tur til Sydafrika.

Fugleliv: Hvis man ser bort fra den effektive landbrugsmæssige udnyttelse af arealerne de sidste år, kan det ud fra undersøgelsen fastslås, at Vigelsø i alt overvejende grad domineres af fugle tilknyttet vandarealet i fjorden. To store hættemågekolonier repræsenterer Fyns største samlede bestand, som

igen virker tiltrækkende på en så forholdsvis sjælden fugl som splitternen, der i 1974 talte et halvt hundrede ynglende par.

Foruden mindre kolonier af sølv- og stormmåge er kysten yngleplads for alle vore almindelige vadefugle som vibe, strandskade, stor præstekrave, rødben og et enkelt år 30-40 par klyde. Havterne og få par dværghavterne yngler med skiftende held, idet højvandede ofte ødelægger yngleforløbet. Ca halvdelen af havterne starter gerne æglægningen på agerjorden, men får som regel ynglen ødelagt ved markarbejdet.

På øens østside findes hvert år en koloni på ca 40 par knopsvane.

Enkelte grågæs samt de fleste af vore svømmeænder har gennem tiderne ynglet fåtalligt. Gravand og toppet skallesluger finder gode redemuligheder i digerene, og er derfor ret talrige. Interessant er det, at ederfuglen i de senere år er fundet ynglende i Odense Fjord og i 1976 med et enkelt par på Vigelsø.

Småfuglefaunaen er mest koncentreret omkring gården, alleen og de levende hegn, men adskiller sig ikke fra fuglelivet på lignende lokaliteter i det åbne land.

Klassifikation: E2, F1. *Ynglefugleliste:* se side 108.

Konklusion: Gældende lovgivning har ikke formået at bevare Vigelsø som en betydningsfuld yngleplads for tusinder af fugle i Odense Fjord. Noget så tilfældigt som et ejerskifte har været nok til at ændre disse fugles ynglepladser til agerjord.

Den jagtlige udnyttelse af Vigelsø er steget i de sidste par år, og man kan formode, at det jagtbare vildt fremover vil få gode vilkår.

EN LILLE HOLM VED VIGELSØ

Areal: 0,4 ha. *Kystlængde:* 0,2 km.

Ejerforhold: Miljøministeriet.

Beskrivelse af lokaliteten: Ubeboet. Mellem Vigelsø nordspids og Tornø Kvissel ligger denne lille græsbevoksede ø, sandsynligvis dannet ved uddybningen af sejlrenden til Odense.

Forandringer/trusler: Tilstedeværelsen af sejlklubben på Vigelsø nordspids generer tilsyneladende ikke fuglelivet.

Fugleliv: Set ud fra øens ringe størrelse er dens ternbestand et væsentligt bidrag til fjordens samlede bestand. Sammenlign bestanden på Vigelsø.

Klassifikation: F3. *Ynglefugleliste:* se side 108.

Konklusion: Øen kan ses som et eksempel på, at kunstige øer selv af ringe udstrækning kan få betydning for fuglelivet.

DØRHOLM

Areal: 1 ha. *Kystlængde:* 0,6 km.

Ejerforhold: Astrid Hansen, Gerskov.

Beskrivelse af lokaliteten: Ubeboet. Den lave moræneø Dørholm, som ligger nordøst for Klintebjerg, kun 300 m fra land, i en fladvandet, ja ofte ved ebbe helt tørlagt bugt, var indtil efteråret 1974 i landbrugsmæssig drift. Bortset fra en smal bræmme langs kysten, hvor græsset gror helt ud til vandet, blev øen dyrket med korn.

Kysten stiger jævnt op til den meget flade centrale del af øen, hvis højde kun når ca 1 meter.

På grund af de mange ynglefugle, især havterne, lejede Fugleværnsfonden fra ynglesæsonen 1975 øen for en femårig periode. Med stor forståelse for fuglelivet opgav ejeren hermed den landbrugsmæssige udnyttelse, og Dørholm henligger i dag i sin helhed på fuglenes præmisser, som et slags privat reservat dog underkastet naturfredningslovens bestemmelser om almenhedens færdselsret.

Floraen ligner efterhånden strandengene, men bærer dog stadig præg af planter tilknyttet kulturjord som f.eks. kornblomst og valmue.

Forandringer/trusler: Fuglelivet generes af og til af besøgende, endog med løse hunde, som p.g.a. det lave vand nemt kan vade til øen.

Pludselig højvande har flere gange overskyldt og dermed ødelagt mange reder på ternernes ynglepladser.

Som andre steder i fjorden er der flere år i træk blevet prikket eller knust samtlige æg af knopsvane.

Der blev Sct. Hans aften (1974) afbrændt bål på øen.

Ca 500 m fra Dørholm er der udløb fra rensningsanlæg.

Rotter.

Fugleliv: Siden dyrkningen ophørte, er antallet af ynglefugle tidoblet. Hættemågen er den alt dominerende art og tiltaget meget p.g.a. stærkt forringede vilkår på Vigelsø.

Havternen findes her med den største koloni i fjorden. Splitternen har ynglet sporadisk. Dyrkningen af Dørholm har sikkert været grunden til, at sølvmågen i 1974 endnu ikke havde slået sig ned. Derfor vedtog Fugleværnsfonden forsøgsvis at pløje dele af den tidligere agerjord for at hindre en tilgro-

ning med højt græs, som man ofte ser sølvmågen foretrække som yngleplads. I hverken 1975 eller 1976 har sølvmågen forsøgt at bosætte sig på Dørholm. Dansk Ornithologisk Forenings afdeling på Fyn har rundt langs kysten nedgravet 12 kunstige redekasser for gravand og toppet skallesluger. I 1976 ynglede 6 par gravand og 2 par toppet skallesluger i disse kasser.

Klassifikation: E3, F1. *Ynglefugleliste:* se side 108.

Konklusion: Hvis man sammenligner udviklingen på Vigelsø og Dørholm de sidste to år, ser man klart, hvordan fuglelivet på vore småøer kan tilintetgøres eller omvendt skaffes gode yngleforhold.

En lokalitet, hvor tusinder af fugle yngler, kan med gældende lovgivning i ryggen omdannes til tvivlsom agerjord, endog midt i fuglenes yngletid selv om de pågældende arter er fredet i henhold til jagtloven.

Der er dog muligheder for, selv med beskedne beløb, at omdanne urentabel landbrugsjord til værdifulde fuglesteder.

Det rige fugleliv gør det ønskeligt at forlænge Fugleværnsfondens leje af Dørholm.

PLUDDERHOLM

Areal: 0,3 ha. *Kystlængde:* 0,1 km.

Ejerforhold: Miljøministeriet.

Beskrivelse af lokaliteten: Pludderholm, der er en lille ubeboet flad ø beliggende mellem Dørholm og sejlrunden ret nordøst for Klintebjerg, er sandsynligvis opstået ved opkastning af bundmaterialer fra uddybning af sejllobet til Odense. Bevokset med strandmalurt og andre strandplanter. Den centrale del af øen er oplagringsplads for bundgarnspæle.

Forandringer/trusler: Der er iagttaget ægindsamling og landgang af turister i fuglenes yngletid.

Fugleliv: Har i dag ikke større ornithologisk betydning.

Klassifikation: F3. *Ynglefugleliste:* se side 108.

Konklusion: Øen vil måske i de kommende år blive beboet af flere fugle end i dag, idet hættemågerne fra de store kolonier på Vigelsø sandsynligvis vil blive tvunget til at sprede sig i fjorden.

ROHOLM

Areal: 0,7 ha. *Kystlængde:* 0,5 km.

Ejerforhold: Skibsinspektør H. Nielsen, Rønne.

Beskrivelse af lokaliteten: Ubeboet. Roholm er beliggende ret øst for halvøen Gersø i et fladvandet område dog med sejlrunden til Odense tæt på kysten mod syd. På den centrale del af øen hæver sig en ca 4 m høj moræneknold med stejle klinter mod

vest. I længderetningen (nord-syd) ender det ellers så smalle marine forland i to sand- og stenodder.

Strandvegetation præger kysten, hvorimod klinter og det flade plateau på øens top er græsbevokset med små grupper vilde roser og hyld.

Forandringer/trusler: Der er flere gange i fuglenes yngletid iagttaget turister, som havde slået sig ned for længere tid. Overskylning af kysten ved pludselig højvande i fjorden har i flere år ødelagt ternekolonierne. Samtlige knopsvaneæg er flere år i træk fundet prikket.

Fugleliv: Roholms bestand af knopsvane må betegnes som en koloni (ca 55 par i 1975). Selv ude på det flade vand rundt om øen har svanerne store tangreder. Denne tiltagen i svanebestanden indvirker ikke på det øvrige fugleliv, da man ofte ser reder af f.eks. måger og ternet tæt op til svanereder.

Bestanden af hættemåge blev ca femdoblet i 1975 i forhold til året før, hvilket nok skyldes ødelæggelsen af reder på Vigelsø.

Havternen er repræsenteret med en god bestand (ca 35 par), hvorimod splitternen kun har forsøgt sig med enkelte par.

Ederfuglen har som andre steder i fjorden slået sig ned på Roholm.

Klassifikation: F2. *Ynglefugleliste:* se side 109.

Konklusion: Med sin ringe udstrækning må Roholm siges at være en af fjordens rige fugleøer, og den bør beskyttes mod landgang i fuglenes yngletid. Mindre færdsel vil give mere ro for andefugle, som har rige redemuligheder i det høje græs.

FLINTHOLM

Areal: 0,5 ha. *Kystlængde:* 0,3 km.

Ejerforhold: Hans Jydby, Ølundgården.

Beskrivelse af lokaliteten: Ubeboet. Flintholm er beliggende ret nord for Lindøværftet med det store fladvand ind mod Roholm og Galtehoved mod vest. Dens oprindelse skyldes sandsynligvis materialer fra udgravning og uddybning af sejlrenden til Odense, som passerer østsiden af øen få meter fra kysten.

Flintholm er en langstrakt, flad og stenet ø med en højde på ca 1 m. Den sparsomme bevoksning består af græs og strandplanter.

Forandringer/trusler: Selv ret store lystfartøjer kan sejle til øen, hvorfor der er en del landgang i fuglenes yngletid. Æg af knopsvaner bliver hvert år prikket.

Lindøværftet havde på et tidspunkt planer om at bortgrave Flintholm for bedre at kunne manøvrere med store nybygninger.

Fugleliv: Flintholm er som Roholm hjemsted for en koloni af knopsvane. Ellers er øen godt repræsenteret, hvad ternet angår. Splitternen er i tiltagende og tæller i dag sandsynligvis mange af fuglene fra den ødelagte koloni på Vigelsø.

Klassifikation: F2. *Ynglefugleliste:* se side 109.

Konklusion: På Flintholm bør al færdsel i fuglenes yngletid forbydes især p.g.a. den store bestand af splitterne. Splitternen yngler som regel inde midt i kolonier af hættemåger, som i 1970 talte 400 par.

Øen vil fremover delvis kunne erstatte ynglepladserne på Vigelsø, og vil for splitterternens vedkommende sammen med Roholm være eneste alternativ.

KYHOLM

Areal: 0,5 ha. *Kystlængde:* 0,3 km.

Ejerforhold: Stiftelsen Hofmangave.

Beskrivelse af lokaliteten: Ubeboet. Kyholm er beliggende nord for det 8 til 9 m dybe Egensedyb. På den nord og østlige side af øen er der fladvand, som ved ebbe ofte er helt tørlagt. Ved almindelig højvande deles øen i to, med den største for fuglene mest værdifulde mod syd.

Kraftigt tueagtigt græs dækker hele den flade ø og levner kun ved lavvande en smal stenet kyst. Midt på øen er der oplagringsplads for bundgarnspæle.

Forandringer/trusler: En tiltagende landgang i fuglenes yngletid efter etableringen af marinaen ved Bogø, ca 800 m fra Kyholm. Mange måge- og terneunger er fundet trådt ihjel. Der bliver hvert år ulovligt indsamlet mågeæg.

Fugleliv: Hættemågekolonien er vokset stærkt, hvilket sikkert skyldes, at en del af Vigelsø bestand har fundet Kyholm mere fredelig. Øen huser hvert

Knopsvanekolonien på Flintholm.

år en god bestand af havterner, på op til ca 100 par.

Klassifikation: F2. *Ynglefugleliste:* se side 109.

Konklusion: Ved fredningen af Hofmansgave, som gennemførtes i 1976, blev Kyholm sikret rent landskabeligt. Men hvis øens fugleliv fortsat skal være det landskabelige element, som i forårsmånederne kendetegner stedet, skal al færdsel i fuglenes yngle-tid forbydes.

LEAMMER

Areal: 6 ha. *Kystlængde:* 1,3 km.

Ejerforhold: Stiftelsen Hofmansgave.

Beskrivelse af lokaliteten: Ubeboet. Leammer er en ca 3 m høj, langstrakt morænedannelse helt omgivet af fladvand (under 1 m). Den smalle kyst starter med strandengsvegetation helt ude i vandlinien.

Den centrale del af øen er kreaturafgræsset mark omkranset af et flere steder uigennemtrængeligt tjørnekrat. På nordsiden er skråningerne mod kysten bevokset med gamle egetræer.

Forandringer/trusler: Der er umiddelbart ingen trusler for de eksisterende ynglefugle.

Fugleliv: Som strandfugleyngleplads har selve Leammer ingen større betydning, hvorimod øen er en god ynglelokalitet for mange småfugle.

Klassifikation: S. *Ynglefugleliste:* se side 109.

Konklusion: Leammer er ligesom Kyholm indbefattet i fredningen af Hofmansgave. Kreaturerne, som

græsser agerjorden, må betegnes som et positivt landskabs-element og er ikke til gene for øens fugleliv.

Det flade vand rundt om Leammer er både forår og efterår en vigtig rasteplass for vore trækfugle.

ÆGHOLM

Areal: 1 ha. *Kystlængde:* 0,4 km.

Ejerforhold: Stiftelsen Hofmansgave.

Beskrivelse af lokaliteten: Ubeboet. Ægholm er en lav marin dannelse beliggende i den lavvandede bugt (under 1 m) mellem Vignæs og Drejet ved Enebærodde. Øen er bevokset med græs og typiske strandengsplanter, som går helt ud til vandlinien. Der er gravet et forholdsvis stort hul i den vestlige ende af øen, måske et skjul for jægere.

Forandringer/trusler: Landgang af turister, som kan vade dertil fra Enebærodde. I årene fra 1972 til 1976 blev samtlige reder af knopsvane ødelagt enten ved prikning eller knusning af æggene.

Det lave vand rundt om øen bærer præg af rensningsanlægget inderst i bugten.

Fugleliv: Strandengens alm. fugle yngler hvert år fåtalligt på øen. Knopsvanen ville sikkert være repræsenteret ved en lille koloni, hvis ikke yngleforløbet hvert år blev ødelagt.

Klassifikation: E3. *Ynglefugleliste:* se side 109.

Konklusion: Ægholm er omfattet af fredningen af Hofmansgave, men kunne ved en lukning for færdsel

Kyholm deles ved højvande i to øer.

sel i fuglenes yngletid blive en bedre lokalitet. Klyden har f.eks. i flere år forsøgt at slå sig ned på øen.

Det nærværende rensningsanlæg forringer bugten som spisekammer for trækfuglene.

TRINDELEN

Areal: 0,7 ha. *Kystlængde:* 0,3 km.

Ejerforhold: Stiftelsen Hofmansgave.

Beskrivelse af lokaliteten: Ubeboet. Trindelen er beliggende sydvest for Ægholm og består af lave marine dannelser. Øen er uden forstrand og dækkes helt af græs og strandensplanter.

Forandringer/trusler: Landgang af turister, som kan vade dertil fra Enebærodde. I 1972 og 1973 optaltes 40-45 reder af knopsvane, som alle blev ødelagt ved knusning af æggene.

Det lave vand rundt om øen bærer præg af rensningsanlægget inderst i bugten.

Fugleliv: Strandengens alm. fugle yngler hvert år fåtalligt på øen.

Klassifikation: F2. *Ynglefugleliste:* se side 109.

Konklusion: Trindelen er omfattet af fredningen af Hofmansgave, men kunne ved en lukning for færdsel i fuglenes yngletid blive en bedre lokalitet. Øen ville da huse en koloni af knopsvane.

SORTE Ø

Areal: 0,2 ha. *Kystlængde:* 0,1 km.

Ejerforhold: Miljøministeriet.

Beskrivelse: Ubeboet. Beliggende nordvest for Lindøværftet. Sorte Ø er en ca 3 m høj kunstig opkastet, kegleformet stenø med en sparsom bevoksning af græs. Der er placeret et sømærke på toppen af øen.

Forandringer/trusler: Kun landgang af turister er en fare for fuglelivet.

Fugleliv: Ud fra sin ringe størrelse har øen en stor bestand af ynglefugle overvejende hættemåger. Havternen må dog siges at være godt repræsenteret med 15 par i 1976.

Klassifikation: F2. *Ynglefugleliste:* se side 110.

Konklusion: Sorte Ø er en lille værdifuld brik i det samlede antal ynglepladser for fjordens fugle.

MÅGEØ

Areal: 0,2 ha. *Kystlængde:* 0,1 km.

Ejerforhold: Miljøministeriet.

Beskrivelse af lokaliteten: Ubeboet. Beliggende på Hare Hage ret ud for Lindøværftet. Mågeø er som

Sorte Ø en ca 3 m høj kunstig frembragt, kegleformet stenø dog med mere vegetation i form af græs.

Forandringer/trusler: Kun landgang af turister er en fare for fuglelivet.

Fugleliv: Den for øen store hættemågekoloni (400 par) har tilsyneladende tiltrukket en pæn bestand af splitterne (35 par), som yngler på toppen af øen.

Klassifikation: F2. *Ynglefugleliste:* se side 110.

Konklusion: Mågeø huser i dag en stor del af fjordens splitterner og kan fremover være en sikker yngleplads, hvis færdsel undgås i fuglenes yngletid.

STENØERNE

Areal: 3 gange 0,2 ha. *Kystlængde:* 3 gange 0,1 km.

Ejerforhold: Miljøministeriet.

Beskrivelse af lokaliteten: Ubeboede. Stenøerne er tre små kunstigt dannede øer i den ydre del af fjorden. På hver af øerne er opsat et sømærke.

To af øerne er helt uden bevoksning, hvorimod den tredie er overgroet med havtorn og strandmalurt.

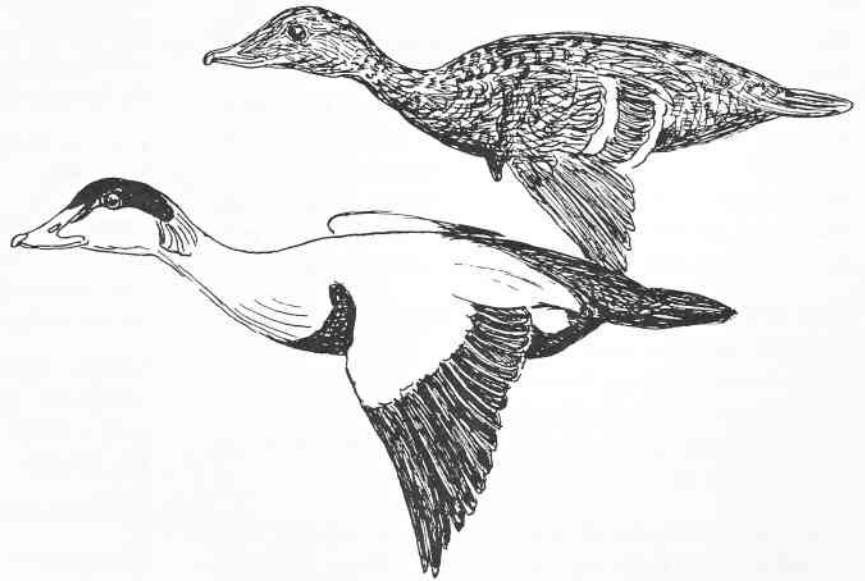
Forandringer/trusler: Der er ikke konstateret trusler mod ynglefuglene.

Fugleliv: Kun den bevoksede ø rummer ynglefugle bl.a. ederfugl og en mindre koloni af stormmåge.

Klassifikation: F3. *Ynglefugleliste:* se side 110.

Konklusion: Kan udvikle sig til gode fugleøer.

Regionen udgør Mågeøerne længst i vest, Æbelø, Æbeløholm, Dræet og En ny holm ved Dræet samt Ejlingen.

Landskabet er af meget varierende karakter vekslende mellem lave øer dannet ved en hævning af havbunden eller opkastede strandvolde til landbrugsøer med udstrakte strandenge samt den delvis skovbevoksede Æbelø.

Landbrugsøerne præges af den almindelige afvandring fra landbruget, som her giver sig udslag i en næsten total affolkning som f.eks. på Dræet, hvor ejendomme ligger i forfald.

Området mellem øerne og kysten fra Bogense til Nørreby Hals er meget lavvandet og fremtræder ved ebbe som et rigt rast- og fourageringssted for tusinder af fugle. Især for de kystbundne fugle er området af stor betydning. I perioder om foråret raster op til 5000 vadefugle i området. Bogen "Where to watch birds in Britain and Europe" (John Gooders, 1970) beskriver regionen som en lokalitet af interesse selv for udenlandske fugleinteresserede.

Digerne ud for de store inddæmninger ved Gyldenstens jorder samt Lindøs fremstrakte position i vaderne, giver rige muligheder for at iagttage fuglelivet uden at volde forstyrrelser, hvorfor området må siges at have stor rekreativ-pædagogisk betydning.

Vil man fremover bevare regionen som et rigt fugleområde, bør den tiltagende færdsel begrænses ved adgangsforbud på nogle af øerne i fuglenes yngletid (se under de enkelte øer) eller færdslen må kanaliseres udenom de gode ynglepladser.

ÆBELØ

Areal: 207 ha. *Kystlængde:* 9,1 km.

Ejerforhold: A/S Æbeløgods.

Beskrivelse af lokaliteten: Æbeløs morænelandskab begrænses af en kystlinie, hvoraf trefjerdedel er klinger af varierende højde med en smal forstrand, henholdsvis stenet og sandet. Kun mod syd findes et bredt marint forland med strandeng og flere vandhuller, som stammer fra tidligere ralgravning. Mod syd forbindes Æbelø med Æbeløholm gennem en smal dragforbindelse ved navn Brådet.

61% af øen er dækket af en artsrig skov, hvoraf en gammel egeskov mod nordvest i 1951 blev fredet for at bevare den nu forsvundne eghjort. Ellers varierer skoven fra et vindblæst krat mod vest til områder med bøg, gran og fyr. Ialt ca 20 ha skov- og engområder er fredet.

Året rundt beboes Æbelø kun af een familie, som er tilknyttet jagt- og skovvæsen. Flere tidligere land- og skovarbejderboliger er ligesom fyret mod nord ubeboet.

På store dele af øen henligger tidligere landbrugsarealer idag som udyrkede områder med græsning for den vilde bestand af dådyr og muflon.

Forandringer/trusler: En tiltagende færdsel langs

kysten er sikkert skyld i, at samtlige splitterter (ca 700 par i 1967-1969) nu er forsvundet. Der satses fra ejerens side på at gøre Æbelø til et godt jagtområde med store mængder fasaner. Dette er til skade for en naturlig bestand af rovfugle, idet der sker en ulovlig nedskydning. I 1975 blev skytten idømt bøde for ulovlig nedskydning af musvåge.

For de øvrige ynglefugle er der ingen umiddelbare trusler.

Fugleliv: Æbelø har et rigt småfugleliv, som nyder godt af vekselvirkningen mellem det åbne land og den varierede skov. Stort set alle småfugle tilhørende en sådan lokalitet yngler på øen.

Grågås og ederfugl yngler jævnlige, men fåtalligt i rallejerne ved Brådet. Ravn synes at have slået sig ned i 1975. Om foråret trækker mange rovfugle ud fra Æbelø.

Klassifikation: S2, F2. *Ynglefugleliste:* se side 110.

Konklusion: De store jagtinteresser, som knytter sig til området, giver det jagtbare vildt optimale vilkår. Der sker givetvis en decimering af rovvildt året rundt.

Den tiltagende færdsel langs kysten skader strandfuglene en del, men er idag til større skade for ynglefuglene på Dræet og Æbeløholm, hvorfra turister vader til Æbelø (ang. færdsel, se side 78).

Kørevejen over Æbeløholm til Æbelø.

ÆBELØHOLM M. BRÅDET

Areal: 25 ha. *Kystlængde:* 4,2 km.

Ejerforhold: A/S Æbeløgods.

Beskrivelse af lokaliteten: Ubeboet. Dannet ved ferskvand- og marineaflejringer. Æbeløholm er en flad, græsbevokset ø med en bred sandstrand. Flere steder ses små vandhuller, der ofte udtørre om sommerne. I den nordlige ende af øen findes en gammel skanse og lidt fyrrebevoksning. Ellers spredte bevoksninger af strandrose. Øen er omkranset af fladvand, hvorimod der på begge sider af Brådet, som forbinder Æbelø med Æbeløholm, er dybt vand. Gennem Æbeløholm går der en kørevej via Brådet til Æbelø. Brådet er en ca 1 1/2 km lang, meget smal sand- og stentange uden bevoksning.

Forandringer/trusler: Sølvmågen er tiltaget stærkt de senere år. Stor færdsel af turister og lystfiskere på vej til Æbelø. Ulovlig indsamling af grågæsæg i 1974. Planer om tilplantning af holmen. Brådet oversvømmes af og til ved højvande.

Fugleliv: Æbeløholm og Brådet har en rig og varieret ynglefuglefauna. Sølvmågen dominerer, men der findes også et stort antal ynglende grågæs og ederfugle. Der har tidligere ynglet en del klyder på øen (25 par i 1967), men de er nu helt forsvundet. Det ser dog ud til, at havterner er ved at vende tilbage, mens dværgterner er gået ned i antal i de senere år.

Klassifikation: E2 F2. *Ynglefugleliste:* se side 110.

Konklusion: Æbeløholm er fuglemæssigt en værdifuld og bevaringsværdig ø. Det er ønskeligt, at den megen færdsel bliver kanaliseret, således at folk opfordres til at følge kørevejen både over Æbeløholm og Brådet se side 78. Hvis man bogstaveligt følger traktorens hjulspor, vil skaderne være begrænset. En evt. tilplantning vil være en katastrofe for strandfuglene og vil også forringe den landskabelige værdi.

DRÆET

Areal: 27,5 ha. *Kystlængde:* 3,0 km.

Ejerforhold: A/S Æbeløgods.

Beskrivelse af lokaliteten: Ubeboet. En flad moræneø med største højde på 3 m, hvis østlige og sydvestlige begrænsninger består af strandeng (marine aflejringer) med spredte vandhuller. Resten af øen er opdyrket (ca 9 tdl.). Tre gårde og to huse er alle i stærkt forfald. På den nordlige del af øen findes en gammel, mindre fyrreplantning, som sammen med de frugttræer og buske, der tidligere udgjorde haver omkring husene, er øens eneste større bevoksninger.

Den smalle, stenede forstrand brydes mod nord af lave klintedannelser. Der fører en vade- og kørevej til Dræet fra Lindø Strand.

Forandringer/trusler: Der er en tiltagende færdsel af turister samt ulovlig indsamling af gåseæg. Der har været lagt rottegift ud omkring alle bygninger uden nogen form for tildækning, og med risiko for forgiftning af større dyr og fugle. Planer om nedlæggelse af den landbrugsmæssige drift har været på tale i 1975.

Fugleliv: Dræet har et rigt og varieret fugleliv. Der er ingen afgræsning af strandengene, hvilket giver gode redemuligheder for gæs og ænder. Af faste kolonirugende fugle findes sølvmåge og havterne. I 1975 dukkede pludselig en hættemågekoloni op, som dog forsvandt lige så pludseligt i 1976. En klydekoloni på 15-18 par slog sig ned i 1976.

Klassifikation: E3, F2. *Ynglefugleliste:* se side 110.

Konklusion: Fuglelivet på Dræet gør øen bevaringsværdig i sin nuværende form og den kan også i fremtiden være ramme omkring en varieret fauna. Der bør dog beskyttes mod færdsel p.g.a. de mange rugende andefugle. Den landbrugsmæssige drift er ikke umiddelbart til skade for fuglene.

EN NY HOLM VED DRÆET

Areal: ca. 2 ha. *Kystlængde:* 1,0 km.

Ejerforhold: Miljøministeriet.

Beskrivelse: Ubeboet. En ret ny havskabt ø, beliggende i det lavvandede område lidt vest for Dræet. Opkastede strandvolde (øst-vest vendte) har dannet en fordybning på de centrale dele, som delvis er tilvokset med typiske strandplanter. Mod øst strækker der sig en lang, smal sand- og stentange, som er oversvømmet ved kraftig højvande. Holmen er stadig voksende og vil ad åre givetvis blive landfast med Dræet, hvorfra der idag kan vades til holmen.

Forandringer/trusler: En del lystsejlere går i land. Fire jægerskjul er placeret på øen.

Fugleliv: Der yngler godt en halv snes forskellige fuglearter, dog med varierende antal år for år. Det drejer sig om typiske strandfugle, så som ederfugl, tp. skallesluger, strandskade, st. præstekrave, sølvmåge, stormmåge og havterne.

Klassifikation: F 3. *Ynglefugleliste:* se side 111.

Konklusion: I betragtning af øens ringe størrelse er det en særdeles god og bevaringsværdig fugleø. Den rummer et pænt udvalg af vore karakteristiske strandfugle, hvoraf det vil være ønskeligt at få indført adgangsforbud i yngletiden. Se side 78.

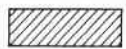
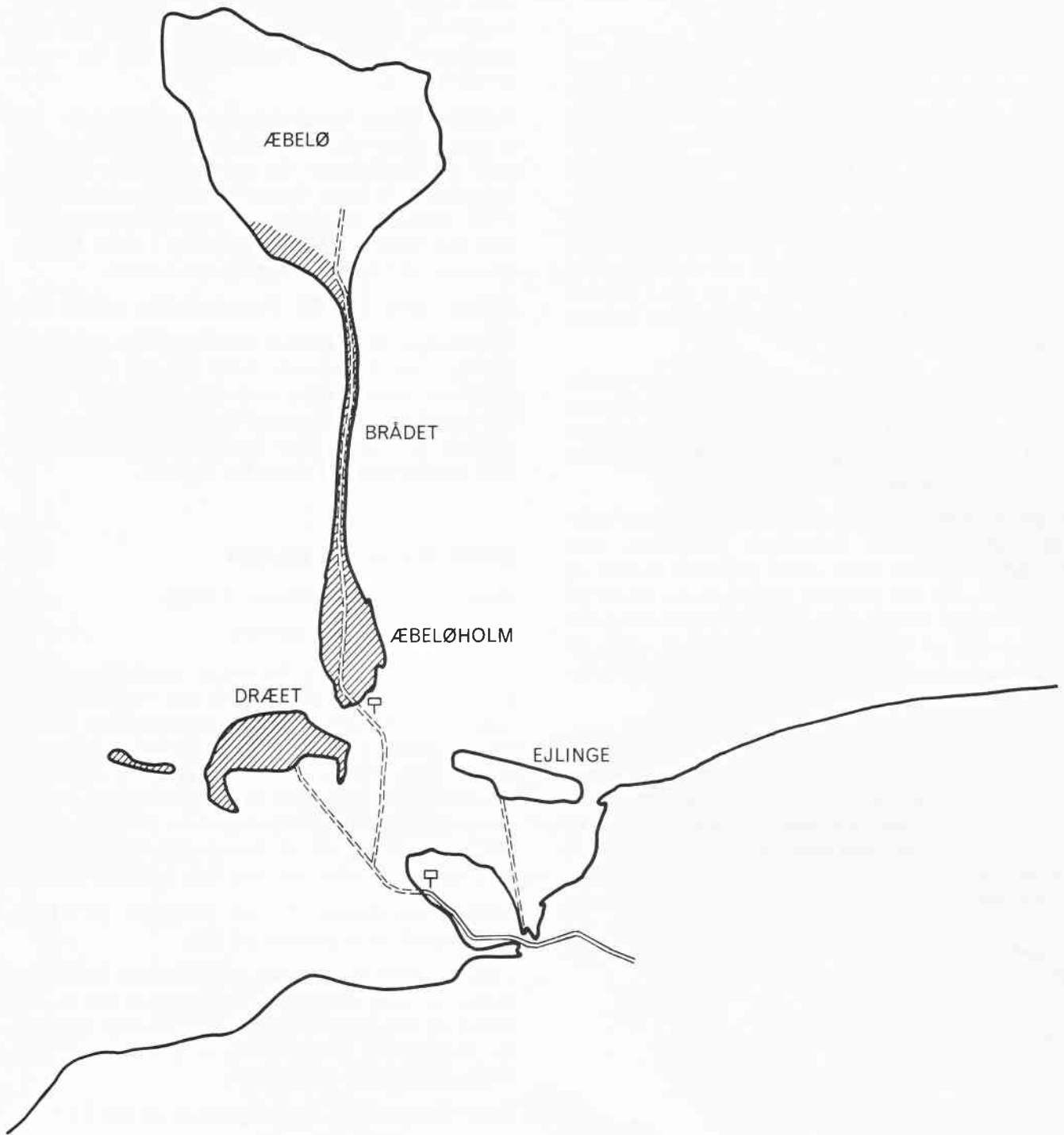
EJLINGE

Areal: 16 ha. *Kystlængde:* 2,1 km.

Ejerforhold: Valdemar Knudsen.

Beskrivelse af lokaliteten: Beboet. Ejlingen er en flad, ca 2 m høj ø, bestående dels af moræneaflejringer

FORSLAG TIL FÆRDELSREGULERING

FÆRDELSFORBUD I TIDEN 1. marts til 15. juli

KØREVEJ. FÆRDEL PÅ ÆBELØHOLM OG BRÅDET MÅ KUN FOREGÅ PÅ KØREVEJ. 1. marts til 15 juli

PLACERING AF OPLYSNINGSTAVLE

ringer, dels af store marine forlande. De centrale dele er opdyrket (ca 50%), medens der i de vest- og østlige ender findes engområder, som naturligt glider ind i den ellers smalle, næsten græsbevoksede forstrand. Af de to ejendomme benyttes den ene som feriebolig, medens den anden stadig fungerer som landbrugsejendom med kreaturhold. Der er kun lidt bevoksning af træer og buske fortrinsvis omkring husene.

Forandringer/trusler: En del turister vader til øen med deraf følgende skader fra sølvmåge. Rotter.

Fugleliv: På agerjorden og rundt om husene findes alle alm. fugle tilknyttet det åbne land. De store koncentrationer af ynglefugle udgøres af strandfugle, idet der findes kolonier af hættemåge, stormmåge, sølvmåge og havterne. P.g.a. det lave vand omkring øen yngler vadefuglene i stort antal.

Klassifikation: E3, F3. *Ynglefugleliste:* se side 111.

Konklusion: Ejlinge er i sin nuværende form en god fugleø, hvor landbruget drives i et harmonisk forhold med naturværdierne. Hvis færdslen af besøgende kan kanaliseres uden om de gode ynglepladser for strandfuglene, vil øen fremover forblive en vigtig lokalitet for fuglene.

vej op igen. Strandskaden er en meget almindelig ynglefugl. Som flere andre steder er ederfuglen også her i stor fremgang.

Klassifikation: E(3), F2.

Ynglefugleliste: se side 111.

Konklusion: Mågeøerne er en meget interessant ø-gruppe både landskabeligt og fuglemæssigt. Det i 1968 oprettede adgangsforbud har uden tvivl været til stor fordel for fuglene. Opretholdes dette forbud, vil fuglelivet ikke direkte være truet.

MÅGEØERNE

Areal: ca. 2 ha. *Kystlængde:* 3,0 km.

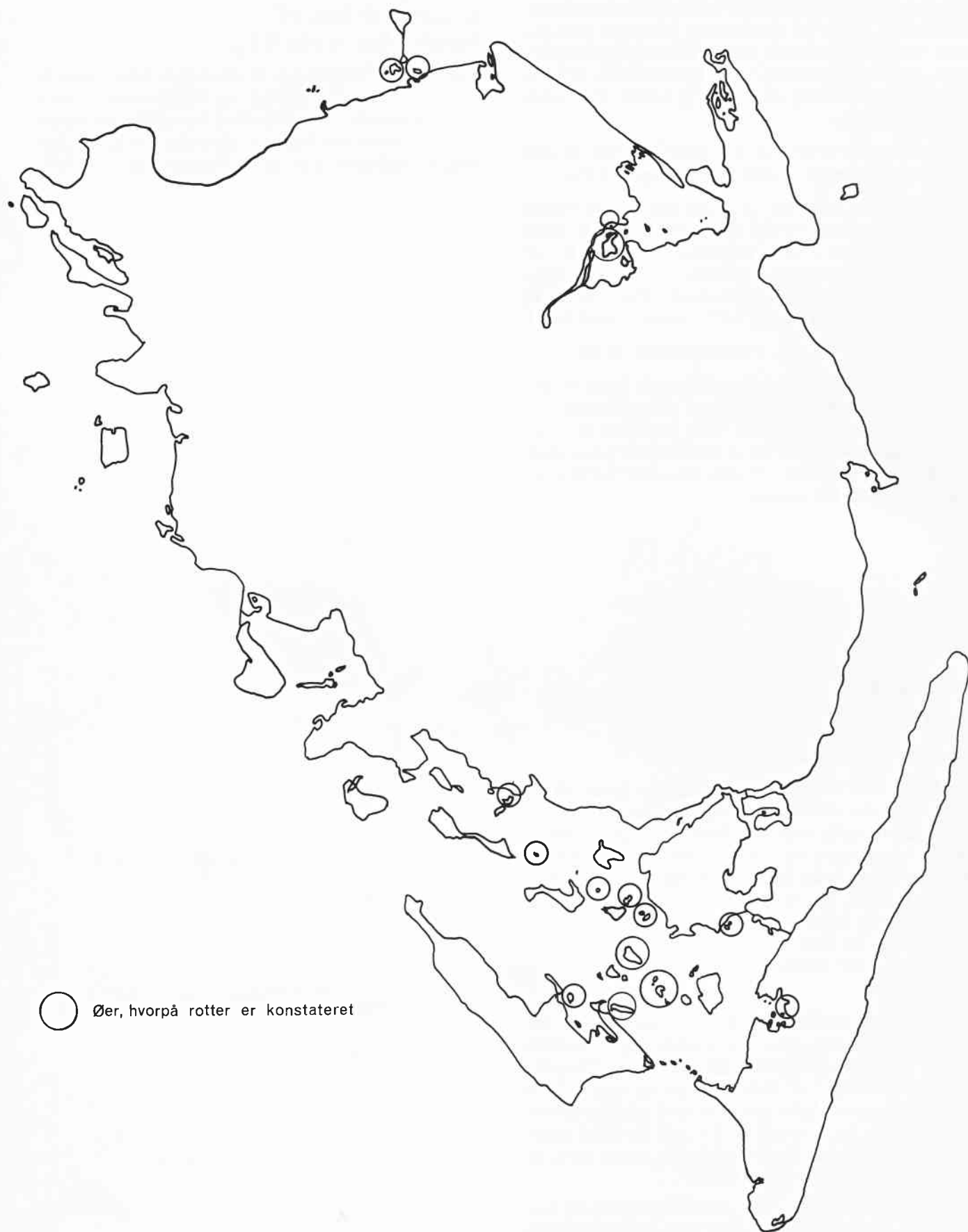
Ejerforhold: Miljøministeriet.

Beskrivelse af lokaliteten: Mågeøerne ligger ca en halv kilometer nordøst for Bogense Havn. De er opstået ved naturlig opgrøde i løbet af de sidste 40-50 år. Der forefindes for tiden tre øer med vegetation, én ø der ved daglig højvande er tør, dertil kommer et par banker, der er tørlagte ved lavvande og som formodentlig inden for overskuelig fremtid vil blive til nye øer. De blev matrikuleret i 1968, og administrationen blev samme år overgivet til Vildtbiologisk Station.

Forandringer/trusler: Mågeøerne vokser og nye øer dukker op. Siden 1967 har Vildtbiologisk Station hvert år foretaget optællinger af ynglebestanden samt mærkninger af ternere, måger og vadefugle. I 1968 blev opsat skilte på øerne med adgangsforbud i yngletiden fra 1. marts til 31. juli. En lokal jæger fra Bogense har til opgave at holde opsyn med, at bestemmelserne ikke overtrædes.

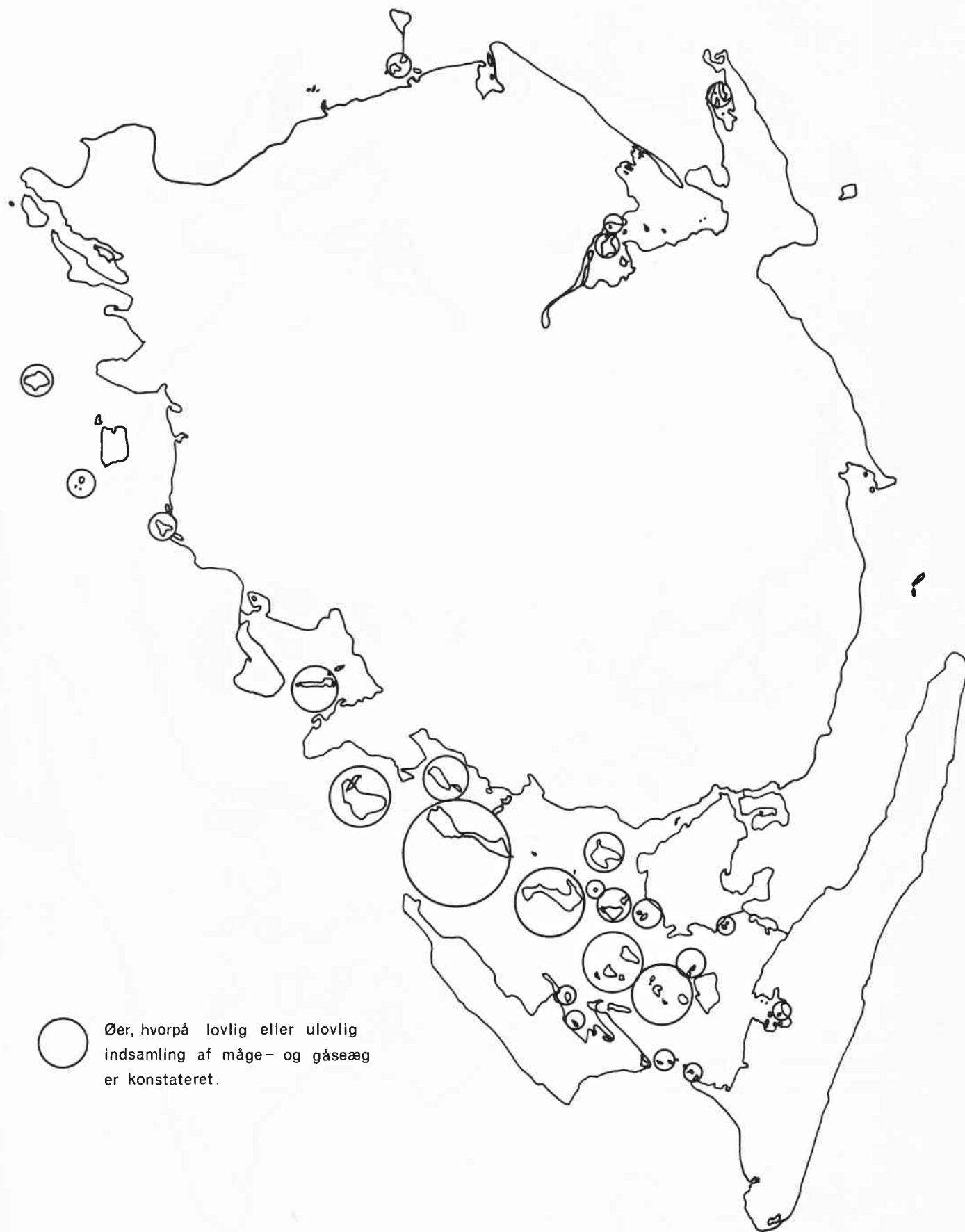
Fugleliv: Som navnet siger, er det hovedsagelig måger man finder på øerne. Men også havternen yngler. Som tallene viser, har der, da optællingen startede i 1967, været en stor bestand, men denne har foretaget et dyk nedad, men synes nu at være på

ROTTER PÅ ØERNE

Øer, hvorpå rotter er konstateret

ÆGINDSAMLING

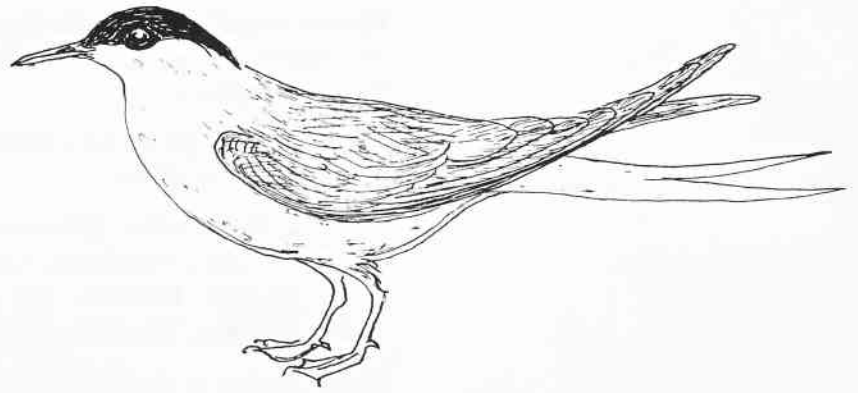

○ Øer, hvorpå lovlig eller ulovlig
indsamling af måge- og gåseæg
er konstateret.

ULOVIGHEDER MOD KNOPSVANEN

○ Øer, hvorpå ulovlig ødelæggelse af knopsvaneder ved prikning eller knusning af æg er konstateret.

Naturfredningsloven fra 1969 medførte en åbning for færdsel langs alle vore kyster og på alle udyrkede områder uden forsvarlig indhegning. Denne åbning har desværre haft uheldige følger for fuglelivet netop på småøerne, som jo oftest er udyrkede, og den store vækst i lystbådenes antal har gjort øerne til mål for landgang og ophold – således som det er beskrevet i indledningen og under flere øer.

I erkendelse af, at netop småøernes fuglekoncentrationer er sårbare overfor færdsel, har man fra foråret 1976 etableret en ny form for vildtreservater på nogle af vore fuglerigeste småøer, de såkaldte øreservater. Jagtlovens paragraf 35 har været den juridiske baggrund for oprettelsen af øreservaterne, og administrationen sker idag på Vildtreservatkontoret på Vildtbiologisk Station, Kalø.

Øreservaterne indebærer færdselsforbud i fuglenes yngletid, normalt fra 1/3 til 15/7, ligesom der er forbud mod indsamling og ødelæggelse af fugleæg.

Øgruppen, der har stået for udvælgelsen af de godt 25 småøer i hele Danmark, består af vildtbiologer, repræsentanter fra Ternegruppen og bl.a. også af ornithologer fra den fynske øundersøgelse.

På det følgende kort er de allerede etablerede fynske øreservater markeret med tre cirkler:

Bastholm, oprettet i 1977, landgangsforbud: 1/3-15/7.

Bredholm, oprettet i 1977, landgangsforbud: 1/3-15/7.

Græsholm, oprettet i 1977, landgangsforbud: 1/3-15/7.

Grensholm, oprettet i 1977, landgangsforbud: 1/3-15/7.

Vresen, oprettet i 1976, landgangsforbud: 15/3-30/6.

(Mågeøerne, oprettet i 1968, landgangsforbud: 1/3-31/7.)

Med to cirkler er angivet øgruppens forslag til vildtreservater, der endnu ikke er færdigbehandlet i Vildtnævnet på nuværende tidspunkt. Status 15. marts 1977:

Hjelms Hoved, Langholm, Langholms Hoved, Storeholm, En ny holm ved Storeholm, Mejlø, Enø, Roholm, Flintholm, Kyholm, Dræet og En ny holm ved Dræet.

Endelig er der på kortet markeret de forslag, som den fynske øundersøgelse yderligere stiller:

Egholm, Fiskerholm, Holmene ved Bjørnø, Store og Lille Rallen, Odden, Mejlholm, Vibeholm, Græsholm ved Hjortø, Store og Lille Egholm, Nyland, Eskildsø, alle øer i Lillestrand, Sorte Ø, Mågeø, Dørholm, Ægholm, Trindelen og Æbeløholm.

Dette forslag er mere vidtgående. Som det fremgår medtages flere øer end Vildtnævnet i første omgang har ønsket at beskytte.

Nærværende rapport viser, at flere øers fugleliv har behov for beskyttelse, og at det haster med både landgangsforbud i yngletiden og landskabsfredninger med tilknyttede plejeprojekter.

Landskabs- og biotopsfredning bør helt naturligt foretages samtidig med oprettelse af vildtreservaterne. Det er ikke nok at frede fuglene, hvis deres vilkår på grund af biotopsændringer forringes.

Der er flere eksempler på nødvendigheden af biotopssikring i de fynske vildtreservater, der ikke er tilknyttet øerne, f.eks. Fogense Enge.

Når vi for Hjortø-området foreslår beskyttelse af landskab såvel som fugle, er det med det håb, at man kan bevare et stykke typisk ø-miljø for fremtiden. Færdselsbegrænsningen bør således naturligt kun omfatte de ubeboede øer og holme.

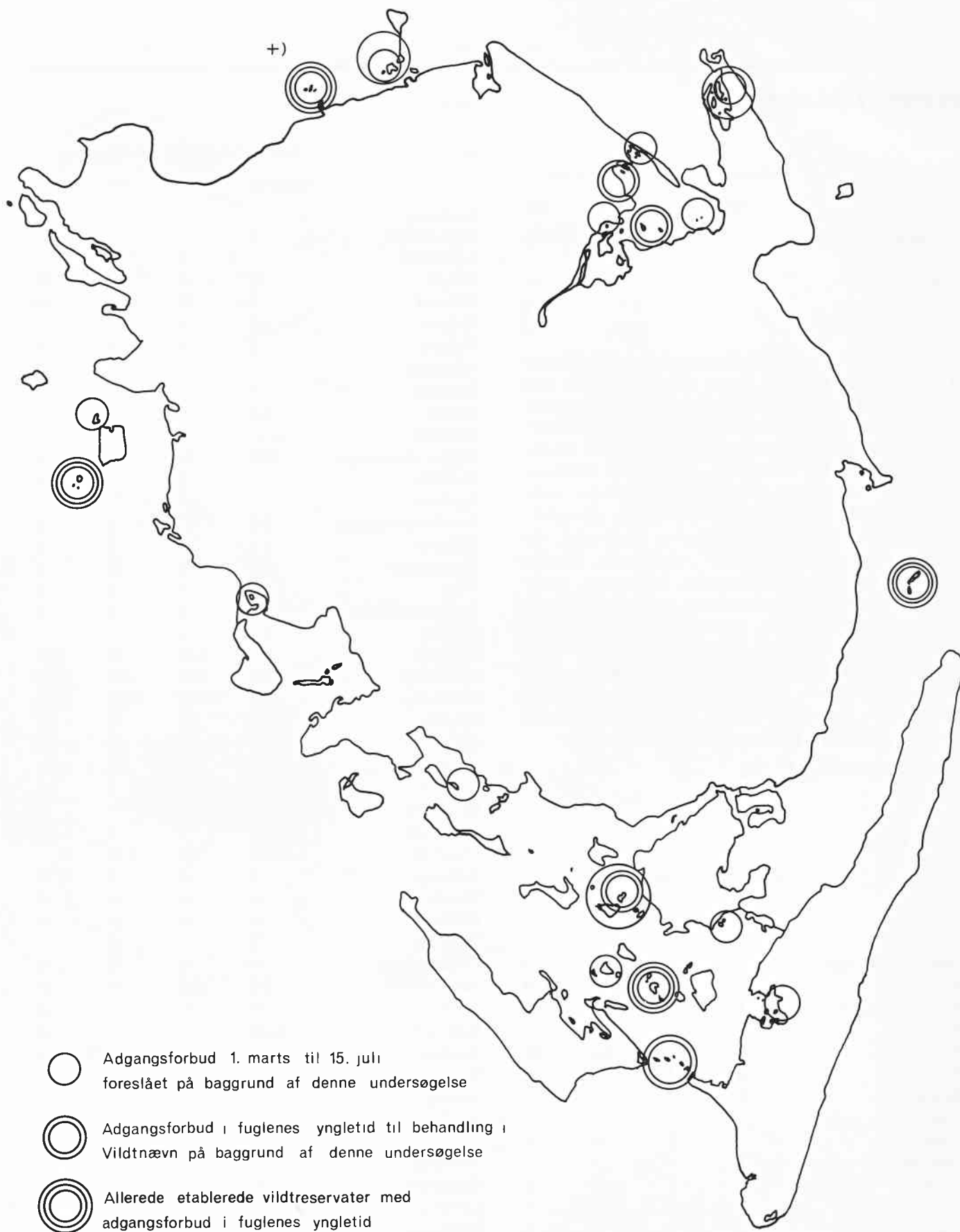
Man bør nok idag kræve i bestræbelserne for at bevare kystfuglene og deres biotoper, at der til enhver fredning påbydes plejeforanstaltninger, der kan bevare biotopen uændret. Kystfuglenes domæne, strandengene, er nemlig en dynamisk landskabstype, som hurtigt ændrer karakter, hvis driften ændres.

Omvendt ser man ofte landskabsfredning af fuglerige områder, hvor et så vigtigt landskabs-element som fuglene ikke automatisk er beskyttet. En sårbar ynglefuglelokalitet eller en trækfuglerasteplads af international betydning kan således være landskabsfredet, men ikke underkastet færdselsbegrænsninger eller jagtforbud.

Hvis fuglelivet fremover skal bevares, er det lige vigtigt at beskytte såvel arter som biotoper. Vor konklusion må derfor være, at bestræbelserne vedrørende beskyttelse af småøerne og deres fugleliv bør koordineres og behandles som en helhed.

Vi håber, at vore forslag vil medføre en øget debat om hele fredningsproblematikken og beskyttelseskravene for vore kystfugle, især på de ubeboede småøer.

FORSLAG TIL FÆRDSELSREGULERING

+) Mågeøerne er ikke vildtreservat, men under administration af Vildtbiologisk Station med adgangsforbud fra 1. marts til 31 juli

YNGLE-FUGLELISTER

Tegnforklaring: + = yngler, men antal par ukendt
 ? = muligvis ynglende
 = ikke registreret som ynglende

ØERNE I LILLEBÆLT

FÆNØ

Art	Skønnet ynglebestand i antal par		
	1973	1975	1976
Fiskehejre	35	175	170
Grågås		6-7	?
Gråand		2-4	?
Musvåge		2-3	4-6
Digesvale		200	200

Kommentar: P.g.a. øens størrelse og udseende samt få og forholdsvis korte besøg på øen, har det kun været muligt at skaffe oplysning om få fugles yngleantal. Men af yderligere arter, der er registreret som ynglende, kan nævnes: Gravand, toppet skallesluger, spurvehøg, tårnfalk?, grønbenet rørhøne, blishøne, strandskade, vibe, st. præstekrave, dobbeltbekkasin?, rødben, huldue, ringdue, slørugle?, natugle, stor flagspætte, sanglærke, landsvale?, digesvale, ravn, gråkrage, allike?, skovskade, musvit, blåmejse, sortmejse, sumpmejse, halemejse, spætmejse, træløber?, gærdesmutte, sangdrossel, solsort, rødstjert, rødhals, rørsanger, gulbug, munk, havesanger, tornsanger, gærdesanger, løvsanger, gransanger, skovsanger?, fuglekonge, broget fluesnapper, jernspurv, engpiber, skovpiber, hvid vipstjert, stær, grønirisk, stillits, tornirisk, bogfinke, gulspurv, rørsurv, gråspurv og skovspurv.

Klassifikation: S2, M3, F2

FÆNØ KALV

Art	Skønnet ynglebestand i antal par			
	1970	1972	1974	1975
Gravand		1	1	
Toppet skallesluger		?		?
Strandskade	3	2	3	3
Stor præstekrave	1			
Sølvmåge		5		1
Stormmåge	30	15	10	20
Havterne	4	?		?
Ringdue	2			
Gråkrage				?
Solsort		?	1	1
Løvsanger	1			
Jernspurv		?		1
Hvid vipstjert	1	?		1
Bogfinke		1	1	1
Gulspurv				1

Klassifikation: F3

BRANDSØ

Art	Skønnet ynglebestand i antal par			
	1966-67	1974	1975	1976
Sorthalset lappedykker	1			
Knopsvane		4	3	
Grågås	15	10	12	15
Gravand	1	15	15	10
Gråand	2-5	5	3-4	+
Krikand	?	?	?	?
Atlingand				?
Spidsand	?			
Skeand	1-2			
Troldand			1	1
Toppet skallesluger	4-6	30	30	+
Tårnfalk		1	?	1
Agerhøne		?		
Grønbenet rørhøne	1-2	3	1	2
Blishøne	1-2	10	8	+
Strandskade	4-6	12-15	10	8
Vibe	1	?	3	1
Stor præstekrave	3-5	3	2	2
Rødben	1-2	2		
Sølvmåge	4-6	150	150	150
Stormmåge	225	800	900	1000
Hættemåge	300	4000	4200	1800
Havterne	15-20	75	6	25
Splitterne		25	60	25
Ringdue	+	10	10	+
Natugle	?	?	1	?
Sanglærke	+	5	+	+
Landsvale	50-60	3	2	+
Digesvale	40-50	50	120	+
Gråkrage	1	4	2	+
Musvit	+	+	+	+
Blåmejse	+	+	+	+
Træløber	?		?	
Gærdesmutte	+	+	+	+
Sangdrossel	5-6	6-8	+	+
Solsort	+	+	+	+
Rødstjert	5-10	+	+	+
Rødhals	+	+	+	+
Rørsanger		1	1	
Gulbug	4-6	+	+	+
Munk	+	+	+	+
Havesanger	+	+	+	+
Tornsanger	10-15	10	+	+
Gærdesanger	+	+	+	+
Løvsanger	+	15	+	+
Skovsanger	1-2		1	
Fuglekonge		+	+	
Grå fluesnapper	1			
Jernspurv	3-4	+	+	+

Art	Skønnet ynglebestand i antal par				Art	Skønnet ynglebestand i antal par			
	1966-67	1974	1975	1976		1966-67	1974	1975	1976
Skovpiber		1	1		Gulspurv	+	+	+	+
Hvid vipstjert	3-4	2	1	1	Rørspurv		?	?	?
Stær	?	?	?	?	Gråspurv	+	+	+	+
Grønirisk	2-4	+	+	+	Skovspurv	+	+	+	+
Grønsisken	1								
Tornirisk	+		?	?					
Bogfinke	+	+	+	+					

Klassifikation: S2, (H3), M1, F1

BAAGØ

Art	Skønnet ynglebestand i antal par								
	1967	1969	1970	1971	1972	1974	1975	1976	
Knopsvane	3	9	5	8	8	3	2	3	
Grågås	20	+	22	35	40	35	20	10	
Gravand	9	9	10	8	10	4	7	7	
Gråand	3	2	5		?	3	?	3	
Atlingand				2					
Spidsand	4	1	1	1	?	4	?	3	
Skeand						?	?		
Ederfugl	1				2	2	1		
Toppet skallesluger	3	7	6	15	13	7	12	12	
Tårnfalk							?	?	
Agerhøne	+	5	+	+	+	+	+	+	
Rørhøne	4	+	4	+	2	2			
Blishøne		3	8	+	5	6	6	7	
Strandskade	15	+	15	14	15	18	19	22	
Vibe	13	+	20	+	+	+	30	25	
Stor præstekrave	6	4	7	11	4	3	5	7	
Dobbelt bekkasin	3	2			2	2	?		
St. kobbersneppe					1				
Rødben	11	12	12	+	16	13	15	27	
Alm ryle	?	?		1	1-2				
Klyde	13	+	7	12	17	16	17	5	
Svartbag								1	
Sølvmåge	18	10	35	18	30	14	40	90	
Stormmåge	150	250	450	135	170	285	350	275	
Hættemåge	100	120	200	65	50	90	800	550	
Havterne	26	20	8	45	55	70	43	30	
Dværgterne	7	5	5	4	2	?	?	2	
Ringdue	3		10	+	10	+	+	7	
Gøg	2	3	3	2	3	+			
Bysvale	15	1	5	4	10	2	4	6	
Digesvale	100	250	225	125	75	200	200	650	
Gråkrage	2	2		1		?	+		
Gul vipstjert					1	3	4	7	
Rødr. tornsk.					1			1	

Kommentar: Af andre ikke optalte småfugle, men dog registreret som ynglefugle, findes der: Sanglærke, landsvale, musvit, blåmejse, sumpmejse, gærdesmutte, sangdrossel, solsort, nattergal, rødhals, rørsanger, kærsanger, sivsanger, gulbug, munk, havesanger, tornsanger, gærdesanger, løvsanger, jernspurv, hvid vipstjert, engpiber, stær, grønirisk, stillits, tornirisk, bogfinke, gulspurv, kornværpling, rørspurv, gråspurv og skovspurv.

I alt 66 forskellige ynglefugle i perioden 1967-1976.

Klassifikation: E 2, F 2

EGHOLM

Art	Skønnet ynglebestand i antal par				
	1971	1972	1974	1975	1976
Knopsvane	4	14	9	7	7
Grågås	5	4	8	5	5
Gravand			1	1	?
Gråand	2				
Ederfugl	2	3	7	20	20
Toppet skallesluger		3-5	10	3	+
Strandskade	10	6-10	12	11	10
Stor præstekrave					?
Klyde			5		
Svartbag				2-3	3
Sølvmåge	900	1000	900	1000	900
Stormmåge			4	10	10
Havterne	12	25	15	2	?
Sanglærke			2		1-2

Klassifikation: E 3, F 2

BASTHOLM

Art	Skønnet ynglebestand i antal par			
	1971	1974	1975	1976
Knopsvane	16		4	1
Grågås	1	20	16	21
Gravand		1		?
Gråand		1	?	1
Skeand		1		
Toppet skallesluger	5-6	+	8	+
Strandskade	7	8	8	10
Vibe		1	1	1-2
Sølvmåge	125	150	400	400
Stormmåge	6	5	10	3
Havterne	7			
Sanglærke		1	1	1
Engpiber			1	1-2
Hvid vipstjert	1			
Rørspurv			1	1

SMÅHOLMENE

Art	Skønnet ynglebestand i antal par			
	1971	1974	1975	1976
Den store:				
Knopsvane	5	2	9	
Grågås	1	15	3	6
Toppet skallesluger			1	
Strandskade	1	2	2	1
Sølvmåge	23	25	40	+
Stormmåge			6	?
Havterne			90	+
Rørspurv			1	

Art	Skønnet ynglebestand i antal par			
	1971	1974	1975	1976
Den lille:				
Knopsvane	1		4	
Grågås		1	3	2
Strandskade	1		2	1
Svartbag			1	?
Sølvmåge	6	5	10	+
Stormmåge			2	?

Klassifikation: F 2

Kommentar: At tallene for 1976 er så sparsomme skyldes, at der kun findes en meget tidlig optælling (18/4). Muligheden for ynglende havterner i 1971 og 74 findes, da der disse år også kun har været en optælling, og den har for havternernes vedkommende været lige tidlig nok til at registrere den som ynglende.

Klassifikation: F 2

TORØ

Art	Skønnet ynglebestand i antal par			
	1971	1974	1975	1976
Knopsvane	1	4	2	2
Gravand		6	+	5
Gråand		10	+	5
Toppet skallesluger		15	+	10
Rørhøne		6		
Blishøne		15	5	5
Strandskade	5	12	10	8
Vibe	5	15	6	4
Stor præstekrave	1	5	2	1
Rødben	3	8	5	3
Sølvmåge	40	80	+	35
Stormmåge	50	200	+	50
Hættemåge	60	300	150	125
Fjordterne		40		
Havterne	40	140	+	75
Dværgterne	1	2		
Engpiber	5	4	4	4

Kommentar: Af andre arter, der er registreret som ynglende men ikke optalt, findes der: Ringdue, gøg, natugle, sanglærke, landsvale, husskade, musvit, blåmejse, gærdesmutte, sangdrossel, solsort, rødhals, gulbug, munk, havesanger, tornsanger, løvsanger, jernspurv, hvid vipstjert, stær, grønirisk, tornirisk, bogfinke, gulspurv, rørspurv, gråspurv og skovspurv.

Tallene må tages med stort forbehold for årene 1974-75-76, da der kun har været foretaget en optælling pr. år. At tallene for 74 gennemgående ligger noget højere end de andre, synes noget mistænkeligt, så disse må tages med særligt forbehold. Til tallene fra 1971 skal der siges, at de udelukkende stammer fra den nordlige strandeng, Vesterkær.

Klassifikation: (E3), F2

ØERNE I HELNÆSBUGTEN

FISKERHOLM

Art	Skønnet ynglebestand i antal par		
	1974	1975	1976
Knopsvane	3		1
Toppet skallesluger		1	2
Strandskade	1	2	1
Stormmåge	150	150	290
Hættemåge	750	600	500
Splitterne	4	4	8
Havterne	25	20	40

Klassifikation: F2

ILLUMØ

Art	Skønnet ynglebestand i antal par			
	1973	1974	1975	1976
Knopsvane	4	10	5	4
Grågås	?	4	?	5
Gravand	?	+	12	10
Gråand		1	3	3
Toppet skallesluger	+	+	20	20
Blishøne	3	5	4	2
Grønbenet rørhøne			1	
Strandskade	17	24	25	23
Vibe	2	11	4	6
Stor præstekrave		1	3	
Rødben	3	5	?	1
Klyde	1			
Alm. ryle			?	
Sølvmåge	775	720	1075	950
Stormmåge	845	365	750	750
Hættemåge	1500	350	20	30
Havterne	85	9	22	25
Dværgterne		?	1	
Ringdue		?	?	2
Sanglærke	+	24	25	10
Landsvale		?	?	?
Gråkrage		3	2	2

Kommentar: Foruden ovennævnte er følgende fugle registreret som ynglende: Musvit, sumpmejse, sangdrossel, solsort, gulbug, munk, havesanger, tornsanger, gærdesanger, løvsanger, jernspurv, engpiber, hvis vipstjert, gul vipstjert, stær, tornirisk, bogfinke, gulspurv, kornværpling, rørspurv og gråspurv.

Klassifikation: F2

HORSEHOVED

Art	Skønnet ynglebestand i antal par			
	1973	1974	1975	1976
Knopsvane	1	2		1
Grågås		1	4	1

Art	Skønnet ynglebestand i antal par			
	1973	1974	1975	1976
Gravand				2
Gråand			1	
Spidsand		1		
Strandskade	8	5	5	2
Sølvmåge	10	30	40	35
Stormmåge	10	?	5	10
Hættemåge	10	4		
Fjordterne		1		1
Havterne	1	6		4
Ringdue		1		
Sanglærke	2	1	2	?
Gråkrage				1
Engpiber		1		
Gulspurv	1			
Gråspurv		1		

Klassifikation: F3

VIGØ

Art	Skønnet ynglebestand i antal par			
	1973	1974	1975	1976
Knopsvane	2	1	2	2
Gravand	+	+	10	+
Toppet skallesluger	+	+	8	7
Strandskade	15	8	5	5
Sølvmåge	50	30	100	50
Stormmåge	400	300	575	225
Hættemåge		425	1085	600
Havterne	32	60	25	25
Splitterne		3		

Kommentar: Af andre ynglefugle kan nævnes: Ringdue, sanglærke, digesvale, gråkrage, sangdrossel, solsort, gulbug, munk, tornsanger, gærdesanger, løvsanger, gærdesmutte, jernspurv, engpiber, hvid vipstjert, stær, tornirisk, bogfinke og gulspurv.

Klassifikation: F2

ØERNE I DET SYDFYNSKE ØHAV

LYØ

Art	Skønnet ynglebestand i antal par					
	1969	1972	1973	1974	1975	1976
	/70					
Lille lappedykker	+	+	+	+		1
Gråstrubet lappedykker	/2	2	2	2	1	1
Toppet lappedykker			+			
Knopsvane	12	11	3	9	9	4
Grågås						1
Gravand	8	14	15	17	15	15
Krikand	/1		1	?	?	?
Atlingand	1	1	1	2		

Art	Skønnet ynglebestand i antal par					
	1969	1972	1973	1974	1975	1976
Gråand	4	10	10	+	+	15
Skeand	2	4	4	4	3	2
Spidsand	3					
Taffeland	3	11	9	10	8	7
Troldand			2	2		1
Toppet skallesluger	alm	alm	45	20	20	14
Tårnfalk	/2					
Musvåge			1			?
Vandrikse	?	4	+	+		
Grønbenet rørhøne	?	?	+	?	15	10
Blishøne	alm	alm	alm	33	37	25
Strandskade	33	46	53	40	55	43
Vibe	alm	alm	alm	+	+	40
Stor præstekrave	15	10	10	10	9	9
Dobbeltbekkasin	4	5	+		4	1
Rødben	37	24	29	27	28	24
Brushane		3				
Klyde	11	10	10	9	12	11
Sølvmåge		3	2	2	4	5
Stormmåge	25	33	8	23	27	33
Hættemåge	250	250	250	200	225	185
Dværgmåge	1					
Havterne	?	6	65	75	105	110
Fjordterne	3		+			
Dværgerterne	2	3	3	3	4	2
Ringdue	?	enk	enk	5		5
Tyrkerdue	?	8	7	8	8	7
Kirkeugle		3	2	3	3	3
Sortkrage	?	1	1	1	1	
Gråkrage						4
Stenpikker			+	3	5	2
Hvid vipstjert	?	få	2	2		2
Gul vipstjert	3	1	2	2	5	3

Kommentar: Ovenstående liste omfatter arter, hvor talangivelse har været mulig. Desuden yngler følgende arter regelmæssigt – uden nogen tal for bestandsstørrelse: Gøg, (natugle), (stor flagspætte), sanglærke, landsvale, bysval, digesvale, musvit, blåmejse, (sumpmejse), (træløber 1973), gærdesmutte, sangdrossel, solsort, (rødstjert), rødhals, kærsanger, sivsanger, rørsanger, gulbug, (havesanger), munk, tornsanger, gærdesanger, (løvsanger), jernspurv, engpiber, (rødrygget tornskade 1972), stær, (grønirisk), tornirisk, bogfinke, kornværling, gulspurv, rørspurv, gråspurv, skovspurv.

Udsat af jagtforeningen: Grågås, gråand, agerhøne og fasan.

Klassifikation: M2, E3, F3

BJØRNØ

Art	Skønnet ynglebestand i antal par				
	1966	1973	1974	1975	1976
Knopsvane		1		2	1
Gravand	2	4	5	7	6

Art	Skønnet ynglebestand i antal par				
	1966	1973	1974	1975	1976
Atlingand		2			
Gråand		1	5	4	8
Toppet skallesluger	3	9	4	5	4
Grønbenet rørhøne		1	1	1	1
Blishøne			1		1
Strandskade	5	10	17	15	17
Vibe	+	13	25	23	15
Stor præstekrave	3	2	3	3	3
Dobbeltbekkasin	2	1	?	?	
Rødben	5		8	6	10
Klyde	4				
Sølvmåge				?	
Stormmåge	13		3	10	8
Hættemåge			3	28	175
Havterne	5	1	3	2	
Sanglærke	+	+	+	+	+
Ringdue		+		1	2
Landsvale		+	+	25	15
Digesvale		+	75	470	535
Gråkrage			1	2	1
Musvit			1	2	2
Sangdrossel		+		2	1
Solsort		+	10	13	10
Stenpikker		1	1		
Bynkefugl		1			
Gulbug			2	3	2
Tornsanger		+	2	2	3
Havesanger			1		1
Gærdesmutte				1	
Jernspurv			2	2	1
Engpiber		+	1	4	4
Hvid vipstjert		+	1		
Gul vipstjert		+		1	1
Stær		+	17	35	23
Grønirisk		1	1	3	4
Stillits					1
Tornirisk		+	7	6	5
Bogfinke				1	2
Gulspurv			1	2	2
Kornværling		3	3	5	2
Rørspurv		2	3	4	2
Gråspurv		+	+	+	+
Skovspurv			2	5	3

Kommentar: 1966-tallene er kun fra Digerne og derfor ufuldstændige at sammenligne med.

Klassifikation: M3, E3, F3

BJØRNØ HOLME

Art	Skønnet ynglebestand i antal par				
	1907	1973	1974	1975	1976
Knopsvane		1	2	3	1
Gravand		1	2	2	1
Gråand			1	2	?
Toppet skallesluger		+	3	3	2

Art	Skønnet ynglebestand i antal par				
	1907	1973	1974	1975	1976
Grønbenet rørhøne			1		
Blishøne					1
Strandskade	1	1	2	6	5
Vibe			1	?	1
Stor præstekrave	adsk		2	2	2
Rødben			3	3	2
Klyde				1	
Sølvmåge			2	2	1
Stormmåge	75	23	45	65	85
Hættemåge	enk			10	2
Havterne		30	17	2	4
Fjordterne	23				
Dværgterne	10				
Sanglærke				2	2
Stenpikker			1		
Engpiber				1	1
Hvid vipstjert				1	
Gul vipstjert				1	
Rørspurv				1	

Kommentar: jvf. lokalitetsbeskrivelsen for omfanget af lokaliteten.

Klassifikation: F3

KIDHOLM v. Svelmø

Art	Skønnet ynglebestand i antal par				
	1907	1973	1974	1975	1976
Knopsvane		3	1	1	
Grågås				?	
Gravand		1	5	4	1
Gråand		1			
Toppet skallesluger			3	3	1
Blishøne				1	1
Strandskade		4	4	5	4
Rødben				?	
Sølvmåge			1	2	
Stormmåge	få	25	30	40	40
Havterne		11	35	20	18
Dværgterne	2				
Sanglærke					1
Digesvale		+	3		
Solsort		1	1		1
Tornsanger		1	?		
Hvid vipstjert		1	1	1	
Stær				1	1
Gråspurv		1	2	2	1

Klassifikation: F3

SKÅLHOLM

Art	Skønnet ynglebestand i antal par		
	1974	1975	1976
Knopsvane	1		
Toppet skallesluger		1	

Art	Skønnet ynglebestand i antal par		
	1974	1975	1976
Blishøne	3		2
Strandskade		1	
Rørsanger		?	
Rørspurv		?	

Klassifikation: E

LILLE SVELMØ + GRÆSHOLM

Art	Skønnet ynglebestand i antal par				
	1907	1973	1974	1975	1976
Knopsvane		5	4	4	1
Gravand		1	3	3	4
Toppet skallesluger		+	4	2	1
Strandskade	5	1	6	5	6
Vibe		1		1	1
Stor præstekrave	adsk	1	2	2	1
Rødben	nog	1	1	?	1
Sølvmåge	en del			2	2
Stormmåge	en del	50	15	30	50
Hættemåge				10	30
Havterne	en del	21	2	12	33
Fjordterne	en del				
Dværgterne	en del				
Sanglærke			4	4	4
Solsort		+	1	2	1
Tornsanger		1		1	1
Gærdesanger				1	
Hvid vipstjert		1	?		1
Jernspurv			1		
Tornirisk			2	2	2
Gulspurv		1		2	
Rørspurv			1	1	

Kommentar: 1921 byder på ynglende hætte- og stormmåge, digesvale samt strandskade.

Klassifikation: F3

STORE SVELMØ

Art	Skønnet ynglebestand i antal par				
	1969	1973	1974	1975	1976
Knopsvane		2	3	1	1
Gravand		+	2	8	2
Gråand		+		2	1
Toppet skallesluger	15	13	5	7	10
Blishøne		1			
Strandskade	2	3	3	5	4
Vibe		10	3	3	1
Rødben	?	1		1	?
Sølvmåge		3	?	2	
Stormmåge	mange	50	60	75	150

Art	Skønnet ynglebestand i antal par				
	1969	1973	1974	1975	1976
Sanglærke		+	5	+	10
Landsvale		+	4	3	+
Digesvale		+	58	120	290
Gråkrage			?		
Stenpikker				1	
Solsort		+	3	5	3
Sangdrossel				1	
Gulbug				1	1
Tornsanger		+		2	
Gærdesanger				1	
Hvid vipstjert		1	2	2	
Gærdesmutte				1	
Jernspurv		+		1	
Stær		flere	5	5	2
Grønirisk			1		
Tornirisk		+	3	6	9
Gulspurv		+	1	2	2
Rørspurv		+	1	1	
Gråspurv		+	8	10	10
Skovspurg				?	2

Kommentar: 1969 tællingen inkluderer Lille Svelmø

Klassifikation: F3

AVERNAKØ/KORSHAVN

Art	Skønnet ynglebestand i antal par				
	1965/69	1973	1974	1975	1976
Gråstrubet lappedykker	1/		3	2	1
Knopsvane	17/20	6	6	4	2
Grågås		1		?	
Gravand	25/	15	24	17	16
Atlingand	1/				
Gråand	2/7	4	19	12	5
Spidsand	/?		1	1	?
Skeand	1/	+	1	?	
Taffeland		2	2	2	3
Toppet skallesluger	alm	utl	30	14	6
Tårnfalk			1	2	
Agerhøne			?		
Grønbenet rørhøne		2	+	4	31
Blishøne	7/10	18	+	25	39
Strandskade	13/35	talr	45	28	31
Vibe	19/40	+	65	23	32
Stor præstekrave	8	5	6	8	14
Dobbeltbekkasin	2	1	?		1
Stor kobbersneppe	1				
Rødben	24	10	16	13	19
Klyde	29/25	3	7	5	8
Alm. ryle	3/				
Sølvmåge	3/	28	125	230	140
Stormmåge	80/50	51	43	63	63
Hættemåge	550/1000	850	950	670	1285
Havterne	10/	20	18	9	16
Dværgterne		1	2	1	2
Ringdue			+	8	+

Art	Skønnet ynglebestand i antal par				
	1965/69	1973	1974	1975	1976
Gøg		+	+	3	2
Kirkeugle	+			?	?
Skovhornugle			?		
Sanglærke	+	+	125	+	+
Landsvale		+	+	+	+
Digesvale		73	600	+	
Gråkrage		1	+	7	+
Husskade			+	4	
Musvit			+	+	+
Blåmejse			+	+	+
Gærdesmutte			+	+	+
Sangdrossel			13	+	+
Solsort	+	+	+	+	+
Stenpikker	1	1	2	5	6
Rødstjert		+			
Løvsanger				+	+
Munk			1	+	+
Gærdesanger				+	+
Tornsanger		+	25	+	+
Havesanger					+
Kærsanger	+				
Gulbug					+
Jernspurv			1	+	+
Engpiber	+	+	16	15	7
Hvid vipstjert	1	+	5	8	2
Gul vipstjert	3/3	1	2	3	5
Stær			30	+	+
Grønirisk		+	2	4	
Tornirisk		+	40	10	+
Bogfinke					+
Kornværbling				3	2
Gulspurv				+	+
Rørspurv		+	15	15	10
Gråspurv			+	+	+
Skovspurv			+	+	+

Kommentar: Ikke lige store dele af øen er dækket hvert år, hvorfor direkte sammenligning er uhen-sigtsmæssig.

Klassifikation: M2, E2, F3

FLÆSKHOLM

Art	Skønnet ynglebestand i antal par					
	1907	1942	1966	1973	1974	1975
Knopsvane			2	3	4	?
Grågås						2
Gravand			1		1	2
Gråand			?		?	1
Toppet skallesluger					?	
Strandskade	1		5	1	1	2
Stor præstekrave	nog	2	1			1
Rødben	få			1		
Sølvmåge			6	4	6	?
Stormmåge	nog	50	55	50	27	+
Hættemåge	nog					

Art	Skønnet ynglebestand i antal par					
	1907	1942	1966	1973	1974	1975
Havterne		30	7	15	16	?
Fjordterne			?			
Dværgterne	4		2			
Sanglærke	2				1	

Kommentar: Besøget i 1975 er meget tidligt og tallene derfor meget mangelfulde.

Klassifikation: F3

GRYDHOLM

Art	Skønnet ynglebestand i antal par			
	1907	1973	1974	1975
Knopsvane		1		
Strandskade			1	2
Stor præstekrave	1			
Sølvmåge			3	
Stormmåge	få			
Dværgterne	1			

Kommentar: Tallene fra 1975 er mangelfulde, idet øen kun besøgte en gang i yngletiden, og dette besøg endda meget tidligt.

Klassifikation: F

SKARØ

Art	Skønnet ynglebestand i antal par				
	1907	1973	1974	1975	1976
Knopsvane		1	1	4	2
Gravand	+	1	3	17	7
Atlingand		?	1		
Gråand		2	3	3	+
Spidsand		1	2	2	2
Skeand		2	3	2	1
Toppet skallesluger		10	10	20	7
Grønbenet rørhøne			1	2	1
Blishøne		10	7	5	?
Strandskade		13	16	23	27
Vibe	+	+	10	23	16
Stor præstekrave	+	4	3	4	4
Rødben	+	6	10	10	11
Klyde		1	2	5	9
Alm. ryle	+				
Sølvmåge		+	3	9	3
Stormmåge		82	95	120	195
Hættemåge	+	125	100	80	145
Dværgterne	+	1	1		1
Havterne		13	10	3	3
Natugle		?			
Sanglærke		+	+	+	+
Landsvale		+	20	35	20
Bysvale		+	3	15	4
Digesvale			10		
Musvit		+		2	1

Art	Skønnet ynglebestand i antal par				
	1907	1973	1974	1975	1976
Blåmejse				1	
Husskade		+			
Solsort		+	12	19	13
Sangdrossel		+	3	2	2
Stenpikker			2	1	
Bynkefugl			2		
Gærdesmutte		+		1	
Rørsanger				?	
Gulbug			2	6	5
Munk				1	
Tornsanger			7	10	6
Gærdesanger		+	3	1	1
Løvsanger			2		
Jernspurv		+		2	1
Engpiber		+	6	6	8
Hvid vipstjert	+	1	2	2	1
Gul vipstjert	+	+		?	
Stær		+	30	35	25
Tornirisk			6	8	8
Grønirisk			2	2	
Bogfinke			3	2	
Kornværling			1	2	
Gulspurv		+		2	1
Rørspurv		+	4	7	2
Gråspurv			+	+	+
Skovspurv			+	+	+

Kommentar: Mest effektiv og dækkende optælling i 1975 og 76.

Klassifikation: E2, F3, M3

IHOLM

Art	Skønnet ynglebestand i antal par		
	1974	1975	1976
Knopsvane	7	10	10
Gravand	2	3	2
Gråand	2	3	2
Toppet skallesluger	3	3	3
Strandskade	4	5	5
Rødben	1	?	1
Stormmåge	7	50	35
Gøg	?		
Landsvale	?	?	1
Gråkrage	1	1	1
Blåmejse	1	1	1
Solsort	1	1	1
Gulbug	1	1	
Munk		1	
Havesanger			1
Løvsanger	1		
Jernspurv	1	1	1
Hvid vipstjert	1	1	1
Stær	2	2	2
Tornirisk	1		
Bogfinke	1	1	1
Gulspurv	1	1	2
Rørspurv			?

Kommentar: Stormmågekolonien svær at angive nøjagtig, kun få reder kommer til at indeholde æg, men reder og territorier hævdes.

Klassifikation: (F2)

KIDHOLM v. Thurø

Art	Skønnet ynglebestand i antal par			
	1907	1974	1975	1976
Knopsvane		4	11	5
Gravand		1	3	
Gråand			1	
Toppet skallesluger		1	?	
Strandskade		5	3	5
Sølvmåge			?	?
Stormmåge		1	7	
Sanglærke	1			
Digesvale	en del	6	10	?
Solsort		1		1
Gulspurv	1		1	1

Klassifikation: (F2)

LILLE RALLEN

Art	Skønnet ynglebestand i antal par			
	1907	1974	1975	1976
Knopsvane		9	7	9
Gråand		5	1	2
Toppet skallesluger		3	3	4
Blishøne				2
Grønbenet rørhøne			1	1
Strandskade		1	1	1
Rødben	få			
Stormmåge		9	50	27
Hættemåge	en del	800	600	750
Splitterne		2		
Havterne	en del			
Sanglærke	1			
Rørspurv		1	1	1

Klassifikation: F2

STORE RALLEN

Art	Skønnet ynglebestand i antal par			
	1907	1974	1975	1976
Knopsvane		4		1
Gravand		2	3	3
Gråand		5		3
Toppet skallesluger		3	2	
Agerhøne		?		
Strandskade		1	2	2

Art	Skønnet ynglebestand i antal par			
	1907	1974	1975	1976
Vibe				1
Sølvmåge		45	47	67
Stormmåge		17	4	13
Sanglærke	mange		1	
Digesvale	mange	20	17	48
Engpiber		1	1	
Hvid vipstjert	1		1	1
Rørspurv		3		

Klassifikation: (F3)

ODDEN

Art	Skønnet ynglebestand i antal par					
	1942	1970	1973	1974	1975	1976
Knopsvane		4	7	16	4	2
Grågås				3	6	2
Gravand		2	2	2	3	
Gråand		1		?	1	
Skeand			1	1		
Spidsand			+	?		
Toppet skallesluger			+	2	2	
Blishøne				1		
Strandskade	2	4	7	6	10	12
Vibe	4	1	1	1	2	1
Stor præstekrave	2		1	2	2	1
Rødben	2		2	2	2	
Alm. ryle				?		
Svartbag				?	?	
Sølvmåge	1	171	80	100	200	200
Stormmåge	100	42	30	25	?	50
Hættemåge	15					
Havterne	enk		2	15	20	7
Fjordterne		12	7	13	4	9
Dværgterne			1	2		
Sanglærke	få		+	2	4	2
Hvid vipstjert				1		
Engpiber			+	2	1	
Stær			5	4	?	3

Klassifikation: E2, F(2)

MEJLHOLM

Art	Skønnet ynglebestand i antal par					
	1942	1970	1973	1974	1975	1976
Knopsvane		4	22	22	3	11
Grågås				5	3	
Gravand		3				
Gråand					1	
Spidsand				?		
Strandskade	1	1	5	4	5	1
Vibe	2			2		
Rødben				1	2	
Klyde		1	1			

Art	Skønnet ynglebestand i antal par					
	1942	1970	1973	1974	1975	1976
Svartbag				?		1
Sølvmåge		75	60	90	65	100
Stormmåge	150	50	15	17	10	15
Hættemåge	enk					
Havterne	enk			3		2
Fjordterne		10				
Sanglærke			+	2	2	
Engpiber			+	1		

Kommentar: 1975-tallene upålidelige

Klassifikation: F2

HJÆLSHOVED

Art	Skønnet ynglebestand i antal par					
	1942	1969	1973	1974	1975	1976
Knopsvane		1	1	1	2	2
Grågås				1	6	6
Gravand	1	5	+	4	7	3
Gråand		4	1	2	2	4
Spidsand			1	2	1	2
Skeand		1	+	2	1	2
Toppet skallesluger	1	7	+	?	6	7
Blishøne				1		2
Strandskade	3	3	7	8	14	14
Vibe	6	5	12	10	9	11
Stor præstekrave	1		1	2	2	2
Rødben	5	4	3	6	4	6
Klyde	4	2	6	3	5	7
Svartbag					1	1
Sølvmåge		+	4	12	10	15
Stormmåge	30	+	100	85	80	150
Hættemåge			33			5
Havterne	enk	70	43	?	37	
Dværgterne	1		1	1		
Sanglærke			+	+	+	+
Landsvale				3		
Digesvale						+
Solsort					1	2
Stenpikker					1	
Tornsanger						1
Engpiber			+	3	5	5
Hvid vipstjert						1
Gul vipstjert	1			1		1
Stær					+	6
Tornirisk				2	1	4
Kornværbling					1	
Rørspurv					1	1
Gråspurv				?	+	+
Skovspurv						2

Kommentar: Fra 1907 angives få par af viber og rødben, desuden nogle præstekraver og lærker.

Klassifikation: E2, F2

HJORTØ

Art	Skønnet ynglebestand i antal par					
	1942	1965	1973	1974	1975	1976
Knopsvane		1	1			1
Gravand	1	20	+	20	10	6
Atlingand						?
Gråand	1			5	75	
Spidsand		?	1	1	1	2
Skeand	1	?	+	?	1	
Toppet skallesluger	2	15	+	15	10	6
Blishøne			1	1	3	3
Grønbenet rørhøne					3	
Strandskade	+	10	nog	9	17	15
Vibe	man	13	man	17	23	16
Stor præstekrave		4	?	4	4	3
Dobbeltbekkasin				?		
Rødben		17	flere	13	15	11
Brushane		5				
Alm. ryle			1			
Sølvmåge		7		1	18	17
Stormmåge	få	45	50	1	15	17
Hættemåge		3		10	20	7
Havterne		5	1		4	
Dværgterne	2	2		1	?	
Sanglærke			+	+	+	+
Landsvale			+	+	13	10
Bysvale						1
Digesvale			+	15	40	35
Sangdrossel				1	3	
Solsort			+	8	8	8
Stenpikker				3	1	
Musvit					1	
Bynkefugl				?		
Tornsanger			+	4		4
Gærdesanger						1
Gulbug					2	1
Rørsanger			+	?	+	3
Jernspurv					1	
Gærdesmutte					1	
Engpiber			+	4	13	6
Hvid vipstjert				1	2	2
Gul vipstjert	enk					1
Stær			50	40	105	55
Grønirisk						1
Tornirisk			+	20	8	9
Bogfinke					1	
Kornværbling			flere	4	3	1
Rørspurv			flere	5	4	7
Gråspurv			+	+	+	+
Skovspurv				+	3	3

Kommentar: Uoverensstemmelser mellem mågetal kan skyldes, at Vibeholm tidligere har været indregnet for Hjortø. Her behandles øen særskilt.

Klassifikation: (M2), E2, (F3)

VIBEHOLM

Art	Skønnet ynglebestand i antal par			
	1907	1974	1975	1976
Knopsvane		1	1	1
Grågås			1	
Gråand		1		
Blishøne			1	
Strandskade		2	1	2
Svartbag				?
Sølvmåge			2	1
Stormmåge	set	75	85	110
Havterne		4		3
Sanglærke	1			
Rørspurv		1		

Kommentar: Som det ses, ynglede der ikke måger i 1907.

Klassifikation: F3

GRÆSHOLM v. Drejø

Art	Skønnet ynglebestand i antal par					
	1907	1942	1973	1974	1975	1976
Knopsvane			15	9	18	9
Grågås					4	5
Gravand					?	?
Spidsand					?	
Toppet skallesluger		nog	1		2	1
Strandskade	2				2	2
Vibe						1
Stor præstekrave	adsk	3				
Rødben	5	1	1		1	1
Svartbag						1
Sølvmåge			20	+	75	20
Stormmåge	nog	70	23	5	15	30
Havterne		30	35	47	?	33
Dværgterne	4			2		
Sanglærke				2	3	1
Engpiber		1		2	1	2
Rørspurv				1		

Kommentar: Øens inventeringstid begrunder til dels de svingende angivelser.

Klassifikation: E2, F2

DREJØ

Art	Skønnet ynglebestand i antal par					
	1907	1965	1973	1974	1975	1976
Knopsvane			4	5	7	5
Gravand			11	15	16	14
Krikand		1				
Gråand		7		7	12	7

Art

Skønnet ynglebestand i antal par

	1907	1965	1973	1974	1975	1976
Spidsand			2	1	1	1
Skeand			3		1	2
Toppet skallesluger		+	5	9	16	26
Grønbenet rørhøne		+		4	8	3
Blishøne		1	19	14	23	8
Strandskade		50	41	20	47	53
Vibe	nog	100	40	22	35	25
Stor præstekrave	en d.	3	12	9	7	7
Dobbeltbekkasin		1				
Rødben	nog	30	25	14	20	24
Alm. ryle	man	?		?		
Klyde		9	1	2	11	2
Svartbag						1
Sølvmåge		2	35	90	95	95
Stormmåge		90	110	210	115	134
Hættemåge		500	880	525	1050	270
Havterne		6	11	57	17	70
Fjordterne		5				
Dværgterne	nog	7	6	8	3	3
Ringdue			+		4	3
Gøg			+			
Sanglærke	alm	alm	+	+	+	+
Landsvale			+	+	35	37
Bysvale			+	7	6	7
Digesvale		100	+	275	470	790
Gråkrage				?	1	
Husskade				?		
Musvit		1			6	2
Blåmejse		+				
Gærdesmutte		1			?	
Sangdrossel		1		5	4	7
Solsort		alm	+	10	26	28
Stenpikker	1	alm	+		3	
Bynkefugl		?				
Gulbug				2	2	12
Havesanger			+	1		
Tornsanger		få	+		4	15
Gærdesanger				1	5	
Løvsanger			+	?		1
Rørsanger						1
Kærsanger						2
Jernspurv					3	3
Engpiber		alm	+	16	29	22
Skærpiber				1	1	
Hvid vipstjert		få	+	3	5	1
Gul vipstjert	en d.	få	1	1	5	5
Stær		alm	+	50	105	70
Grønirisk				3	4	5
Tornirisk		alm	+	20	27	24
Bogfinke					4	3
Kornværbling		alm	+	2	13	8
Gulspurv		få	+			
Rørspurv		enk	+	7	15	11
Gråspurv		alm	+	+	+	+
Skovspurv		enk		+	+	+

Kommentar: Forskellig dækningsgrad de forskellige år. I 1907 kun Mejlhoved. De andre år kan sammenlignes med forsigtighed.

Klassifikation: M2, E2, F(2)3

BIRKHOLM

Art	Skønnet ynglebestand i antal par					Art	Skønnet ynglebestand i antal par				
	1965	1973	1974	1975	1976		1965	1973	1974	1975	1976
						Landsvale			23	10	
						Bysvale				2	
Knopsvane	2	15	4	4	4	Digesvale			+	6	10
Grågås					4	Solsort	+	+	11	5	+
Gravand	alm		+	7	6	Stenpikker	+		?		
Gråand			7	5	7	Munk	+				
Spidsand				1	?	Havesanger				1	
Skeand		?	?	2	1	Gærdesanger	+				
Ederfugl			4			Tornsanger			3		
Toppet skallesluger	?		+	9	10	Gulbug			3	1	
Blishøne		1	2			Engpiber			9	6	7
Grønbenet rørhøne			1			Hvid vipstjert		+	3	1	1
Strandskade	2	20	10	12	15	Stær	+	+	21	67	+
Vibe	10	36	16	16	14	Grønirisk			2	3	
Stor præstekrave	1	5	4	4	6	Tornirisk			5	2	+
Rødben	10	14	9	9	10	Kornværling			2	2	
Klyde			1			Rørspurv		+	+	4	3
Svartbag		1				Gråspurv		+	+	15	85
Sølvmåge		25	9	14	15	Skovspurv			+	2	+
Stormmåge	10	510	275	120	85						
Hættemåge		240	120	1							
Havterne		1									
Dværgterne				1							
Sanglærke		+	35	30	+						

Kommentar: Optællingerne har gennemgående vist store udsving, men kan sammenlignes med forsigtighed.

Klassifikation: E3, F2

STORE EGHOLM

Art	Skønnet ynglebestand i antal par							
	1907	1942	1965	1973	1974	1975	1976	
Knopsvane			4	3	2	4	1	
Grågås			4		?	?	6	
Gravand		1	?	5	?	4		
Gråand		2	1		?	?	2	
Spidsand					1		?	
Skeand		1	1		1		2	
Ederfugl					1			
Toppet skallesluger		+	+	2	?	2	3	
Strandskade		25	20	25	12	21	20	
Vibe		mange	25	5	12	3	3	
Stor præstekrave		mange	5	5	6	5	4	
Rødben		mange	10	23	4	2	4	
Brushane		mange	+	+	+	?	?	
Klyde		1	1	15	13	5	5	22
Alm. ryle		ret alm	2	1		1	?	
Svartbag		?	1		1	1	1	
Sølvmåge		få	75	465	800	+	500	
Stormmåge		talrig	300	300	60	75	125	
Hættemåge		enk	25			5		
Havterne		spredt	7		64	35	13	48
Fjordterne		spredt		30		1	5	6
Dværgterne		ret alm	3	17	1		4	4
Sanglærke		mange	+	alm	+	16	10	+
Stenpikker		1						
Gul vipstjert		mange	1			2		

Art	Skønnet ynglebestand i antal par						
	1907	1942	1965	1973	1974	1975	1976
Engpiber		+	alm		7	6	2
Stær					2	+	
Rørspurv				+			

Klassifikation: (E(2)3, F2

LILLE EGHOLM

Art	Skønnet ynglebestand i antal par				
	1907	1942	1973	1975	1976
Knopsvane			7	25	5
Grågås					1
Gravand			1	1	
Gråand					1
Toppet skallesluger	6 set	5 set			
Strandskade	3		7	5	4
Vibe		1	1	1	1
Stor præstekrave	adsk		1		1
Rødben	mange	2	2	1	1
Brushane	adsk				
Sølvmåge			40	37	43
Stormmåge	mange	20	110	77	100
Hættemåge		enk	1	?	
Havterne	en del				
Dværgterne	adsk				
Sanglærke	nogle		+	3	3
Stenpikker	1				
Gul vipstjert	1				
Engpiber		1		2	1

Klassifikation: F(2)3

NYLAND

Art	Skønnet ynglebestand i antal par				
	1965	1973	1974	1975	1976
Knopsvane	7	21	20	6	2
Grågås		1	2	1	1
Gravand				?	
Toppet skallesluger			2	2	1
Strandskade	1	2	3	3	2
Stor præstekrave	1	1	2	2	2
Rødben			1		
Svartbag			1		1
Sølvmåge		2	2	2	2
Stormmåge	25	40	38	35	16
Havterne	15	46	10	10	2
Dværgterne		10	5	1	?
Sanglærke			2	2	1
Engpiber				1	
Stær				1	

Klassifikation: F2

GRÆSHOLM v. Bredholm

Art	Skønnet ynglebestand i antal par						
	1907	1942	1965	1973	1974	1975	1976
Knopsvane			17	26	28	45	30
Grågås			1		2	?	1
Gråand						?	?
Toppet skallesluger				2		2	
Strandskade					4	3	3
Stor præstekrave			enk				
Rødben			nogle				1
Svartbag						1	1
Sølvmåge	10 juv.			3	10	4	8
Stormmåge	en del	+	25	25	16	20	30
Hættemåge				75	50		
Havterne		1				?	
Sanglærke						1	1
Engpiber					1		1

Klassifikation: F2

BUDDIKEN

Art	Skønnet ynglebestand i antal par						
	1907	1942	1965	1973	1974	1975	1976
Knopsvane			1	1		1	
Toppet skallesluger						?	
Strandskade					1	1	1
Svartbag				1			
Sølvmåge	set			4	4	3	
Stormmåge	få	1					2
Hættemåge			23				
Havterne		2					
Fjordterne		1	1				
Sanglærke		?					

Klassifikation: F

BREDHOLM

Art	Skønnet ynglebestand i antal par						
	1907	1942	1965	1973	1974	1975	1976
Knopsvane			6	5	5	8	13
Grågås				+	4	?	11
Gravand		2			?	1	?
Gråand				1	5		2
Spidsand				?	?		3
Skeand			2	1	?		
Toppet skallesluger					2	3	
Strandskade	nogle	15	15	10	10	10	15
Vibe		10	3	1	2	3	2
Stor præstekrave	mange	2		1	3	1	1
Rødben	talrig	7	6		1	1	3
Brushane	talrig	+	10				
Klyde						?	3
Alm. ryle	+						?
Svartbag					2	1	2
Sølvmåge			25	300	500	400	425
Stormmåge	mange	200	300	115	85	+	85
Hættemåge	50	+	150				
Havterne	mange	+	3	75	50	+	55
Fjordterne	mange						
Dværgterne	mange	1	2		2		
Sanglærke	mange	+			15	+	16
Gul vipstjert	mange						
Engpiber		+			14	4	12
Rørspurv					2		2

Klassifikation: E2, F2

GRENSHOLM

Art	Skønnet ynglebestand i antal par						
	1907	1942	1965	1973	1974	1975	1976
Knopsvane			4	5	2	12	10
Grågås						?	
Gravand		1					?

Art	Skønnet ynglebestand i antal par							
	1907	1942	1965	1973	1974	1975	1976	
Gråand	4 set		1			1	1	
Spidsand							1	
Toppet skallesluger	1	+			1	2	?	
Strandskade	3	1	2	2	3	3	3	
Vibe						?	1	
Stor præstekrave	1							
Rødben	11	2					1	
Alm. ryle				?				
Svartbag						?	?	
Sølvmåge				15	+	25	15	
Stormmåge	nogle	25	125	30	?		15	
Havterne		?		5	10		18	
Dværgterne	få	1			1			
Sanglærke	nogle			+	1		2	
Engpiber				+	2		1	

Klassifikation: E2,F(2)3

STRYNØ

Art	Skønnet ynglebestand i antal par			
	1968/69	1974	1975	1976
Knopsvane	2	+	3	2
Gravand	8	30	15	10
Gråand	5	12	5	4
Skeand	?	1		
Toppet skallesluger	12	+	10	4
Tårnfalk		?		
Blishøne	+	4	8	7
Grønbenet rørhøne	3	2	3	
Strandskade	3	15	10	11
Vibe		50	20	23
Stor præstekrave		+	6	3
Rødben	+	20	15	5
Klyde	4	3		3
Sølvmåge	+	?	5	?
Stormmåge	100	25	80	?
Hættemåge	50		55	50
Havterne			6	15
Dværgterne		1	?	
Ringdue		+	5	5
Gøg			+	
Sanglærke	+	+	+	+
Landsvale		+	25	30
Bysvale				15
Musvit		+	3	1
Blåmejse		+		
Gråkrage				+
Gærdesmutte		+		4
Solsort		20	40	25
Sangdrossel		+	10	5
Gærdesanger			1	
Tornsanger		+	20	18
Løvsanger			2	
Gulbug		+	7	5
Kærsanger	+			
Jernspurv		+		4

Art	Skønnet ynglebestand i antal par			
	1968/69	1974	1975	1976
Engpiber		20	18	18
Hvid vipstjert		3	3	3
Gul vipstjert		3	1	3
Stær		+	40	25
Grønirisk		+	10	5
Tornirisk		+	25	10
Stillits			2	?
Bogfinke			3	+
Kornværbling			4	2
Rørspurv		5	4	6
Gulspurv				+
Gråspurv		300	100	125
Skovspurv		40	12	+

Kommentar: Øens størrelse gør optællingerne vanskelige.

Klassifikation: E3, F3

STRYNØ KALV

Art	Skønnet ynglebestand i antal par				
	1942	1968	1973	1974	1976
Knopsvane		?	5	2	2
Gravand		?	4	5	?
Gråand	?	?	1		3
Spidsand				?	1
Skeand		?	1		1
Toppet skallesluger		?	3	5	?
Strandskade	?	5	10	8	5
Vibe	+		2	5	5
Stor præstekrave			2	5	1
Rødben		8	4	3	3
Klyde				1	3
Sølvmåge			10	+	9
Stormmåge	+		400	?	+

Art	Skønnet ynglebestand i antal par				
	1942	1968	1973	1974	1976
Hættemåge			10	?	
Havterne			20	16	?
Dværgterne			1	3	
Sanglærke			+	22	+
Landsvale			+	+	
Gråkrage					1
Solsort			+		
Hvid vipstjert					1
Engpiber			+	9	3
Stær				5	+
Tornirisk					+
Rørspurv			+	3	1
Gråspurv			+	?	10

Kommentar: Obs gennemgående for sporadiske.

Klassifikation: E2, F3

BONDEHOLM

Art	Skønnet ynglebestand i antal par				
	1907	1942	1973	1975	1976
Knopsvane			2	22	5
Grågås				1	

VOGTERHOLM

Art	Skønnet ynglebestand i antal par							
	1907	1942	1943	1973	1974	1975	1976	
Knopsvane				20	21	14	6	
Grågås						?	1	
Gravand				3	3	?		
Gråand				1	?	2		
Spidsand							2	
Skeand						1		
Toppet skallesluger					?			
Strandskade		2		3	6	6	3	
Vibe		enkelte		?		2	1	
Stor præstekrave		adskil.		1	3	1	1	
Rødben		10		?		1	1	
Brushane		7						
Sølvmåge				200	150	375	300	
Stormmåge		mange	100	200	23	35	?	
Hættemåge				25	50			
Havterne		ret hypp.		6	23	?		
Fjordterne		nogle			49			
Dværgterne		4		4	7			
Sanglærke		nogle						
Engpiber				1	?	2	2	
Gul vipstjert				3	?	1	3	
				1	?			

Kommentar: Som Bondeholm

Klassifikation: F2-3

Art	Skønnet ynglebestand i antal par				
	1907	1942	1973	1975	1976
Gravand			1	?	
Gråand				2	
Skeand				?	
Toppet skallesluger			1	?	
Strandskade	3		1	2	2
Vibe					1
Stor præstekrave	enkelte	1			
Rødben		1		1	
Svartbag			1	1	
Sølvmåge			30	45	51
Stormmåge	ringe antal	10	25	20	10
Fjordterne	få				
Havterne	ringe antal	+			
Sanglærke	få	2		1	2
Gul vipstjert		1			
Engpiber			2	1	

Kommentar: Besøgene i 1975-76 lå i primo maj og ultimo april, hvad der forklarer de mangelfulde opgivelser.

Klassifikation: F2-3

DEJRØ

Art	Skønnet ynglebestand i antal par				
	1907	1965	1973	1974	1976
Knopsvane		1	2	?	2
Gravand	1	?	2	?	+
Gråand			1	?	1
Toppet skallesluger	1		2	?	?
Strandskade	4	10	4	+	16
Vibe	en del				2
Stor præstekrave			2	1	2
Rødben	en del		1	?	1
Sølvmåge			250	300	185
Stormmåge	1000+	200	48	30	85
Hættemåge	1000+				
Fjordterne	15				
Havterne	10		29	100	60
Dværgterne	20				
Ringdue					3
Sanglærke	særdeles mange				4
Gråkrage	1				
Digesvale		+			
Engpiber					3
Hvid vipstjert					1

*Klassifikation: F3***LILLEØ**

Art	Skønnet ynglebestand i antal par				
	1907	1965	1973	1974	1976
Knopsvane		5	8	13	3
Gravand				?	1
Gråand					?
Toppet skallesluger				?	2
Strandskade	4		3	7	6
Vibe	få		1	1	?
Stor præstekrave	få		1	1	
Rødben	få			1	1
Sølvmåge	1		500	300	125
Stormmåge	650	150	25	50	100
Hættemåge	200			?	
Fjordterne	45				
Havterne			30	2	
Dværgterne	få		2		
Gråkrage	1				
Sanglærke	en del				2
Stenpikker	1				
Hvid vipstjert				?	
Gul vipstjert	2				

*Klassifikation: F3***HALMØ**

Art	Skønnet ynglebestand i antal par		
	1942	1973	1976
Knopsvane		9	6
Gravand	2	?	3
Gråand	+		2
Toppet skallesluger	7	10	3
Agerhøne			2
Blishøne		2	2
Strandskade	13	12	11
Vibe	10	1	5
Stor præstekrave	?		1
Rødben	2	2	3
Klyde		6	?
Svartbag			?
Sølvmåge		91	105
Stormmåge	350	380	260
Hættemåge	20	525	315
Fjordterne	4		
Havterne	+		
Dværgterne	1		
Ringdue		+	6
Tyrkerdue		+	?
Gråkrage		+	1
Sanglærke	+	+	+
Landsvale	?	+	
Digesvale		105	70
Solsort		+	2
Stenpikker	1		
Bynkefugl	1		
Tornsanger		+	
Engpiber		+	5
Hvid vipstjert	1	1	
Gul vipstjert			2
Stær	+	+	4
Tornirisk		+	4
Gulspurv			1
Rørspurv		+	3
Gråspurv	+	+	+
Skovspurv			2

*Klassifikation: M2, E3, F3***LANGHOLM**

Art	Skønnet ynglebestand i antal par					
	1907	1965	1973	1974	1975	1976
Knopsvane		5	3	3	2	2
Gråand				1		1
Skeand				?		
Toppet skallesluger				4		1
Strandskade	2	2	1	?	5	5
Stor præstekrave	nogle	1	1	1	1	
Rødben	2					
Sølvmåge						8
Stormmåge	få	15	75	75	30	40
Havterne	nogle	25	35	50	10	38
Fjordterne	nogle					

Art	Skønnet ynglebestand i antal par					
	1907	1965	1973	1974	1975	1976
Dværgterne	nogle	1		1		
Sanglærke	1					1
Engpiber				1		
Gul vipstjert	1			?		
Tornirisk	1					

Klassifikation: E 2, F 3

LANGHOLMS HOVED

Art	Skønnet ynglebestand i antal par				
	1907	1965	1973	1974	1976
Knopsvane		/2		1	2
Gravand		1/2			
Toppet skallesluger				2	+
Strandskade	1	/1	1	4	4
Stor præstekrave	nogle				+
Rødben	enkelte				1
Klyde				2	
Sølvmåge			1	2	
Stormmåge	få	5/15	10	12	25
Havterne		/25		24	18
Fjordterne	få	/+			
Dværgterne	få	/2		1	
Sanglærke	nogle				1
Engpiber			+	1	1
Hvid vipstjert					1
Rørspurv			1	1	

Kommentar: I 1965 skelnes mellem vestlige og østlige ø (delt af renden), her markeret med vest/øst.

Klassifikation: E 2, F 3

LINDHOLM

Art	Skønnet ynglebestand i antal par				
	1965	1973	1974	1975	1976
Knopsvane	1	1			1
Gravand	1				
Strandskade					1
Sølvmåge		2	?		
Stormmåge	10	40	30	40	20
Hættemåge	10				

Klassifikation: F

NY HOLM v. STOREHOLM

Art	Skønnet ynglebestand i antal par			
	1973	1974	1975	1976
Strandskade	2	2		2
Stor præstekrave	2	1	1	
Klyde	10	1	15	16
Sølvmåge	3		1	

Art	Skønnet ynglebestand i antal par			
	1973	1974	1975	1976
Stormmåge	2		1	
Havterne	20	20	30	10
Dværgterne	4	15	30	1

Klassifikation: E 3, F 3

STOREHOLM

Art	Skønnet ynglebestand i antal par					
	1907	1968	1973	1974	1975	1976
Knopsvane		2	1	2	1	
Gravand		2	1			
Gråand		1	1	?	1	1
Spidsand				?		
Skeand				?		
Ederfugl						1
Toppet skallesluger		1		?	1	1
Strandskade		2	10	9	5	6
Vibe		mange		1		1
Stor præstekrave			5	5	3	2
Rødben		mange	2	1		
Klyde		20	1	1		2
Sølvmåge		enk	50	100	175	200
Stormmåge		talr	50	50	60	20
Hættemåge		få		1	10	?
Havterne		talr	20	30	20	16
Fjordterne		talr				
Dværgterne		adsk	13	33	3	?
Sanglærke		nogle		2	4	3
Gul vipstjert		1		1	2	2
Engpiber				+	3	8
Rørspurv				+	1	

Klassifikation: E 3, F 3

ØERNE I LINDELSE NOR

ASHOLM

Art	Skønnet ynglebestand i antal par			
	1973	1974	1975	1976
Knopsvane		3	1	1
Strandskade			?	
Rødben			1	
Stormmåge	100	5	8	9
Havterne		20	4	11

Kommentar: I 1973 var der ingen landgang og en regulær optælling mangler. De anslåede 100 par stormmåger må være et alt for højt skøn. Tallene for øundersøgelsens 3 år viser rimelig stabilitet.

Klassifikation: F3

KUEHOLM

Art	Skønnet ynglebestand i antal par				Art	Skønnet ynglebestand i antal par				
	1973	1974	1975	1976		1907	1972	1974	1975	1976
Knopsvane	1	5	7	7	Vibe	adsk			1	
Stormmåge	100	10	14	25	Rødben	adsk			1	
Havterne		6	?		Stor præstekrave	adsk				

Kommentar: Heller ikke her var landgang i 1973, derfor er 100 par stormmåger meget upålideligt. Knopsvanekoloni og tydeligt flere stormmåger end på Asholm.

Klassifikation: F2

BUKØ

Art	Skønnet ynglebestand i antal par				
	1907	1972	1974	1975	1976
Knopsvane		1		1	1
Gravand	2		2	1	?
Gråand			1		
Toppet skallesluger	+		4	1	
Tårnfalk			1	1	
Strandskade	enlig		1	1	1

Dværgterne	7								
Ringdue		1		2					
Digesvale			13	+	+				
Gråkrage									1
Husskade		1							
Solsort		+	1	1					
Stenpikker	1								
Gulbug				1					
Gærdesanger				1	1				
Tornsanger				1	1				
Jernspurv				?					
Grønirisk				1	1				
Tornirisk				1	1	1			
Bogfinke									?

Kommentar: For småfugle er optællingstidspunkterne meget vigtige, derfor den svingende artsregistrering.

Klassifikation: S, F

ESKILDSØ

Art	Skønnet ynglebestand i antal par							
	1907	1971	1972	1973	1974	1975	1976	
Knopsvane		1	7	4	4	7	8	
Gravand						?	1	
Gråand			1					
Spidsand					1			
Toppet skallesluger					?	2		
Strandskade		+	+		1	1	1	
Rødben					1		?	
Stormmåge		koloni	15	23	25	5	9	30
Hættemåge		koloni	+	2000	2000	350	1500	1000
Splitterne			55	175	125	23	128	67
Fjordterne		enkelte						
Havterne			13	25	?		4	
Gul vipstjert							1	
Rørspurv							1	

Kommentar: Begrundelsen for de store udsving er nævnt i tekstdelen. Fra 1921 angives fjordterner som overvældende almindelig. I 1975 kan splitternekoloniens svigtende held følges: 26/4: 5 reder, 11/5: 128 reder, 22/5: 68 reder og 18/6: 4 døde unger, næsten fuldvoksne.

Klassifikation: F(1)2

KVÆRNEN

Art	Skønnet ynglebestand i antal par					
	1907	1972	1973	1974	1975	1976
Knopsvane		3	15	5	3	5
Gravand				?	1	
Gråand		2		1	1	1
Toppet skallesluger				2	2	3
Agerhøne					1	
Strandskade			+	1	2	2
Stor præstekrave	2				1	?
Rødben					1	?
Stormmåge	nogle	2		?	5	20
Sanglærke				1	1	2
Solsort			+	2	1	1
Stenpikker	1					
Tornsanger						2
Engpiber		1		1	1	2
Hvid vipstjert					1	
Gul vipstjert	1					
Grønirisk						1
Tornirisk				2	?	1
Rørspurv				1	2	1

Kommentar: De seneste år viser stabilitet i tallene. En mængde rugende hættemåger, stormmåger og fjordterne angives fra 1921.

Klassifikation: E

VRESEN I STOREBÆLT

Art	Skønnet ynglebestand i antal par		
	1943	1969	1974
Knopsvane		4	2
Grågås		15	+
Gravand			1
Gråand	1		
Spidsand			?
Ederfugl		25	30
Toppet skallesluger		1	2
Strandskade	nogle	13	9
Stor præstekrave		1	
Rødben			1
Svartbag		1	1
Sildemåge		4	
Sølvmåge	enkelte	25	175
Stormmåge	250	25	50
Stenpikker			1
Hvid vipstjert			2

Kommentar: I 1921 yngede kun stormmågen. Fra 1969 stemmer to forskellige tællinger ikke overens, nævnt i SDF og Dansk Vildtreservater. Her er benyttet en kvalitativ dækkende artsliste, men for størstedelens vedkommende kvantitativ efter DV.

Klassifikation: F2

ROMSØ I STOREBÆLT

Art	Skønnet ynglebestand i antal par						
	1938	1947	1957	1966	1974	1975	1976
Knopsvane				1	1	1	1
Grågås					1		1
Gravand	+	+	m alm	7	14	+	6
Atlingand				?			
Krikand			+				
Gråand	+		alm	3	4		7
Skeand			2		2		
Ederfugl				?			
Toppet skallesluger	2	+	m alm	4	7	3	4
Musvåge					1		1
Hvæpsevåge							1
Grønbenet rørhøne			alm	2	1		1
Blishøne			1	5	3		
Strandskade	+	+	alm	3	15	13	12
Vibe	+	+	m alm	2		2	1
Stor præstekrave	+	+	alm	2			
Dobbeltbekkasin			2	1			?
Rødben	4	+	alm	3	2	1	2
Alm. ryle		+					
Svartbag						1	
Sildemåge					?	1	1
Sølvmåge	10	+	få	16	50	60	50
Stormmåge	100+	+	550	400	450	500	350
Hættemåge			50	85	125	500	225
Fjordterne	1						

Art	Skønnet ynglebestand i antal par						
	1938	1947	1957	1966	1974	1975	1976
Splitterne						?	
Havterne		+			1		
Dværgterne			1				
Tejst	1	1					
Huldue		2	10	8	1	4	6
Ringdue	+	+	m alm		1	2	6
Gøg	+						
Stor flagspætte			2				2
Sanglærke	+					+	3
Landsvale	+	+	+			?	3
Bysvale	+	+	+			2	
Digesvale			alm			?	200
Gråkrage	+					+	4
Allike			1	6		+	7
Husskade							1
Skovskade			2				
Musvit	1	+	alm			+	4
Blåmejse		+	alm			+	4
Sortmejse			enkelte				
Træløber	+	+	+				3
Gærdesmutte		+	m alm			+	5
Sangdrossel	+	+	alm			+	2
Solsort	+	+	alm			+	7
Stenpikker		+	alm				
Rødstjert		+				+	1
Bynkefugl		+					
Rødhals		+	?				2
Nattergal		+					
Kærsanger		+					
Gulbug	+	+	+			+	3
Munk		+	alm			+	2
Havesanger	+	+	alm			+	4
Gærdesanger		+	m alm				1
Tornsanger	+	+	+			+	7
Løvsanger		+	alm			+	2
Skovsanger	+	+					
Gransanger		+				+	1
Fuglekonge			?				?
Broget fluesnapper		+	alm				
Jernspurv	+	+	+				5
Engpiber		+	alm			+	4
Skovpiber		+					
Hvid vipstjert	1	+	m alm			+	3
Gul vipstjert		+					
Rødrygget tornskade		+	alm				1
Stær	alm	+	alm			+	15
Grønirisk	enk	+	få				4
Tornirisk		+	alm			+	5
Bogfinke	+	+	alm			+	5
Gulspurv	enk	+	m alm			+	3
Rørspurv							2
Gråspurv	få	+	alm				+
Skovspurv		+	alm				

Kommentar: Talbetegnelsen for småfuglene er først blevet hæftet på i 1976, hvor øen besøgtes to gange. Fra de sidste tre år er lokaliteten Maden kun optalt på afstand, da der har været adgangsforsbud i området. På nær 1976 hidrøre alle oplysninger fra kun et enkelt besøg.

Klassifikation: S2, F2

ØERNE I LILLESTRAND

MEJLØ

Art	Skønnet ynglebestand i antal par			
	1972	1974	1975	1976
Knopsvane	1			
Gravand		8	10	10
Gråand				2
Ederfugl	9	10	9	10
Toppet skallesluger		?	4	3
Tårnfalk		2	2	1
Agerhøne		?		
Strandskade	7	12	20	23
Vibe		1	5	5
Klyde				1
Stor præstekrave	1	4	4	2
Rødben		1	4	4
Svartbag			1	2
Sølvmåge		100	100	125
Stormmåge		100	100	130
Hættemåge			2	
Havterne	21	100	60	105
Dværgerterne		2	4	7
Tejst		?	2	2
Ringdue		?		3
Skovhornugle		1	1	
Sanglærke		3	4	5
Digesvale				140
Gråkrage	1	2	5	5
Gøg				+
Allike		6	10	15
Husskade		1	2	2
Musvit			2	
Solsort			4	3
Rødstjert			1	
Tornsanger			13	13
Tornirisk				2
Gulspurv				4
Skovspurv				3
Grønirisk				1
Engpiber			2	1
Rødrygget tornskade				1

Kommentar: Tallene for 1972 er kun baseret på redefund af nævnte arter.

Klassifikation: E3, F2

ENØ

Art	Skønnet ynglebestand i antal par		
	1974	1975	1976
Ederfugl	1	3	3
Toppet skallesluger			1
Gravand		1	1
Strandskade		1	2
Sølvmåge	10	15	8

Art Skønnet ynglebestand i antal par
1974 1975 1976

Stormmåge			1
Ringdue		1	1
Husskade			?
Solsort		1	1
Tornsanger		1	
Jernspurv			1

Klassifikation: F3

VEJLØ KALV

Art	Skønnet ynglebestand i antal par		
	1974	1975	1976
Knopsvane			1
Fiskehejre	9	3	
Gravand		2	1
Ederfugl	4	+	
Toppet skallesluger			1
Tårnfalk	1	1	1
Strandskade	1		2
Stormmåge	5		2
Ringdue		3	2
Skovhornugle	1	1	
Gråkrage	1	1	1
Gærdesmutte			1
Solsort			1
Tornsanger			1
Løvsanger			1
Jernspurv			1
Stær			1
Gulspurv			1

Klassifikation: S, F

BOGØ

Art	Skønnet ynglebestand i antal par		
	1974	1975	1976
Gravand	2		
Gråand		2	+
Ederfugl	18	13	7
Toppet skallesluger			5
Agerhøne	1		1
Blishøne		2	
Strandskade	18	25	20
Vibe	3	5	5
Dobbeltbekkasin			?
Rødben	2	2	5
Svartbag	2	1	1
Sølvmåge	400	300	175
Stormmåge	75	27	50
Hættemåge	10		25
Havterne	3		
Sanglærke	4		15
Digesvale			3

Art	Skønnet ynglebestand i antal par		
	1974	1975	1976
Engpiber	6		5
Kornværting			1
Skovspurv			5

Klassifikation: E2, F2

ÆGØ

Art	Skønnet ynglebestand i antal par	
	1975	1976
Knopsvane	1	
Gravand		1
Strandskade	1	1
Rødben	1	
Havterne		1
Sanglærke		1
Engpiber		1

Klassifikation: F3

ØERNE I ODENSE FJORD

VIGELSØ

Art	Skønnet ynglebestand i antal par			
	1966	1974	1975	1976
Knopsvane		40	32	5
Grågås		2		
Gravand	(40)	35	10	
Krikand	4		1	
Atlingand	4			
Gråand	(10)	?	3	
Spidsand	15			
Skeand	(15)			
Toppet skallesluger	(60)	40	9	
Tårnfalk	1		1	1
Agerhøne			+	+
Grønbenet rørhøne	10	3	3	2
Blishøne		?		
Strandskade	15	15	20	25
Vibe	50		?	+
Stor præstekrave	15	3	3	3
Rødben	30	5	4	5
Alm. ryle	2			
Brushane	5			
Klyde	35	25	3*)	5
Sølvmåge	150	175	200	200
Stormmåge	150	100	150	150
Hættemåge	10000	5000	5000	5000
Havterne	35	45	75	57
Splitterne	+	50	3*)	50
Dværgterne	3			
Ringdue		5	+	+
Tyrkerdue		1		

Art	Skønnet ynglebestand i antal par			
	1966	1974	1975	1976
Sanglærke	+	+	+	+
Landsvale				?
Allike		7	4	+
Husskade		2	2	
Gærdesmutte			2	
Solsort			5	
Jernspurv			1	
Engpiber			2	3

Klassifikation: E2, F1

*) Splitternekolonien ødelagt.

EN LILLE HOLM v. Vigelsø

Art	Skønnet ynglebestand i antal par		
	1974	1975	1976
Knopsvane		1	
Havterne		33	57
Stormmåge		2	

Klassifikation: F3

DØRHOLM

Art	Skønnet ynglebestand i antal par		
	1974	1975	1976
Knopsvane	1	1	2
Gravand		1	6 (i kasser)
Gråand	1	2	2
Toppet skallesluger	3	3	4 (2 i kasser)
Strandskade	5	2	4
Rødben	6	3	3
Klyde	11	5	2
Stormmåge	55	75	50
Hættemåge	75	1450	1500
Havterne	125	101	75
Splitterne		16	

Klassifikation: E3, F1

PLUDDERHOLM

Art	Skønnet ynglebestand i antal par		
	1974	1975	1976
Knopsvane	1	2	1
Toppet skallesluger	2		
Strandskade	1	1	1
Rødben	1		
Stormmåge	1		
Hættemåge			5
Havterne	3	2	2

Klassifikation: F3

ROHOLM

Art	Skønnet ynglebestand i antal par			
	1970	1974	1975	1976
Knopsvane	34	23	55	33
Gråand		2	1	
Ederfugl			1	2
Toppet skallesluger			1	
Strandskade	2	3	2	3
Stor præstekrave	1			
Rødben	4	1		
Sølvmåge		2	4	1
Stormmåge	20	15	9	5
Hættemåge		35	165	300
Havterne	67	37	36	37
Splitterne			1	

*Klassifikation: F2***FLINTHOLM**

Art	Skønnet ynglebestand i antal par			
	1970	1974	1975	1976
Knopsvane	7	14	36	28
Gravand				1
Gråand	2			
Ederfugl				2
Toppet skallesluger		1		1
Strandskade	2	3	6	4
Rødben	5			
Sølvmåge	2	5	3	18
Stormmåge	25	22	37	35
Hættemåge	400	350	200	300
Havterne	65	100	112	110
Splitterne		2	51	75

*Klassifikation: F2***KYHOLM**

Art	Skønnet ynglebestand i antal par			
	1970	1974	1975	1976
Knopsvane	2		4	2
Gravand		1		1
Toppet skallesluger		3	2	
Strandskade	2	2	1	2
Rødben	1	2	1	1
Sølvmåge	1			
Stormmåge	5	7	4	
Hættemåge	30	100	550	600
Havterne	65	95	74	100
Fjordterne		?	1	

*Klassifikation: F2***LEAMMER**

Art	Skønnet ynglebestand i antal par			
	1970	1974	1975	1976
Knopsvane	1			
Gravand		2	1	
Gråand		1	1	
Toppet skallesluger		1		
Agerhøne			1	
Tårnfalk	2	1	1	1
Strandskade	2	1		2
Rødben	3	1	1	1
Ringdue		5	5	
Skovhornugle	1	1	1	
Sanglærke				+
Gråkrage		2	1	
Husskade		1	1	
Musvit		2	2	
Blåmejse			1	
Solsort		4	2	
Nattergal			1	
Tornsanger		5	4	
Løvsanger		2	2	+
Jernspurv			2	+
Hvid vipstjert			1	
Stær		2	+	+
Bogfinke		2	2	
Gulspurv		2	1	
Rørspurv			1	
Skovspurv			3	

*Klassifikation: S***ÆGHOLM**

Art	Skønnet ynglebestand i antal par		
	1974	1975	1976
Knopsvane		3	1
Strandskade	2	1	2
Stor præstekrave		?	1
Rødben	1	2	2
Klyde	1		
Sanglærke	1	3	2
Engpiber	1	2	2
Rørspurv		3	

*Klassifikation: E3***TRINDELEN**

Art	Skønnet ynglebestand i antal par		
	1974	1975	1976
Knopsvane		5	3
Gravand	1		
Strandskade	1		1
Rødben	1		
Sanglærke	1	2	
Engpiber	1	1	2

Klassifikation: F2

SORTE Ø

Art	Skønnet ynglebestand i antal par		
	1974	1975	1976
Knopsvane		1	1
Strandskade			1
Stormmåge	15	14	14
Hættemåge	240	400	600
Havterne	24	15	15

Klassifikation: F2

MÅGEØ

Art	Skønnet ynglebestand i antal par		
	1974	1975	1976
Toppet skallesluger	1		
Strandskade	1		1
Hættemåge	200	400	400
Stormmåge	1		
Havterne	1		
Splitterne			35

Klassifikation: F2

STENØERNE

Art	Skønnet ynglebestand i antal par		
	1976		
Ederfugl	1		
Toppet skallesluger	1		
Strandskade	2		
Stormmåge	27		

Klassifikation: F3

ØERNE I KATTEGAT**ÆBELO**

Art	Skønnet ynglebestand i antal par		
	1974	1975	1976
Knopsvane	4		
Grågås	6	+	2
Gravand	5	10	3
Gråand	8	?	2
Ederfugl	?	?	
Toppet skallesluger	5	?	?
Musvåge	1		1

Art	Skønnet ynglebestand i antal par		
	1974	1975	1976
Strandskade	6	10	3
Stor præstekrave	2	2	1
Vibe			3
Rødben	3	3	3
Natugle	2		

Kommentar: Af andre arter registreret som ynglende men uden talangivelse findes der: Ringdue, stor flagspætte, gærdesmutte, sangdrossel, solsort, rødhals, jernspurv, hvid vipstjert, tornirisk, gulspurv, bogfinke, musvit, blåmejse, halemejse, sumpmejse, sanglærke, kornværling, skovspurv, fuglekonge, gransanger, skovsanger, gulbug, løvsanger, sivsanger, rørsurv, blishøne og grønbenet rørhøne. I 1975 ynglede 1 par ravne.

Klassifikation: S2, F2

ÆBELOHOLM m. BRÅDET

Art	Skønnet ynglebestand i antal par		
	1974	1975	1976
Knopsvane	5	2	1
Grågås	30	32	40
Gråand	7	6	+
Ederfugl	25	38	45
Toppet skallesluger	3	4	+
Strandskade	10	11	11
Vibe	2	?	?
Stor præstekrave		1	1
Rødben	3	4	?
Klyde		2	
Svartbag	2	2	3
Sølvmåge	300	300	400
Stormmåge	200	170	140
Havterne	20	28	60
Dværgterne	4	4	4
Sanglærke	+	+	+
Engpiber	+	+	+
Rørsurv	+	+	+

Klassifikation: E2, F2

DRÆET

Art	Skønnet ynglebestand i antal par			
	1972	1974	1975	1976
Knopsvane		2	3	4
Grågås	2	12	15	13
Gravand	+	+	20	+
Gråand	10	10	4	3
Spidsand		1		
Skeand	1	2	2	
Ederfugl	19	12	16	25

Art	Skønnet ynglebestand i antal par			
	1972	1974	1975	1976
Toppet skallesluger		8	+	+
Tårnfalk		1	1	1
Agerhøne		?		
Blishøne	1			
Strandskade	+	8	7	8
Vibe		4	+	4
Stor præstekrave		3	3	?
Rødben		4	4	2
Klyde		3	?	16
Svartbag		4	4	?
Sølvmåge		125	125	400
Stormmåge		75	30	60
Hættemåge			450	
Havterne		8	25	28
Sanglærke		+	+	+
Landsvale				2
Gråkrage		2	7	
Allike		4		
Engpiber		+	+	+
Rørspurv		+	+	+

Kommentar: I 1972 er kun de nævnte arter med tal blevet optalt. For de andre år gælder det, at der kun er ringe oplysninger, hvad småfugle angår, og derfor kan der godt have ynglet andre arter. Sølv-mågetallet for 1976 synes stort sammenlignet med tidligere år, og bør derfor nok tages med forbehold.

Klassifikation: E3, F2

EN NY HOLM v. DRÆET

Art	Skønnet ynglebestand i antal par		
	1974	1975	1976
Knopsvane	3	3	2
Grågås	3	1	1
Gråand		2	
Ederfugl	10	6	4

MÅGEØERNE

Art	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976
Knopsvane		2	2	5	12	10	9	4	20	5
Grågås	1				2	1	1	2		1
Gråand			1			2	1	3	1	1
Ederfugl			1	5	8	17	20	35	44	48
Strandskade	10	5	12	19	13	11	9	11	14	18
Stor præstekrave	3		1				95	135	202	245
Klyde			1				324	182	263	257
Sølvmåge	3	6	22	60	58	96	1			
Stormmåge	177	196	255	296	219	278	135	2	27	23
Hættemåge			3							
Havterne	345	308	296	140	49	87				
Dværgterne	25	11	13							

Kommentar: Som det ses, har Mågeøerne været optalt hvert år i de sidste 10 år. Da datoerne for optællingerne er næsten ens for samtlige år, er sammenligning mulig. Mågeøerne er de eneste øer i Fyns amt, hvorfra ynglefugletallene er så stabilt og langvarigt optalt.

Klassifikation: E(3), F2

Art	Skønnet ynglebestand i antal par		
	1974	1975	1976
Toppet skallesluger	2	1	
Strandskade	3	3	3
Stor præstekrave	2	2	
Rødben		1	
Klyde	7		
Sølvmåge	50	35	17
Stormmåge	8	?	?
Havterne	45	?	

Klassifikation: F3

EJLINGE

Art	Skønnet ynglebestand i antal par		
	1974	1975	1976
Grågås		2-3	1
Gravand		4	
Gråand		1	
Ederfugl	1	5-8	4
Toppet skallesluger		4	
Strandskade	3	6	8
Vibe			3-5
Stor præstekrave			2
Klyde			3-4
Rødben	2	3	7-8
Sølvmåge		25	20-25
Stormmåge	150	125	300-400
Hættemåge		100	150-200
Havterne	30	16-17	60-70

Kommentar: Desuden yngler: Ringdue, sanglærke, husskade, rødhals, musvit, gulbug, løvsanger, engpiber, hvid vipstjert, bogfinke, kornværting, gulspurv og gråspurv.

Klassifikation: E 3, F 3

12 Ø-FUGLE UDBREDELSE 1974 - 1976

På de følgende 12 sider er tegnet udbredelseskort over 12 såkaldte indikatorarter.

Arterne er indikatorer for ø-miljøets kvalitet, men flere arter er også taget med, fordi de netop i de seneste år har vist store bestandssvingninger, såvel stigende i antal som faldende.

Talbetegnelsen for de enkelte øer er fremkommet som et gennemsnitstal, for de tre år den fynske øundersøgelse har været. Har arten med sikkerhed været forsvundet indenfor perioden, er tallet 0 par for det (de) pågældende år regnet ind i gennemsnittet. Har derimod dækningen af en ø indenfor periodens varighed været utilstrækkelig, og de manglende tal således mere skyldes ufuldstændig dækning fremfor, at arten virkelig har været forsvundet, er der set bort fra det (de) pågældende år. Gennemsnitstallene i dette tilfælde er altså udregnet for færre end de tre år, undersøgelsen varede.

Kun for en art, nemlig Svartbag, er udbredelseskortet udarbejdet som en status for 1976. Dette skyldes, at arten er i indvandring, og derfor ikke har etableret faste bestande, og da slet ikke i et sådant antal, at gennemsnitstal for tre år har mening. Derfor er udbredelseskortet for Svartbag en status over dens antal og ynglelokaliteter i 1976.

På udbredelseskortene er øerne, hvorpå de pågældende arter yngler, trykt i sort, og et tal vedføjet ved øerne angiver gennemsnitstallet for 1974-1976, undtagen som nævnt for Svartbag.

EDERFUGL, ynglepar ialt: 190.

STRANDSKADE, ynglepar ialt: 723.

STOR PRÆSTEKRAVE, ynglepar ialt: 101.

SØLVMÅGE, ynglepar ialt: 7187.

STORMMÅGE, ynglepar ialt: 6786.

HÆTTEMÅGE, ynglepar ialt: 17094.

HAVTERNE, ynglepar ialt: 1754.

- Pelle Andersen-Harrild: Det sydfynske Øhav. Feltornithologen 7. årg. 1965 og ikke publicerede noter.
- N. Andersen, B. Nielsen og H. Rasmussen: Ynglefugleoptælling på de fynske øer i 1974. Feltornithologen 16. årg. 1974.
- Andet notat vedrørende det offentliges politik for de små øer. Miljøministeriet i marts 1975.
- Arealplanlægning. Status og problemstillinger. Landsplansekretariatet 1974.
- Beretning om 63 vandområder i Fyns Amtskommune. Amtsvandsinspektoratet, Vandkvalitetsinstituttet ATV. Februar 1974.
- Dorete Bloch: Ynglebestanden af Knopsvane i Danmark 1966. Vildtbiologisk Station 1971.
- Arthur Christiansen: Fuglelivet på de sydfynske holme. DOFT 37. 1943.
- Knud Dahl: Danske småøer. Haase 1970.
- Knud Dahl: Naturfredninger på Fyn og de omliggende øer. Gad 1967.
- Danmarks Natur, red. A. Nørrevang og T. Meyer. Bind 1 og 4. Politikens Forlag 1967-69.
- Danmarks små øer, Ministeriet for kulturelle anliggender, maj 1970.
- Det fynske Øhav, red. J. Hvidtfeldt. Turistårbogen 1970.
- Det sydfynske Øhav 18-26 maj 1973. Dansk Ornithologisk Forening 1974.
- De ubeboede øers fugleliv. Statens naturfrednings- og landskabskonsulent, 1971.
- Tommy Dybbro: De danske ynglefugles udbredelse. Dansk Ornithologisk Forening 1976.
- Lorenz Ferdinand: Større danske fuglelokaliteter, I. del. København 1971.
- Jørgen Fog: Danske Vildtreservater. Branner og Korch 1976.
- Jørgen Fog: Vildt og miljø. Haase 1974.
- Achton Friis: De danskes øer, 1-3. 2. udg. Gyldendal 1962.
- Fritidsområder og sommerhusbebyggelse. SBI-Byplanlægning. København 1970.
- Fugleværn 73, 74 og 75-76. Dansk Ornithologisk Forening 1973-76.
- Havrevimpen 1-2. Dansk Ornithologisk Forenings lokalafdeling for Fyn 1974.
- O. Helms: Fuglene ved Nakkebølle Fjord. DOFT 12-13. 1918-19.
- Axel Holm: Et besøg på Fænø og Fænø Kalv. DOFT 26. 1932.
- Axel Holm: Fugle på Romsø. DOFT 32. 1938.
- Johs. Humlum: Bjørnø, et lille dansk ø-samfund. Kulturgeografi 31. 1954.
- Ideskitse 1976, vedrørende fastlæggelse af naturparker i Fyns amt. Fredningsplanudvalget for Fyns amt 1976.
- A. Holm Joensen: Waterfowl Populations in Denmark 1965-73. Vildtbiologisk Station 1974.
- E. Juul: Iagttagelser fra Vigelsø. Feltornithologen 2. årgang. 1960.
- Hans Jørgensen: En sammenligning af ynglefuglefaunaen på afgræssede og ikke-afgræssede øer og holme på Fyn. OUC 1976. Ikke publiceret.
- Hans Jørgensen: Populationsundersøgelser af Lyø's ynglefugle fra 1907-74. Ikke publiceret.
- Ole Jørgensen: Båge og Årø. Feltornithologen 7. årgang. 1965.
- Kasketot Natur. Særnummer om våde områder, nummer 26. Oktober 1976.
- Kystfuglejagt og kystfuglebeskyttelse, red. K. Hansen. Dansk Ornithologisk Forening 1975.
- Landet mellem bælteerne, den fynske øgruppe. Red. O. Andersen, Arnkone, Odense 1945.

- Landskabsanalyse 1975. Fredningsplanudvalget for Fyns amt 1975.
- Landsplanlægning-status og fremtidsperspektiver. Landsplanudvalgets sekretariat 1970.
- Nordfyn. Gyldendals Egnsbeskrivelser, red. B. Rying. Gyldendal 1970.
- Nordøstfyn, Red. J. Hvidtfeldt. Turistårbogen 1976.
- Notat vedrørende det offentlige politik for de små øer. Miljøministeriet november 1973.
- R. Jul Olsen: Danmarks ynglende strandfugle. Beretning om en rejse i farvandet syd for Fyn i 1907. DOFT 6. 1912.
- Oversigt over vigtige våde fugleområder i Norden. København 1973.
- Oversigt over verneområder i: Danmark, Finland, Norge og Sverige. Nordisk Råd 16/73.
- Aage Petersen: Fænø, minder og mennesker. Udgiverselskabet i Middelfart 1970.
- Holger Poulsen: Romsø 27. maj 1947. DOFT 42. 1948.
- Ole Runge: Fuglelivet på Romsø. 1958. Ikke publiceret.
- P. Smed: Studier over den fynske øgruppes glacielle landskabsformer. D.G.F. 1962.
- Sydfyn. Gyldendals Egnsbeskrivelser. Red. B. Rying. Gyldendal 1970.
- Topografisk Atlas Danmark. Red. R. Helkiær Jensen og Kr. Marius Jensen. Det Kongelige Danske Geografiske Selskab 1976.
- J.P. Trap: Danmark. Odense Amt, bind V,1. Gad 1956.
- J.P. Trap: Danmark. Svendborg Amt, bind V,2. Gad 1957.
- Erik Ursin: Klokkefrøernes udbredelse på de sydfynske øer. Flora og Fauna 53. årgang. 1948.
- Erik Ursin: Pattedyrenes udbredelse på de sydfynske øer. Flora og Fauna. 54. årgang. 1949.
- Ø-posten. Nummer 1-2. Sammenslutningen af danske småøer, red. Jens Bech. 1975-76.
- Ø-problemer, det sydfynske område. Det sydfynske ø-udvalg 1972.

